

EL LLIBRE DE COMPTES DEL CLAVARI
SALVADOR BOADA DE 1495 A 1496
ESTUDI I EDICIÓ

Treball Final de Màster

Màster en Cultures Medievals

Tutors: Daniel Piñol-Alabart i Pau Castell Granados

NÚRIA RODOREDA PARÉS

2023

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	4
1.1. Objectius, metodologia i fonts.....	4
1.2. Estat de la qüestió.....	5
2. EL MUNICIPI MEDIEVAL CATALÀ: ORÍGENS, FUNCIONAMENT I GESTIÓ FINANCERA.....	9
2.1. Els orígens i el funcionament del municipi medieval català.....	9
2.2. La gestió de les finances municipals a la Catalunya baixmedieval.....	12
3. LA GRANOLLERS MEDIEVAL: DESENVOLUPAMENT MUNICIPAL I GESTIÓ FINANCERA.....	16
3.1. Els orígens i el desenvolupament municipal de Granollers durant l'edat mitjana.....	16
3.1.1. L'organigrama del Consell de la vila de Granollers de 1495-1496.....	19
3.2. La gestió de les finances municipals a la Granollers baixmedieval (segles XIV i XV).....	20
4. EL LLIBRE DE COMPTES D'EN SALVADOR BOADA.....	34
4.1. Estructura del Llibre de comptes d'en Salvador Boada.....	34
4.2. Anàlisi codicològic i paleogràfic del Llibre de comptes.....	36
5. ANÀLISI DEL CONTINGUT DEL LLIBRE DE COMPTES.....	38
5.1. Els ingressos.....	38
5.1.1. Les imposicions.....	38
5.1.2. Els censos anuals.....	43
5.1.3. Ingressos fets per càrrecs del municipi.....	48
5.1.4. Multes.....	50
5.2. Les despeses.....	51
5.2.1. Despeses administratives.....	52
5.2.2. El pagament del deute municipal.....	62
5.2.3. L'abastament de cereals.....	69

5.2.4. El manteniment de la vila de Granollers.....	73
5.2.5. Despeses de beneficència.....	80
5.2.6. Altres despeses.....	83
6. CONCLUSIONS.....	84
7. BIBLIOGRAFIA.....	86
8. ÍNDEX DE FIGURES.....	89
9. APÈNDIX DOCUMENTAL: EDICIÓ DEL LLIBRE DE COMPTES DE 1495-1496.....	90

1. INTRODUCCIÓ

1.1.Objectius, metodologia i fonts

L'objecte d'estudi d'aquest treball són les finances del municipi de Granollers a finals del segle XV. S'han analitzat els ingressos i les despeses del Llibre de comptes del clavari municipal Salvador Boada de 1495 a 1496 i s'ha utilitzat bibliografia per saber com funcionava el Consell de la vila, la clavaria i com era la vida quotidiana de la Granollers baixmedieval. També s'ha realitzat l'edició de la font en qüestió: el Llibre de comptes de 1495 a 1496, ja que un dels objectius d'aquest treball també és posar una font a l'abast de la comunitat científica.

L'elecció del lloc i de la cronologia no són casuals. S'ha triat Granollers per motius familiars: és la ciutat de la meva família materna; mentre que la cronologia ve donada perquè el de 1495-1496 és l'únic Llibre de comptes conservat de l'edat mitjana a Granollers. Tot i això, s'ha fet un repàs dels orígens i del funcionament del Consell de la vila i de les finances municipals en època baixmedieval (segles XII-XV).

L'estudi s'estructura en quatre apartats. Al primer apartat, s'ha contextualitzat el Llibre de comptes explicant els orígens i el funcionament dels Consells municipals i de les finances municipals de les viles i ciutats catalanes baixmedievales. S'ha continuat aquest context al segon apartat, exposant com es van esdevenir i desenvolupar el Consell de la vila i les finances de Granollers. També s'ha estudiat la clavaria de Granollers, llistant els clavaris municipals coneguts del segle XV. Al tercer apartat, s'ha posat el focus en la figura del clavari Salvador Boada, a més d'examinar l'estructura del Llibre de comptes i fer el pertinent anàlisi codicològic i paleogràfic de la font documental. Al quart apartat, s'han analitzat els ingressos i les despeses que apareixen al Llibre de comptes de 1495-1496. Per fer-ho, primer de tot s'han classificat els ingressos i les despeses depenent de la seva temàtica. Així s'ha pogut incidir en per què, quan, de qui o a qui i quina quantitat rebia o gastava el municipi de Granollers, cosa que ha permès saber la situació social, cultural, política i econòmica de la vila vallesana durant aquell any. Per aconseguir un coneixement més ampli, s'ha comparat aquesta situació amb els estudis d'altres viles i ciutats, com Barcelona, Tarragona o Cervera. Finalment, i ubicat a l'annex, s'ha realitzat l'edició del Llibre de comptes.

La font estudiada i per la qual existeixen aquestes línies és el Llibre de comptes de Salvador Boada del 25 març de 1495 al 25 d'abril de 1496. Està ubicat al Fons Ajuntament de Granollers, a la secció Administració General i la subsecció Universitat de Granollers de l'Arxiu Municipal de Granollers. Tot i ser la font principal, s'ha consultat altre tipus de documentació per completar l'anàlisi del Llibre de comptes i dels orígens i funcionament de les finances municipals de Granollers. Els pergamins consultats són diferents èpoques de la Col·lecció de pergamins de l'AMGr.

1.2. Estat de la qüestió

Els estudis sobre les finances i les hisendes municipals medievals de Catalunya han experimentat un augment important durant els últims anys, sobretot els que comporten l'anàlisi dels llibres de clavaria.

Els inicis d'aquesta línia d'investigació els trobem a Europa, al *Colloque* internacional de Blankenberge de l'any 1964 sobre les finances de Bruges i diferents localitats franceses titulat *Finances et comptabilité urbaines du XIIIe au XVIe siècle* (Miquel 2018: p. 279).

Després d'aquesta arrancada europea, la historiografia a Catalunya va trigar en dedicar-se a aquesta línia d'estudi, sobretot marcada per les prohibicions i limitacions de la dictadura franquista. Els treballs sobre les hisendes municipals baixmedievals van guanyar importància sobretot a partir dels anys noranta del segle XX i les primeres dècades d'aquest segle XXI.

Els historiadors i les historiadores que s'han interessat per aquesta línia d'investigació a Catalunya han utilitzat més els llibres de clavaria que en altres zones de l'Estat espanyol, sobretot per la seva major conservació als arxius. Hi trobem els estudis de Max Turull Rubinat, *La Configuració Jurídica del Municipi Baix-Medieval: règim municipal i fiscalitat a Cervera entre 1182-1430* (1990), i de Pere Verdés, "Les finances del clavari. Abast, límits i funcionament (Cervera, 1442)" a *Anuario de Estudios Medievales* (1999), sobre Cervera; de Francesc Cortiella, *Una ciutat catalana a les darreries de la Baixa Edat Mitjana. Tarragona* (1984), i de Daniel Piñol i Montserrat Sanmartí, "Los libros de cuentas municipales de Tarragona en el siglo XIV", a *II Jornadas*

de *Archivos Municipales de Cantabria* (1999), sobre Tarragona; la tesi de Jordi Morelló sobre Reus, “Les finances municipals a Reus segons un llibre de clavaria de 1359” dins *Funcionament de les finances locals al llarg de la història* (1996); i l’estudi dedicat a Castelló d’Empúries fet per Manuel Sánchez Martínez, “Fiscalidad y finanzas urbanas de una villa señorial catalana: Castelló d’Empúries”, dins Manuel Sánchez Martínez (ed.), *Fiscalidad real y finanzas urbanas en la Cataluña medieval* (1999) (Miquel 2018: p. 280).

Sobre Barcelona, els estudis s’han centrat en el funcionament del Consell de Cent per explicar com era el municipi medieval de Barcelona. Els llibres de clavaria no s’han estudiat gaire, sobretot perquè la sèrie documental està fragmentada, s’han perdut volums i els que resten estan dividits en semestres. Aquesta situació en dificulta l’estudi i l’anàlisi de la hisenda municipal.

Philippe Wolff ja en va fer un primer estudi l’any 1965 titulat “Finances et vie urbaine: Barcelona et Toulouse au debut du XVe siècle” dins *Homenaje a Jaume Vicens Vives* (1965). Tot i això, fins a la dècada dels noranta no trobem les primeres investigacions d’historiadors i historiadores locals (Miquel 2018: p. 279). Cal fer referència a la tesi doctoral de Maria Asunción Baldrich, *El gobierno de la ciudad de Barcelona en la época de Alfonso V el Magnánimo (Desde el año 1416 hasta el año 1432)* (1993); als treballs de Pere Ortí, “Les finances municipals de la Barcelona dels segles XIV i XV: Del censal a la Taula de Canvi”, a *Barcelona quaderns d’història* (2007), i Ramon Banegas, “Comer carne y pagar impuestos. El impacto de las imposiciones municipales en el comercio barcelonés de carne durante el siglo XV”, a *Anuario de Estudios Medievales* (2009); i als més recents de Patricia Santacruz, *L’impacte de la mort del rei Martí l’Humà a la ciutat de Barcelona: conseqüències al municipi i a la vida quotidiana a partir del llibre de clavaria del Consell de Cent del 1410* (2014) i de Laura Miquel, “Les finances municipals de Barcelona: aproximació a través d’un llibre de Clavaria (1414)”, a Morelló, J.; Ortí, P.; Verdés, P. (eds.). *Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya Baixmedieval: estudis dedicats a Manuel Sánchez Martínez* (2018).

Posant el focus en els estudis de les últimes dècades fets sobre la Granollers medieval, els historiadors i les historiadores s’han interessat sobretot pel mercat setmanal i per la topografia de la vila medieval. En tenim exemples al treball de Mercè Aventín sobre la regulació del mercat, “La regulació dels mercats medievals de Granollers i Sant Celoni” a *Lauro: revista del Museu de Granollers* (2002), i a l’estudi interdisciplinari de

Josep Maria Vila Carabasa i Ainhoa Pancorbo Picó sobre la topografia de Granollers durant l'edat mitjana, "La topografia urbana de Granollers entre els segles X i XVI. Estat de la qüestió i hipòtesi de configuració" a *Lauro: revista del Museu de Granollers*, (2009). Les úniques investigacions que tracten sobre l'origen i el funcionament del Consell de la vila de Granollers i la seva jurisdicció en època medieval són la de Jaume Dantí Riu, *Granollers, vila reial i carrer de Barcelona* (1999) i la introducció del breu treball de Carme Barbany, *Estudi social del poder a Granollers (segles XVI-XVIII)* (1998).

Tret d'aquests treballs, que es centren en com s'organitzava Granollers des d'una perspectiva política, no hi ha cap estudi que tracti sobre les finances del municipi de Granollers, que posi el focus en la importància d'aquestes en l'origen i desenvolupament del Consell de la vila, i que analitzi un llibre de clavaria.

Per estudiar les finances d'un municipi, una de les fonts més importants, tot i que no la única, són els llibres de comptes o llibres de clavaria. D'ells se'n pot extreure informació molt rellevant sobre com s'organitzava el Consell i la clavaria, quins notaris i escrivans hi havia, com es finançava el municipi, quines necessitats tenia i en què gastava diners, si hi va haver carestia d'aliments, com s'ajudava als pobres, de quines tasques de manteniment s'encarregava el municipi, qui les duia a terme, quines eren les festivitats més importants a la localitat i moltes altres qüestions que ens aproximen a la vida quotidiana dels qui van viure fa més de cinc-cents anys.

En el cas de Granollers, a l'AMGr no es conserva cap llibre de clavaria anterior ni posterior d'època medieval a aquest de 1495-1496. El fet que sigui un document aïllat dins la sèrie i que la resta de llibres de clavaria d'època medieval s'hagin perdut impedeix aconseguir un coneixement complet sobre les finances medievals de Granollers. Dels segles XVI i XVII, i fins el Decret de Nova Planta, ja se'n conserven més: els de 1519-1520, 1521-1522, 1531-1532, 1554-1555, 1561-1562, 1572-1573, 1581-1582, 1593-1594, 1598-1599 i 1599-1600; i els de 1602-1603, 1610-1611, 1616-1617, 1618-1619, 1619-1620, 1620-1621, 1625-1626, 1634-1637, 1641-1642, 1642-1643, 1644-1646, 1648-1649, 1650-1651, 1664-1665, 1666-1667, 1675-1676, 1676-1677 i 1679-1680 (AMGr, Fons Ajuntament de Granollers, secció Administració General, subsecció Universitat de Granollers). Tot i això, aquests ja s'escapen del nostre marc cronològic.

Queda clar que és una línia d'investigació bastant recent i que encara queda molt camí per recórrer. Durant aquestes últimes tres dècades, l'estudi de les finances municipals medievals s'ha introduït en la historiografia catalana, però fan falta més estudis locals per tot el territori que ajudin a millorar una visió més global de la política, l'economia, la societat i la cultura municipals medievals; en definitiva, de com s'organitzaven les persones que van viure en època medieval a Catalunya. Amb aquest primer estudi de les finances municipals de la Granollers medieval a partir del llibre de comptes de 1495-1496, hi he volgut posar el meu gra de sorra.

ABREVIATURES UTILITZADES AL TREBALL I A L'EDICIÓ DOCUMENTAL

ed./eds.	editor/editors
f.	foli
núm.	número
r	recte
v	vers
vol.	volum

ABREVIATURES UTILITZADES PER ANOMENAR ELS ARXIUS

AMGr	Arxiu Municipal de Granollers
------	-------------------------------

2. EL MUNICIPI MEDIEVAL CATALÀ: ORÍGENS, FUNCIONAMENT I GESTIÓ FINANCERA

2.1. Els orígens i el funcionament del municipi medieval català

Cal remuntar-se a finals del segle XII i sobretot al segle XIII per trobar un canvi en les dinàmiques de grup de les viles i ciutats medievals catalanes. Ens referim a la necessitat d'expressar-se com a comunitat, cosa que va esdevenir l'organització política municipal. Les viles i les ciutats van començar a elegir uns representants de la comunitat, desembocant en la institució d'un Consell. Durant el segle XIII, aquest Consell era al mateix temps el lloc de reunió i l'òrgan executiu de les decisions preses pels membres de la comunitat, dita la *universitas* pels juristes de l'època (Turull 2002: p. 464).

La descripció d'aquests Consells que exposa Max Turull ens sembla idònia per completar les línies de més amunt:

“El Consejo sería, por lo tanto, la representación orgánica de la comunidad y la institucionalización de una representación de la misma. La comunidad la integran, en principio, todos los habitantes del lugar, mientras que el Consejo implica una reducción de sus miembros: unos pocos miembros de la comunidad -aquellos que integran en un momento dado el Consejo- actúan en nombre de todos. Esta representación de la comunidad, para tener carácter de órgano y de institución, debe ser permanente en el tiempo y debe desarrollar unas funciones que superen y sobrevivan a los individuos que circunstancialmente se hacen cargo de ellas.” (Turull 2002: p. 462)

La hipòtesi més estesa sobre l'origen d'aquests Consells assegura que van sorgir de forma popular i esporàdica a les diferents viles i ciutats catalanes a finals del segle XII i sobretot durant el segle XIII. Amb el temps, els reis van anar expedint privilegis per ratificar i definir aquests règims municipals, motivats per la voluntat d'ordenar els seus territoris políticament i administrativa (Turull 2002: p. 467).¹ D'aquesta manera, els

---

¹ Aquesta hipòtesi ja la trobem al treball de referència de Josep Maria Font i Rius: *Orígenes del régimen municipal de Cataluña* (Font i Rius 1945).

òrgans municipals es van anar desenvolupant fins a finals de l'edat mitjana, depenent dels interessos polítics, econòmics i socials de cada moment històric.

El sorgiment de la necessitat d'organitzar-se políticament per part de les viles i ciutats catalanes a partir de finals del segle XII i durant el segle XIII no és casual. Cal tenir en compte que els comtats catalans es trobaven immersos en la conquesta dels territoris d'Al-Andalus, amb les principals conquestes de Tortosa (1148), Lleida (1149), Mallorca (1231) i València (1304). Un cop fetes les conquestes, es van formar nous assentaments, les viles-noves, i es van repoblar per anar establint el feudalisme.

A més, es van esdevenir “la formación de ciudades legalmente constituidas, la introducción de una tradición escrita documental de más amplia difusión y de la moneda” (Bartlett 2003: 41), que van provocar un major dinamisme econòmic i l'augment de la població.

Deixant de banda tots aquests canvis polítics i socioeconòmics, no es pot explicar la necessitat d'organitzar-se en Consells municipals sense esmentar la recaptació d'impostos per millorar la localitat i de talles de caràcter general destinades a la hisenda reial, i la importància d'administrar aquestes finances del municipi.

En aquest sentit, els estudiosos asseguren que en un primer moment les hisendes dels municipis catalans estaven lligades a les necessitats de la comunitat, com per exemple la construcció de la muralla, la reparació d'un camí o la neteja del curs fluvial. Tot i això, “aquello que consolidó realmente el aparato recaudador y que arraigó, consolidó y desarrolló la institución fue, sin lugar a dudas, las exigencias regias motivadas por las guerras” dels segles XIII i XIV (Turull 2002: p. 469). Per tant, l'objectiu de satisfer les despeses de la comunitat i, sobretot, els pagaments al rei per finançar les guerres va ser clau en la consecució dels Consells (Turull 2002: p. 467).

Aquests Consells estaven formats per diversos membres que ostentaven els càrrecs municipals. Els càrrecs executius tenien una durada d'un any i n'eren de tres a cinc membres, depenent de la vila o ciutat. Tenien diferents denominacions depenent de la zona: *consellers* a l'àrea de Barcelona, *cònsols* a la zona de Girona i dels Pirineus, *paers* a l'àrea de Lleida i *jurats* a la major part de la Catalunya Nova (Torràs i Ribé 1983: p. 60-61).

Per entendre l'estructura dels Consells municipals, s'ha d'incidir en l'organització de la societat catalana medieval de les ciutats. Aquesta estava definida en tres estaments o mans: els *maiores*, els *mediores* i els *minores*, que agrupaven els ciutadans depenent del rang professional i la fortuna de cada persona. Les característiques de cada estament diferien depenent de la població i de la ubicació geogràfica de la ciutat o vila. Tot i això, en general, la *mà major* estava formada per ciutadans honorats, advocats i metges; la *mà mitjana*, per mercaders i artistes; i la *mà menor*, pels qui es dedicaven als oficis menestrals i al treball manual en general (Torras i Ribé 1983: p. 59-60).

Tenint aquesta estructura en compte, cal destacar que els càrrecs de consellers quedaven en mans de la *mà major*, és a dir, dels ciutadans honorats. Per posar un exemple, a Barcelona, fins l'any 1452 tots els llocs de consellers es reservaven per ells. Així doncs, els Consells eren un govern de classe que tenien com a funció servir aquests interessos i necessitats burgesos (Torras i Ribé 1983: p. 51):

“Per una banda, la ciutat esdevé el centre econòmic per excel·lència, en el qual la burgesia s'enriqueix ràpidament per mitjà del comerç, del control dels proveïments ciutadans i de negocis financers i especulatius; per l'altra, aquesta burgesia mercantil tendeix a convertir en exclusiu el seu control de la institució municipal, control que necessita assegurar per a la bona marxa dels seus negocis, amb la qual cosa l'originària democràcia municipal, basada en la intervenció de totes les classes ciutadanes en el govern, esdevé una pura façana que encobreix la realitat d'un poder cada vegada més oligàrquic i exclusivista en mans d'una sola classe social.” (Torras i Ribé 1983: p. 52)

Continuant amb l'exemple de Barcelona, no va ser fins després de la Guerra Civil catalana (1462-1472) i durant els regnats de Joan II (1458-1479) i Ferran II (1479-1516), quan es van incorporar la *mà mitjana* i la *mà menor* al Consell de Cent. Després del conflicte entre la Biga i la Busca, tres dels cinc consellers havien de ser ciutadans honorats, comptant el càrrec de conseller en cap; el quart conseller havia de pertànyer als mercaders; mentre que el cinquè, als artistes (durant els anys parells) i menestrals (durant els anys senars).

Per tant, queda clar que la representació en la política municipal no era igualitària i quedava completament descompensada en relació amb la divisió demogràfica estamental de les ciutats (Torras i Ribé 1983: p. 63-64). Sense les aspiracions i les lluites constants de la *mà mitjana* i la *mà menor*, la seva representació en els Consells municipals, tot i que desigual, hagués estat impensable.

2.2. La gestió de les finances municipals a la Catalunya baixmedieval

A partir del segle XIV i sobretot durant el segle XV, es van anar formant i consolidant els règims i les institucions municipals als pobles, viles i ciutats de tota Catalunya, en torn un Consell municipal integrat per diferents personalitats locals que duïen a terme la tasca del càrrec que ostentaven. Aquests càrrecs, que depenent de la localitat n'hi havia més o menys, podien ser de caràcter polític, com ho eren els consellers, jurats, paers o còsols, o bé administratiu i econòmic, com era el cas del mostassaf o dels clavaris.

La figura del clavari apareix ja durant la primera meitat del segle XIV, en un moment en el qual s'estava institucionalitzant l'administració econòmica municipal, i en el qual el municipi necessitava deixar constància i tenir un control de la hisenda municipal, sobretot pel que fa al deute (Piñol 2018: p. 14). Era un dels càrrecs destacats dins dels Consells municipals. De fet, la seva aparició dins del funcionament municipal "ha sido considerada como de indicativa de una maduración del régimen municipal." (Piñol, Sanmartí 1999: p. 117).

S'anomenaven clavaris perquè eren una de les tres persones dins el municipi que disposava de les claus de la caixa de caudals municipal. Només n'hi havia tres, de claus; les dues restants les guardaven un conseller i l'escrivà del Consell (Turull 2006: p. 518-519).

Els clavaris eren els encarregats de la fiscalitat i hisenda del municipi, i feien efectius els pagaments a què estaven autoritzats pel Consell (Turull 2006: p. 518-519). La seva funció era la de controlar el deute municipal. Per això, havia de deixar anotats els ingressos i les despeses del municipi en els Llibres de comptes. També custodiava els guanys rebuts de les entrades. Tot i això, no era un càrrec autònom ja que estava manat

pel Consell. Així doncs, tenia les seves limitacions: “No podía pagar ninguna cantidad sin la orden de éste [el Consell municipal], aunque sí que podía hacer efectivos los vencimientos de los censos, violarios y los salarios diarios de las personas que habían trabajado a las órdenes del obrero.” (Piñol, Sanmartí 1999: p. 117).

La seva tasca era sotmesa a una auditoria duta a terme pels oïdors de comptes, un altre dels càrrecs del municipi. A més, el clavari havia de presentar el seu Llibre de comptes en un termini d'un mes després de la fi del seu càrrec per poder controlar la seva gestió. Abans de començar el seu càrrec, el clavari havia de deixar una assegurança en moneda per si, acabada la seva clavaria, hi hagués dèficit (Piñol, Sanmartí 1999: p. 117-118).

Dels diferents estudis centrats en la fiscalitat municipal baixmedieval, ens fixarem en la figura del clavari en els municipis de Barcelona, Cervera i Tarragona per posar alguns exemples de l'aflorament del càrrec al segle XIV i per explicar algunes de les seves característiques.

En primer lloc, Barcelona. Val a dir que els Llibres de clavaria de la ciutat no s'han estudiat en gran mesura a causa de la fragmentació de la sèrie documental: s'han perdut nombrosos volums i els restants estan dividits en semestres, la qual cosa impedeix aconseguir un coneixement complet de les finances de la ciutat comtal (Miquel 2018: p. 282).

Segons els estudis de Pere Ortí, Barcelona va ser una de les ciutats de tot l'Occident europeu on més ràpidament es van desenvolupar les finances públiques, gràcies a la creació de la Taula de Canvi al segle XV, el primer banc públic europeu, i l'aplicació d'unes lleis per controlar la despesa municipal fetes pel Consell de Cent, la institució municipal de la ciutat per excel·lència (Ortí 2007: p. 258).

Aquest desenvolupament del règim municipal a Barcelona es constata amb l'aparició del clavari ja a l'any 1338, als “albarans de pagament” dels *Llibres del Consell*, és a dir, als registres de les ordres de pagament fetes pels consellers al clavari (Ortí 2007: p. 259).

Com veiem, els clavaris depenien de les ordres del Consell per actuar i realitzar la seva tasca. A Barcelona, en aquests primers anys del segle XIV, consistia principalment en pagar censals morts i violaris, els recursos principals del municipi per aconseguir crèdit (Ortí 2007: p. 266).

A partir del segle XV, el clavari ja es va començar a ocupar d'ingressar les rebudes a partir de les imposicions, els drets i els crèdits, i de realitzar les sortides a partir dels albarans fets pels consellers. També s'ocupava de la Taula de Canvi i de les adquisicions de cereals i de carn. A part d'això, el clavari podia "imposar penes pecuniàries, pledejar per cobrar deutes, i suspendre de sou i càrrec als funcionaris del Consell si delinquen." (Santacruz 2014: p. 36).

Segons ens assegura Patrícia Santacruz, el clavari de Barcelona era escollit pel Consell cada dos anys. Abans de començar la seva tasca, el clavari havia de deixar un dipòsit com a fiança. Cada quatre mesos, havia de retre comptes davant dels consellers i, acabat el seu càrrec, eren els oïdors de comptes qui examinaven la seva feina amb una auditoria (Santacruz 2014: p. 36).

En segon lloc, a Cervera el clavari també va aparèixer durant la primera meitat del segle XIV. Abans que sorgís aquest càrrec municipal, el Consell ja estava obligat a partir d'una disposició de l'any 1311 a anotar els ingressos i les despeses del municipi en llibres. Per evitar la corrupció dels paers, l'any 1331 el rei Alfons III va introduir-hi la figura del clavari, que durant els primers anys van ser tres. Ja al 1373, el clavari no podia efectuar més despeses que ingressos, obligat a salvar la diferència que s'ocasionés. Només tenia permès pagar les despeses dictades pel Consell que tinguessin una xifra molt baixa. Se sap que l'elecció del clavari a Cervera anava a càrrec del Consell i que era anual amb un salari de 10 lliures (Turull 1990: p. 421-424).

En tercer lloc, a Tarragona, seguint el desenvolupament generalitzat de les institucions municipals viscut a la Catalunya baixmedieval, el càrrec de clavari va començar a sorgir ja a les primeres dècades del segle XIV. Al l'Arxiu Històric de Tarragona es conserven els Llibres d'Actes Municipals (1358-1799). Del segle XIV, se'n conserven vuit: el de 1358, 1360, 1369, 1374, 1375, 1382, 1389 i 1395. Cal destacar que al final d'aquests Llibres d'Actes hi consten els Comptes de Claveria, on el clavari anotava els ingressos i despeses municipals (Piñol, Sanmartí 1999: p. 115).

Sabem que, en un primer moment, el sou del clavari de Tarragona era de 24 lliures anuals, i que era un càrrec de dos anys que sortia per elecció, la qual tenia lloc el dia 23 de juny. El clavari, a partir de 1370, s'elegia per subhasta, celebrada a la fi de la Setmana Santa, esdevenint un càrrec anual. A més, el seu sou depenia del contracte de la seva venda a la subhasta. En les ocasions en que ningú comprava el càrrec, era el Consell l'encarregat de designar algun ciutadà perquè realitzés les seves funcions, aquest cop cobrant un salari. El clavari de Tarragona s'encarregava de cobrar les imposicions, els censals, els fogatges, les talles i qualsevol altra entrada. A més, podia pagar despeses que no superessin els 30 sous sense el vistiplau del Consell, i amb l'aprovació d'aquest si eren més elevades (Piñol, Sanmartí 1999: p. 117).

Per tant, a partir dels exemples de Barcelona, Cervera i Tarragona, podem extreure algunes conclusions generals dels inicis del finançament municipal i de la figura del clavari.

Per una banda, que la gestió financera dels municipis catalans baixmedievals va arrencar a partir de la primera meitat del segle XIV. Aquest primer desenvolupament estava molt lligat a la consecució de crèdit i als pagaments al rei per finançar les múltiples guerres on va participar la Corona catalanoaragonesa durant el segle XIV, sobretot durant el regnat de Pere III el Cerimoniós (1336-1387).

Per l'altra, que aquesta maduració de l'engranatge financer municipal no es pot entendre sense la introducció del clavari, l'encarregat de la hisenda municipal. A partir dels estudis de Barcelona, Cervera i Tarragona podem afirmar que, en general, la tasca del clavari era similar a les tres ciutats i que va anar canviant durant els segles XIV i XV, a mesura que es desenvolupava l'autogestió municipal.

Tot i això, cada municipi era un món, de manera que també s'han denotat algunes diferències. Per una banda, en el cas de la durabilitat del càrrec, veiem com a Barcelona i a Tarragona era de dos anys, mentre que a Cervera era anual. Per l'altra, en les seves responsabilitats en el càrrec. Tot i que la principal tasca dels clavaris de Barcelona, Cervera i Tarragona era encarregar-se d'ingressar les rebudes i pagar algunes sortides, en el cas de Barcelona, el clavari també tenia facultats judicials i executives. En tots els casos, els clavaris havien d'ingressar capital a mode de fiança abans de començar amb el

seu càrrec mentre que, un cop finalitzat, els oïdors de comptes revisarien la feina feta en una auditoria.

3. LA GRANOLLERS MEDIEVAL: DESENVOLUPAMENT MUNICIPAL I GESTIÓ FINANCERA

3.1. Els orígens i el desenvolupament municipal de Granollers durant l'edat mitjana

El domini de la vila de Granollers va anar canviant durant l'edat mitjana, alternant-se les jurisdiccions senyorial i reial (Dantí Riu 1999: p. 8). Durant el segle X, en ple procés de feudalització, el Vallès es trobava sota domini comtal. El comte de Barcelona va concedir el privilegi de les *Franchedas* del Vallès, en les quals també hi era inclòs Granollers, l'any 1025. Gràcies a aquest privilegi, els pobles quedaven exclosos de pagar alguns dels drets fiscals (Dantí Riu 1999: p. 8).

Tot i això, durant el segle XI els conflictes entre el comte de Barcelona i altres senyors eren latents, cosa que era visible en la jurisdicció dels pobles. Aquests conflictes van provocar l'alternança de la jurisdicció de pobles i viles entre el comte de Barcelona i els senyors locals, que volien enfortir el seu domini i, així, el seu poder. Així doncs, la vila de Granollers va passar en mans de Mir Geribert de Santmartí, qui ben aviat va tornar a cedir la vila al comte Ramon Berenguer I l'any 1058 (Dantí Riu 1999: p. 8).

Ja al segle XIII, durant els regnats de Jaume I i Pere el Gran, Granollers es va assentar com a vila de la jurisdicció reial. Els reis van garantir l'exercici de la justícia dins la vila exclusivament en mans del seu batlle de Les Franqueses, a més de concedir alguns privilegis, com l'exempció del pagament de l'alberga. Després d'entrar en l'òrbita del domini de Pere Marquès, el senyor del castell de la Roca, durant un temps breu (entre 1291 i 1316), es va tornar a vendre la jurisdicció al rei Jaume II. La Corona, per falta de finançament, tornaria a vendre la vila de Granollers a Pere Marquès l'any 1357 (Dantí Riu 1999: p. 8-9).

Aquesta alternança entre la jurisdicció reial i senyorial va continuar fins l'any 1418. Aquesta inestabilitat, però, va afavorir la consecució d'alguns privilegis que van donar lloc a la configuració d'una administració municipal. Trobem que Jaume II va

concedir a la vila l'elecció del càrrec del batlle, que seria el responsable principal de l'administració local i de la justícia (Dantí Riu 1999: p. 9).

També es va aconseguir l'exempció d'alguns pagaments: l'alberga, la quèstia, el fogatge, etc., així com l'important privilegi de mercat i de fira l'any 1335 per Alfons el Benigne. A partir d'aquest privilegi, la vila de Granollers podia celebrar el mercat setmanal els dijous, una fira de sis dies per la Pasqua Granada i una altra per Sant Joan degollat (Dantí Riu 1999: p. 9-10).

El 1356, Pere el Cerimoniós va concedir el dret d'elecció de quatre jurats que representessin la universitat de Granollers, mentre que, el 1369, s'entregava la plena potestat jurídica de la vila al batlle reial. El rei Pere III també va establir que el càrrec de batlle fos triennal. A més, per impulsar el guany d'ingressos, l'any 1366 es va atorgar el privilegi per construir una muralla (Dantí Riu 1999: p. 10). Ja al 1373, Pere el Cerimoniós, mitjançant el seu conseller Jaume de Far, va sentenciar que l'elecció dels jurats de la universitat de Granollers tindria lloc el dia de Santa Maria de març. Aquests privilegis van comportar l'aflorament d'una administració municipal més autònoma, sota l'empara del rei i de la ciutat de Barcelona. Cal indicar, però, que ja des dels inicis la vila de Granollers va arrossegar un deute ingent provinent de l'"autocompra" per aconseguir l'alliberament de la jurisdicció del senyor de la Roca (Dantí Riu 1999: p. 10-11).

Per evitar noves incorporacions a la jurisdicció d'algun senyor i per garantir incorporar-se al domini reial de forma definitiva, la universitat de Granollers va demanar esdevenir Carrer de Barcelona, cosa que els va concedir el rei Alfons el Magnànim l'any 1418. Aquest privilegi el va difondre la monarquia "com a mesura per a l'afebliment del procés de senyorialització" d'aquells segles medievals (Dantí Riu 1999: p. 6).

Per una banda, formar part del carreratge de Barcelona "comportava que Granollers pogués gaudir de tots els privilegis, llibertats, immunitats, franqueses, costums i usos que tenien i poguessin tenir els ciutadans de Barcelona." (Dantí Riu 1999: p. 11). Per l'altra, la ciutat de Barcelona tenia potestat per controlar el funcionament de la institució municipal de Granollers. Així, el Consell de Cent podia supervisar les actuacions del Consell de la vila granollerina i actuar en cas de conflicte (Dantí Riu 1999: p. 13).

Esdevenir Carrer de Barcelona va comportar “el ple desenvolupament de l’organització municipal entorn de la universitat” (Dantí Riu 1999: p. 13). Es van ratificar els antics privilegis i se’n van aconseguir de nous, fet que va comportar l’estructuració del municipi de Granollers.

L’any 1449 es va assentar la política i administració de la universitat de Granollers amb el privilegi de regiment municipal concedit per la reina Maria (Barbany 1998: p. 111). El privilegi de regiment municipal establia l’elecció dels 22 membres que formarien el Consell de la vila el dia de Santa Maria de març. Aquests membres que formarien el Consell municipal de la vila tenien “atribucions de caràcter polític o governatiu i d’altres amb atribucions administratives, de control o de vigilància” (Barbany 1998: p. 111-112). Això es tradueix en els càrrecs dels quatre jurats, el clavari, els obrers, els oïdors de comptes, el mostassaf, el palloler i els membres del Consell, les funcions dels quals explica amb claredat Carme Barbany:

“A la universitat de Granollers hi havia quatre jurats (també anomenats consellers indistintament) que constituïen l’òrgan directiu del consell; el clavari, que era el responsable de la tresoreria; els obrers, que administraven les rendes per al manteniment del temple i el culte de l’església parroquial; els oïdors de comptes, encarregats d’examinar els comptes; el mostassaf, que era el qui vigilava pesos, mesures i el mercat, i el qui vetllava per l’equitat de les transaccions; el palloler, que era el qui s’ocupava de l’administració del blat, i els membres del consell, que completaven els càrrecs municipals.”
(Barbany 1998: p. 112)

Amb anterioritat al segle XV, l’elecció dels càrrecs municipals anava a càrrec de la designació del rei. Ja a partir del segle XV, es va introduir per tota Catalunya la pràctica de la insaculació per designar qui es faria responsable dels diferents càrrecs dins del municipi. Per posar alguns exemples, es va concedir aquest privilegi a la Ciutat de Mallorca el 1447, a Vic el 1450, a Girona el 1457, a Tortosa el 1459 i a Tarragona el 1476 (Casas 1993: p. 411). Joan d’Aragó, el lloctinent reial, va atorgar la insaculació a la vila de Granollers l’any 1476, indicant-ne “el procediment i la periodicitat de l’elecció, el seu nombre i les seves funcions” (Barbany 1998: p. 112).

Per dur a terme la insaculació, s'havien d'especificar en una llista les persones idònies per ocupar els càrrecs. Els noms d'aquestes persones s'escriuien en rodolins, els quals s'introduïen en diferents bosses (cada bossa representava un càrrec municipal). Durant l'elecció, l'encarregat d'extreure els rodolins era un nen menor de deu anys, com a mà innocent (Barbany 1998: p. 112).

Els consells municipals estaven dominats i protagonitzats per les oligarquies locals, tant laiques com eclesiàstiques, amb els anomenats ciutadans honrats i prohoms. Analitzant els pergamins conservats de 1440 a 1500 de la Col·lecció de pergamins de l'AMGr, es veu clarament que Granollers no en va ser una excepció: els càrrecs municipals, des d'un primer moment, van estar protagonitzats per personalitats de les famílies influents de la vila, com ho van ser els Tarafa, els Torrents, els Masferrer, els Riera, els Tristany o els Pujalt. Per tant, es pot afirmar que la política municipal a Granollers estava monopolitzada per unes poques famílies oligàrquiques locals.

3.1.1. L'organigrama del Consell de la vila de Granollers de 1495-1496

M'és possible aportar nova informació referent a l'organització d'aquest Consell de la vila gràcies a l'anàlisi de documentació inèdita. Examinant el Llibre de comptes d'en Salvador Boada de 1495 a 1496 i les àpoques núm. 758 a la 763 de la Col·lecció de pergamins de l'AMGr, he reconstruït l'organigrama del Consell municipal de Granollers d'aquells anys: quins càrrecs hi havia, quines persones els ocupaven i els seus salaris.

Els quatre jurats del Consell eren en Marc Çelm o March Selm (f. 6v, 7r, 7v, 13v, 15v, 16v i 17v), en Pere Sabrià (f. 8r), l'Antoni Tristany (f. 8v i 17r) i en Bartomeu Rovira, que era el jurat en cap (f. 7v, 8r, 8v, 10r, 16r i 17r). Com sabem, el clavari era en Salvador Boada. Aquest tenia un procurador, en Francesc Alsineles, qui també es va encarregar de fer alguns dels pagaments (f. 3r, 8r, 13v, 15r i 15v). D'obrers, no podem indicar quants n'hi havia, ja que només n'apareix un: en Bernat Vandrel (f. 16v). Els encarregats de les auditories del clavari, els oïdors de comptes, van ser en Bernat Guimels o Gonels i l'Antoni Banyils (f. 16r). Tot i que no apareix directament el càrrec de palloler, podem deduir que va ser en Sabrià Jover: va cobrar un salari *per lo tanir lo salari del pes de la farina* (f. 16v). És molt destacable l'absència de la figura del mostassaf tant en aquest

Llibre de comptes com en la totalitat de la Col·lecció de pergamins de l'AMGr, i més tenint en compte la importància que tenia el mercat en aquesta vila vallesana.

A part, el Llibre ens permet saber quins notaris i advocats van treballar pel Consell de la vila. Hi apareixen l'advocat de la vila, en misser Ribalter (f. 8v i 17r), i tres notaris: en Pere Marull (f. 13r, 13v, 14r, 14v, 15r, 15v, 17r, 17v, 19r, 19v, 20r, 20v i 21v), en Camporat (f. 17r) i en Costa (f. 20r i 21r).

En Pere Marull era el notari públic de Granollers, tal com ho testifica ell mateix a la signatura de les èpoques núm. 758 a la 763: *Sig+num mei Petri Marrull civis Barchinone habitatoris ville Granullariorum auctoritate regia notarius publici [...]*. Va ser l'encarregat d'escriure les èpoques dels diferents pagaments fets pel clavari Salvador Boada i va escriure el Llibre del Consell.

En Camporat es va encarregar de les escriptures del Consell i de prendre les fermes dels membres del Consell.

En el cas d'en Costa, sabem que era un notari de Barcelona, tal com s'indica en una nota al marge esquerre del foli 14r: *Hay èpocha en poder d'en Costa, notari de Barchinona [...]*. A part, també apareix en Castell, l'escrivà de la batllia general (f. 21r).

3.2. La gestió de les finances municipals a la Granollers baixmedieval (segles XIV i XV)

Datar el moment exacte del sorgiment del càrrec de clavari a la vila baixmedieval de Granollers és complicat, ja que la documentació del municipi dels segles XIV i XV que ens pugui ser d'utilitat per aquest estudi és limitada.

A l'AMGr no es conserven Llibres d'Actes Municipals ni Llibres de Clavaria, que serien idonis per poder conèixer amb exactitud alguns dels interrogants que volem solucionar en aquestes línies. Només es conserven el Llibre de privilegis (amb documents escrits de 1252 a 1800), el Llibre d'ordinacions de la vila de Granollers del 25 de novembre de 1418 al 22 d'octubre de 1452 i el Llibre del Consell de la vila de Granollers del 24 de febrer de 1438 al 20 de febrer de 1450.

És per això que hem analitzat altra tipologia documental ubicada a la Col·lecció de pergamins i a la documentació de la Universitat de Granollers del Fons Ajuntament de Granollers de l'AMGr per treure l'entrellat del funcionament de les finances municipals de la vila de Granollers durant època baixmedieval.

Durant els anys 1343 i 1359 és quan comença a aflorar documentació d'interès per aquest treball. En primer lloc, amb l'època del 7 d'abril de 1343 en la qual els representants dels síndics de les ciutats i viles de Catalunya, per a organitzar l'exèrcit reial que havia de lluitar contra el rei de Mallorca, reconeixien haver rebut dels jurats de la vila de Granollers la taxa assenyalada a la dita vila (núm. 92). En segon lloc, amb el trasllat d'un violari de 500 sous venut pel rei Pere III el Cerimoniós a la universitat de Granollers per finançar una expedició contra el regne de Mallorca, de 1343 (núm. 204). En tercer lloc, amb l'època del 22 de juliol de 1344 en la qual en Bernat Olzinelles, tresorer reial, reconeixia haver rebut dels prohoms de la vila de Granollers 335 sous i 4 diners per la reconquesta del Rosselló. En quart lloc, amb el trasllat d'una època de 3.664 sous i 2 diners que els jurats de la universitat de Granollers van pagar a l'escrivà de la tresoreria reial, en Pere Vall, en concepte de donatiu reial cobrat per la guerra contra Castella, de 1358 (núm. 188). Per últim, amb les èpoques del 19 de març de 1359 (núm. 111), del 8 de juliol de 1359 (núm. 112), del 10 d'agost de 1359 (núm. 113), del 7 de setembre de 1359 (núm. 114) i del 23 de setembre de 1359 (núm. 115), en la qual els escrivans de la tresoreria reial reconeixien haver rebut dels jurats de la vila de Granollers part de la taxa oferta al rei Pere III per ajudar en la guerra contra Castella.

A partir d'aquestes nou èpoques conservades a l'AMGr, veiem com la fiscalitat municipal durant les dècades de 1340 i 1350 estaven molt marcades pels pagaments i donatius al rei destinats a conjuntures bèl·liques.

Segons Pere Ortí, Manuel Sánchez i Max Turull, “los principales instrumentos fiscales puestos a punto por los municipios antes de la década de 1350 servían casi exclusivamente para pagar a la Corona” (Ortí, Sánchez, Turull 1996: p. 128), mentre que, a partir de 1350, es van anar consolidant els elements integradors del sistema fiscal municipal a les diferents viles i ciutats medievals catalanes. Els municipis van començar a imposar impostos pràcticament permanents, consolidant-se les imposicions per saldar un deute ingent; van refermar unes administracions financeres fixes; ja no estaven sotmesos als donatius esporàdics a la Corona; i es va anar desenvolupant un aparell

burocràtic cada vegada més complex, consolidant-se la figura del clavari com a gestor de les finances locals (Ortí, Sánchez, Turull 1996: p. 130).

Queda clar que el municipi de Granollers anava una mica més endarrerit que altres viles i ciutats de la Catalunya baixmedieval en el desenvolupament de l'aparell financer, molt lligat al rei encara l'any 1359, amb les múltiples ajudes per fer front a les diverses guerres que es van anar succeint durant el regnat de Pere III el Cerimoniós.

També cal tenir present l'alternança entre les jurisdiccions reial i senyorial viscuda fins l'any 1418. Aquesta situació va comportar conseqüències negatives per la vila de Granollers quant al desenvolupament de les seves institucions polítiques i, sobretot, econòmiques municipals. Tot i que, durant les èpoques en què Granollers estava sota jurisdicció reial es van aconseguir alguns privilegis que van afavorir l'administració local, el cert és que anar canviant de jurisdicció no va permetre l'aflorament d'una administració financera més consistent, com sí que va tenir lloc en altres viles i ciutats, com per exemple Tarragona o Cervera, on ja durant la primera meitat del segle XIV ens trobem amb l'existència del clavari.

A més, com es veu en la documentació conservada, no hi ha constància de l'existència de la figura del clavari ni cap altre tipus de càrrec de caire financer a Granollers durant tot el segle XIV. Segons aquestes èpoques de les dècades de 1340 i 1350, són els prohoms i els jurats de la universitat de Granollers els qui van dur a terme els pagaments o donacions als tesorers reials per fer front a les despeses de les guerres.

No és fins el 4 de gener de 1404 quan apareix el càrrec de clavari per primera vegada en la documentació de l'AMGr. Es tracta d'una època en la qual en Gerald Font reconeixia haver rebut d'en Joan Bruniquer, clavari de Granollers, els rèdits d'un censal mort (núm. 182). Aquest mateix clavari, en Joan Bruniquer, apareix en un pergami del 3 de desembre de 1409, quan l'Antoni Planes, blanquer de la vila de Caldes de Montbui, reconeixia que en Joan Bruniquer li havia redimit un cens (núm. 190).

La següent menció d'un clavari apareix en una època del 19 d'abril de 1412, en la qual en Marc Turell, ciutadà de Barcelona, reconeixia haver rebut els crèdits d'un censal mort per part d'en Berenguer Pujalt, clavari de la vila de Granollers (núm. 200).

Hem de fer un salt de vuit anys, fins al 5 de gener de 1420, per tornar a trobar en una època la figura del clavari. En aquest cas, la Sibila, la vídua d'en Ramon de Blanes, majordom del rei Martí l'Humà, reconeixia haver rebut els rèdits d'un censal mort del clavari de Granollers, l'Antoni Arn (núm. 216). I un salt de set anys per trobar un nou clavari: en Jaume de Masferrer. És a la definició d'un censal mort feta per en Bartomeu Moles, canonge de la Seu de Barcelona al clavari de Granollers esmentat, el 26 de març de 1427 (núm. 230).

De l'any 1429 al 1433 es conserven més èpoques i, per tant, més aparicions de clavaris. El 4 d'octubre de 1429, en Ramon Draper reconeixia haver rebut els rèdits d'un censal mort per part de l'Antoni Arn, clavari de Granollers (núm. 237). El mateix clavari, l'Antoni Arn, apareix en una altra època del 28 de març de 1431 (núm. 240). En Jaume de Masferrer és el següent clavari en sortir a la documentació, en cinc èpoques (núm. 242, 243, 244, 245 i 246) escrites el 31 de juliol i el 27 de setembre de 1431, i el 12 de febrer, el 20 i el 24 de març de 1432. A continuació, trobem el clavari Joan Morell en dues èpoques més, del 3 de novembre de 1432 (núm. 247) i del 15 de març de 1433 (núm. 248).

Veiem un canvi, doncs, amb l'entrada al nou segle, amb l'aparició del càrrec del clavari, sens dubte una novetat notòria dins del règim municipal granollerí i senyal de desenvolupament de la institució municipal. Així doncs, ens trobem amb els clavaris següents: en Joan Bruniquer els anys 1404 i 1409; en Berenguer Pujalt l'any 1412; l'Antoni Arn els anys 1420, 1429 i 1431; en Jaume de Masferrer els anys 1427, 1431 i 1432; en Joan Morell els anys 1432 i 1433; l'Antoni Tarafa de 1440 a 1441; en Bernat Creixell de 1442 a 1443; en Jaume Torrents de 1445 a 1446; i en Pere Conill de 1448 a 1449.

Tot i això, es va tractar d'un canvi lent i inestable. No apareixen clavaris cada any, sinó bastant esplaiats en el temps entre 1404 i 1426, només amb tres clavaris. A partir de 1427 sí que es veu una major continuïtat en el càrrec, tot i que torna a haver-hi un buit entre 1433 i 1440, potser per falta de documentació conservada. Ja a partir de 1440 s'observa una major presència de clavaris. Destacar també la repetició del càrrec per part d'alguns personatges, com és el cas d'en Joan Bruniquer, en Jaume Masferrer i l'Antoni Arn, cosa que ens indica que el municipi estava dominat per les famílies locals més influents.

Després d'aquesta introducció del càrrec de clavari en el municipi de Granollers durant les primeres dècades del segle XV, es veu reflectit en la documentació que s'implementa definitivament el càrrec sobretot a partir de 1449. Tot i que ja a partir de 1440 s'observa una major presència d'aquest càrrec financer, el privilegi de regiment municipal concedit per la reina Maria l'any 1449 va ser clau per l'assentament de la institució municipal i pel desenvolupament d'una administració financera municipal fixa i un aparell burocràtic molt més complex. A part de la implementació total del clavari per encarregar-se de la hisenda municipal, cal destacar també la desaparició dels pagaments i donacions al rei per causes bèl·liques.

Analitzant les èpoques conservades, podem afirmar que el càrrec era anual a partir del dia de Santa Maria de març, quan tenia lloc l'elecció dels càrrecs municipals des de 1449. Tot i això, no es pot saber amb exactitud el dia que finalitzava la tasca. Les èpoques conservades són de dies solts, de manera que la cronologia dels càrrecs és orientativa. Dels clavaris, direm que acabaven la seva tasca també al març perquè computi com a càrrec anual, tot i que en realitat és probable que acabessin la seva tasca un o dos mesos després.

El primer clavari indicat és l'Antoni Gener. D'ell es conserva una època del 2 de gener de 1450, en la que en Berenguer Pujalt reconeixia haver rebut del clavari els rèdits d'un censal mort (núm. 645). Així doncs, la clavaria de l'Antoni Gener aniria de març de 1449 a març de 1450.

El segon és en Guillem Torrents, del qual en parlen cinc èpoques del 18 de març de 1450 (núm. 646), del 24 de març de 1450 (núm. 647 i 648), del 18 de juny de 1450 (núm. 649) i del 22 de juny de 1450 (núm. 644), totes per reconèixer haver rebut els beneficis de censals morts. La seva tasca com a clavari hauria tingut lloc del març de 1450 a març de 1451.

El tercer és en Jaume Masferrer. Aquest personatge va repetir clavaria, ja que es conserven èpoques que parlen d'ell del 8 d'octubre de 1451 al 23 de juny de 1453. En concret, són les èpoques del 8 d'octubre de 1451 (núm. 651), del 18 de setembre de 1452 (núm. 652), del 20 de desembre de 1452 (núm. 653), del 19 de juny de 1453 (núm. 655), del 22 de juny de 1453 (núm. 656) i del 23 de juny de 1453 (núm. 654). Per tant, va ser clavari del març de 1451 a març de 1453.

El quart és en Gabriel Barrot, que va ser clavari del març de 1453 a març de 1454. Es conserven dues èpoques en les quals es confirma haver rebut els beneficis de censals morts per part d'aquest clavari, i daten del 27 de setembre de 1453 (núm. 658) i del 20 de maig de 1454 (núm. 659).

El cinquè és en Bernat Tarafa, del qual es conserven set èpoques: del 18 de juny de 1454 (núm. 660), del 18 de desembre de 1454 (núm. 661), del 13 de gener de 1455 (núm. 662), de l'11 de febrer de 1455 (núm. 663), del 25 de març de 1455 (núm. 664), del 22 de juny de 1455 (núm. 666) i del 23 de juny de 1455. Així doncs, ens trobem amb el clavari de Granollers de març de 1454 a març de 1455.

El sisè és en Joan Riera, clavari del març de 1455 al març de 1456, com s'extreu de les èpoques conservades, dels dies 16 de setembre de 1455 (núm. 667), 15 de gener de 1456 (núm. 668) i 23 de juny de 1456 (núm. 669).

El setè és en Joan Morell, clavari del març de 1456 al març de 1457. D'ell es conserven quatre èpoques, en les que es confirma haver rebut els ingressos per diferents censals morts. Daten del 6 d'agost de 1456 (núm. 670), del 17 de setembre de 1456 (núm. 671), del 22 de novembre de 1456 (núm. 672) i del 29 de març de 1457 (núm. 673).

El vuitè és l'Antoni Blanc, clavari de Granollers del març de 1457 al març de 1458, com s'extreu de les èpoques del 26 de gener de 1458 (núm. 676), del 12 de febrer de 1458 (núm. 677), del 22 de març de 1458 (núm. 678), del 26 d'abril de 1458 (núm. 679) i del 17 de juny de 1458 (núm. 680).

El novè és en Nicolau Riera, que va ser clavari del març de 1458 al març de 1459. En donen constància les èpoques del 18 d'octubre de 1458 (núm. 681), del 25 de novembre de 1458 (núm. 682), del 30 de novembre de 1458 (núm. 683), del 3 de gener de 1459 (núm. 684), del 9 de gener de 1459 (núm. 685), del 3 de febrer de 1459 (núm. 686), del 23 de març de 1459 (núm. 687) i del 24 de març de 1459 (núm. 688).

El desè clavari torna a ser en Bernat Tarafa, que repeteix en el càrrec després de la seva clavaria de març de 1454 a març de 1455. En aquesta nova ocasió, es va encarregar de les finances municipals del març de 1460 al març de 1461. Així doncs, ens falten dades de la persona que va ocupar la clavaria del març de 1459 a març de 1460. En Bernat Tarafa

apareix en les èpoques del 24 de juny de 1460 (núm. 693) i del 3 d'octubre de 1460 (núm. 694).

Durant la Guerra civil catalana (1462-1472) i fins el 1480 s'observa en la documentació la desaparició parcial de la figura del clavari. La poca documentació conservada a l'AMGr d'aquestes dates i la inestabilitat que va provocar el conflicte bèl·lic han provocat que sigui complicat continuar amb la cronologia dels clavaris durant el segle XV. Tampoc ens permet saber si l'administració financera del municipi va continuar la seva tasca amb normalitat o si, pel contrari, es va veure inestabilitzada per l'esdevenir de la guerra, tot i que ens decantaríem per aquesta segona hipòtesi. Els anys posteriors al conflicte tampoc deuriem ser fàcils pel municipi, de manera que de 1462 a 1486 només s'han conservat èpoques que parlessin de vuit clavaris.

El primer d'ells va ser en Pere Pujalt, que va encarregar-se de les finances municipals del març de 1461 al març de 1463, és a dir, que va repetir en el càrrec. Trobem la seva tasca indicada en dues èpoques datades el 8 de febrer de 1462 (núm. 695) i del 19 d'octubre de 1462 (núm. 696).

El següent va ser en Jaume Riera, del qual es conserva una època del 23 de setembre de 1463 (núm. 697). Per tant, entenem que va dur a terme la seva tasca municipal del març de 1463 al març de 1464.

A continuació, ens trobem amb l'Antoni Arn, ja al 1467. També se'n conserva una època, del 17 d'abril de 1467 (núm. 698), per la qual cosa podem afirmar que va ser clavari del març de 1466 al març de 1467.

En Bernat Tarafa es va tornar a fer càrrec de la clavaria de Granollers del març de 1472 al març de 1473. D'aquesta clavaria se'n conserven set èpoques, datades del 23 de juny de 1472 (núm. 700), del 22 de novembre de 1472 (núm. 699 i 701), del 13 d'abril de 1473 (núm. 702), de l'11 de maig de 1473 (núm. 717) i del 23 de juny de 1473 (núm. 703 i 704).

Després d'acabada la guerra, a la documentació hi apareixen cinc clavaris més fins l'any 1488. El primer clavari del qual se'n conserva algun tipus d'informació va ser en Joan Vendrell, que va realitzar la seva tasca municipal del març de 1473 al març de

1474. Apareix a les èpoques del 24 de març de 1474 (núm. 707) i del 17 de juny de 1474 (núm. 708).

El següent va ser en Joan Tristany, clavari de Granollers de març de 1474 al març de 1475, tal com s'extreu de les cinc èpoques que es conserven d'ell: la de setembre de 1474 (núm. 710), les dues del 12 d'octubre de 1474 (núm. 711 i 712), la del 15 d'octubre de 1474 (núm. 713) i la del 22 de desembre de 1474 (núm. 714).

Seguidament, ens trobem amb la clavaria d'en Bernat Moner, del qual es conserva documentació del 1476, del 1479 i del 1480 en cinc èpoques, datades el 19 de novembre de 1476 (núm. 716 i 715), el 30 d'agost de 1479 (núm. 315), del 23 de gener de 1480 (719) i una que s'ha datat del 1480 (núm. 718). Tot i que en un primer moment pugui semblar que es fes càrrec de la clavaria del març de 1476 al març de 1480, el més probable és que fos clavari del març de 1476 al març de 1477, que no es conservi documentació dels clavaris següents i que tornés a ser clavari del març de 1479 al març de 1480.

A continuació, ens tornem a trobar amb en Jaume Masferrer, que va tornar a ser clavari de Granollers del març de 1480 al març de 1481. D'aquest període trobem les èpoques del 8 de juny de 1480 (núm. 721), del 23 de juny de 1480 (núm. 720), del 8 de febrer de 1481 (núm. 722) i del 22 de març de 1481 (núm. 723).

Per últim, també va repetir clavaria l'Antoni Arn. En aquesta ocasió, es va fer càrrec de les finances municipals de Granollers del març de 1483 al març de 1484. D'ell es conserven cinc èpoques: del 7 d'agost de 1483 (núm. 724), del 19 d'agost de 1483 (núm. 725), del 9 de novembre de 1483 (núm. 726), del 19 de juny de 1484 (núm. 728) i del 22 de juny de 1484 (núm. 727).

Ja a partir de 1487 i fins al final del segle XV, la tornada a la normalitat i l'estabilitat en l'administració financera de Granollers quant a clavaris és palesa, com ho demostren els onze clavaris que apareixen a la documentació. Hi ha un major número d'èpoques conservades durant aquest període de temps, cosa que afavoreix a millorar els coneixements de la clavaria de Granollers del segle XV.

El clavari de març de 1487 a març de 1488 va ser en Galcerà Rieimbau, del qual se'n conserva una època del 23 de juny de 1488 (núm. 730).

En Narcís Rull es va encarregar de la clavaria granollerina del març de 1488 al març de 1489, i d'aquest mes al març de 1490. Per tant, va repetir el càrrec durant dos anys. De la feina feta durant la seva clavaria se'n conserven vint èpoques, del 25 de juny de 1488 (núm. 731) al 30 de desembre de 1489 (núm. 749).

El següent clavari va ser en Jaume Masferrer un cop més, aquesta vegada del març de 1490 al març de 1491, apareixent en tres èpoques datades de l'11 de gener de 1491 (núm. 750), del 10 de març de 1491 (núm. 751) i del 23 de juny de 1491 (núm. 752).

Després del buit d'informació de les clavaries de març de 1491 al març de 1492 i del març de 1492 al març de 1493, en Bernat Tarafa apareix com el clavari del març de 1493 al març de 1494, tal com ho testimonien les cinc èpoques on hi és present: la del 25 de juny de 1493 (núm. 753), la del 5 de setembre de 1493 (núm. 754), la del 10 d'octubre de 1493 (núm. 755) i les dues del 5 de desembre de 1493 (núm. 757 i 756).

Tot i que en les èpoques conservades no es té constància del clavari de Granollers del març de 1494 al març de 1495, analitzant el Llibre de comptes de 1495 a 1496 sí que hi apareix. Es tracta d'en Bernat Roura, que figura als folis 2v, 6v, 14r, 14v i 21r amb les fórmules *Bernat Roura, clavari olim* (f. 2v) o *Bernat Roura, clavari l'any pesat* (f. 6v).

El següent clavari del qual es conserva material escrit va ser en Salvador Boada. Es va dedicar a la clavaria del 25 de març de 1495 al 25 d'abril de 1496, tal com sabem gràcies al Llibre de comptes que s'ha conservat i que protagonitza aquestes línies. A més, a l'AMGr es conserven sis èpoques de la seva clavaria. Són les del 15 de juny de 1495 (núm. 758), del 24 de maig de 1496 (núm. 759), del 10 de juny de 1496 (núm. 762), les dues del 23 de juny de 1496 (núm. 763 i 761) i la del 24 de juny de 1496 (núm. 760).

Per poder conèixer algun aspecte de la vida d'aquest personatge, s'han revisat alguns dels pergamins de la Col·lecció de pergamins de l'AMGr, principalment les sis èpoques conservades de la seva clavaria.

Lamentablement, però, no se n'ha pogut extreure gaire informació que ens hagi pogut fer servei. En cinc de les sis èpoques, simplement s'indica que era el clavari d'aquell any, amb les expressions [...] *clavario anno presenti universitatis ville Granullariorum* [...] (núm. 758) i [...] *clavario anno presenti lapso universitatis ville Granullariorum* [...] (núm. 759, 761, 762 i 763).

És a l'època núm. 760 on se'ns il·lumina una mica el camí. En aquest pergami, en Salvador Boada no només es caracteritza per ser el clavari, sinó que és descrit com a honrat: [...] *honorabilis Salvatori Buade clavario anno presenti universitati ville Granullariorum [...]*. Per tant, en Salvador Boada formava part de la *mà major* de Granollers, és a dir, del grup format pels ciutadans honrats, els membres de les famílies locals més importants.

Aquest petit incís sobre qui va ser en Salvador Boada torna a afirmar el monopoli realitzat per les classes altes de la societat en els càrrecs de les institucions municipals medievals de Catalunya, tal com s'ha explicat en paràgrafs anteriors.

Seguidament, ens trobem amb la clavaria d'en Jaume Masferrer, novament, del març de 1496 al març del 1497. En tenim constància gràcies a les èpoques del 23 de novembre de 1496 (núm. 764) del 9 de març de 1497 (núm. 765).

El seu successor va ser en Jaume Tarafa, del març de 1497 al març de 1498, tal com ho testimonia l'única època que es conserva de la seva clavaria: la del 26 d'abril de 1497 (núm. 766).

El penúltim clavari del segle XV va resultar ser en Jaume Pujalt. A partir de les èpoques del 4 d'octubre de 1498 (núm. 767) i del 19 de juny de 1499 (núm. 769), hem deduït que es va fer càrrec de la clavaria granollerina del març de 1498 al març de 1499.

Per acabar, ens trobem amb un fet anòmal pel que respecta a la clavaria de Granollers del segle XV: l'existència del càrrec doble, és a dir, dos clavaris van realitzar les tasques financeres durant el març de 1499 i el març de 1501. Aquesta parella de clavaris, l'Antoni Ferrer i en Joan Canal, la trobem a les èpoques del 26 de juny de 1499 (núm. 769), del 4 de desembre de 1499 (núm. 770), del 15 de desembre de 1499 (núm. 771), del 15 de gener de 1500 (núm. 772), del 16 de gener de 1500 (núm. 773), del 19 de març de 1500 (núm. 774 i 775), del 9 de juny de 1500 (núm. 778 i 780), del 22 de juny de 1500 (núm. 781, 776, 777 i 779), del 23 de juny de 1500 (núm. 783), del 16 de setembre de 1500 (núm. 784), del 17 de juny de 1501 (núm. 786), del 21 de juny de 1501 (núm. 788) i del 24 de juny de 1501 (núm. 787).

Per tant, després d'aquest repàs de les èpoques conservades a la Col·lecció de pergamins de l'AMGr, podem concloure que la construcció i el desenvolupament de les institucions i l'administració municipal de la Granollers baixmedieval va ser lenta i costosa. És notòria la importància que va tenir l'alternança entre les jurisdiccions reial i senyorial, sobretot del castell de la Roca, durant el segle XI i fins el 1418. La inestabilitat que va comportar va fer que les institucions del municipi no s'acabessin de poder desenvolupar, sobretot durant el segle XIV, com passava en altres viles i ciutats catalanes, com Tarragona o Cervera.

Ja a partir de principis del segle XV es veu un municipi més madur i consistent gràcies a l'aparició del clavari en la documentació conservada. Durant el segle XIV, no se'n té constància, la qual cosa ens dóna una imatge de major dependència cap a la Corona quant al control de les finances municipals, sobretot en les èpoques en que la vila estava sota jurisdicció reial.

D'aquesta manera, amb l'aflorament del càrrec del clavari perquè s'encarregués de les finances i la hisenda municipals, van començar a assentar-se les bases d'un municipi amb una major fermesa i independència. Tot i això, no va ser una tasca fàcil. Fins el 1449, amb la reina Maria assentant la política i administració de la universitat de Granollers amb el privilegi de regiment municipal, no es van tenir unes bases sòlides del poder municipal de la vila. En la documentació es veu clarament. Específicament amb el càrrec de clavari, s'observa que durant la primera meitat del segle XV el càrrec és inestable, amb buits bastant remarcables entre clavaries; mentre que, a partir de 1449, obviant la Guerra civil catalana (1462-1472), que va provocar alguns alts i baixos, hi ha una major estabilitat, essent ja un càrrec amb una durabilitat establerta d'un any.

Amb els noms dels clavaris es pot afirmar que els càrrecs municipals estaven dominats i protagonitzats per personatges provinents de les famílies locals més destacades. En el cas de Granollers, i a partir dels clavaris del segle XV, aquestes famílies van ser els Bruniquer, els Pujalt, els Arn, els Masferrer, els Tarafa, els Torrents i els Riera.

Amb les èpoques conservades es pot fer un seguiment bastant complet dels clavaris de Granollers del segle XV, sobretot de la seva segona meitat, tal com s'ha indicat en la taula següent.

TAULA 1: Llista dels clavaris de Granollers durant el segle XV

Nom del clavari	Dates de la seva clavaria	Tipus de document on apareix	Número del document
Joan Bruniquer	Any 1404	Àpoca	Núm. 182
Joan Bruniquer	Any 1409	Àpoca	Núm. 190
Berenguer Pujalt	Any 1412	Àpoca	Núm. 200
Antoni Arn	Any 1420	Àpoca	Núm. 216
Jaume de Masferrer	Any 1427	Àpoca	Núm. 230
Antoni Arn	Any 1429	Àpoca	Núm. 237
Antoni Arn	Any 1431	Àpoca	Núm. 240
Jaume de Masferrer	Anys 1431-1432	Àpoques	Núm. 242, 243, 244, 245 i 246
Joan Morell	Anys 1432-1433	Àpoques	Núm. 247 i 248
Antoni Tarafa	Anys 1440-1441	Àpoques	Núm. 259, 260, 262, 265 i 266
Bernat Creixell	Anys 1442-1443	Àpoques	Núm. 1249, 271 i 272
Jaume Torrents	Anys 1445-1446	Àpoca	Núm. 277
Pere Conill	Anys 1448-1449	Àpoques	Núm. 283, 284, 285, 286 i 287
Antoni Gener	Març de 1449 a març de 1450	Àpoca	Núm. 645
Guillem Torrents	Març de 1450 a març de 1451	Àpoques	Núm. 646, 647, 648, 649 i 644
Jaume Masferrer	Març de 1451 a març de 1453.	Àpoques	Núm. 651, 652, 653, 655, 656 i 654
Gabriel Barrot	Març de 1453 a març de 1454	Àpoques	Núm. 658 i 659

Bernat Tarafa	Març de 1454 a març de 1455	Àpoques	Núm. 660, 661, 662, 663, 664 i 666
Joan Riera	Març de 1455 al març de 1456	Àpoques	Núm. 667, 668 i 669
Joan Morell	Març de 1456 al març de 1457	Àpoques	Núm. 670, 671, 672 i 673
Antoni Blanc	Març de 1457 al març de 1458	Àpoques	Núm. 676, 677, 678, 679 i 680
Nicolau Riera	Març de 1458 al març de 1459	Àpoques	Núm. 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687 i 688
Bernat Tarafa	Març de 1460 al març de 1461	Àpoques	Núm. 693 i 694
Pere Pujalt	Març de 1461 al març de 1463	Àpoques	Núm. 695 i 696
Jaume Riera	Març de 1463 al març de 1464	Àpoca	Núm. 697
Antoni Arn	Març de 1466 al març de 1467	Àpoca	Núm. 698
Bernat Tarafa	Març de 1472 al març de 1473	Àpoques	Núm. 700, 699, 701, 702, 717, 703 i 704
Joan Vendrell	Març de 1473 al març de 1474	Àpoques	Núm. 707 i 708
Joan Tristany	Març de 1474 al març de 1475	Àpoques	Núm. 710, 711, 712, 713 i 714
Bernat Moner	Març de 1476 al març de 1477	Àpoques	Núm. 716 i 715

Bernat Moner	Març de 1479 al març de 1480	Àpoques	Núm. 315, 719 i 718
Jaume Masferrer	Març de 1480 al març de 1481	Àpoques	Núm. 721, 720, 722 i 723
Antoni Arn	Març de 1483 al març de 1484	Àpoques	Núm. 724, 725, 726, 728 i 727
Galcerà Riembau	Març de 1487 a març de 1488	Àpoca	Núm. 730
Narcís Rull	Març de 1488 al març de 1489	Àpoques	Núm. 731 i 749
Jaume Masferrer	Març de 1490 al març de 1491	Àpoques	Núm. 750, 751 i 752
Bernat Tarafa	Març de 1493 al març de 1494	Àpoques	Núm. 753, 754, 755, 756 i 757
Bernat Roura	Març de 1494 al març de 1495	Llibre de comptes	Núm. 76 (menció als f. 2v, 6v, 14r, 14v i 21r)
Salvador Boada	Març de 1495 a l'abril de 1496	Llibre de comptes Àpoques	Núm. 76 Núm. 758, 759, 760, 761, 762 i 763
Jaume Masferrer	Març de 1496 al març del 1497	Àpoques	Núm. 764 i 765
Jaume Tarafa	Març de 1497 al març de 1498	Àpoca	Núm. 766
Jaume Pujalt	Març de 1498 al març de 1499	Àpoques	Núm. 767 i 769

Antoni Ferrer i Joan Canal	Març de 1499 i el març de 1501	Èpoques	Núm. 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 778, 780, 781, 776, 777, 779, 783, 784, 786, 788 i 787
----------------------------	--------------------------------	---------	--

4. EL LLIBRE DE COMPTES D'EN SALVADOR BOADA

4.1. Estructura del Llibre de comptes d'en Salvador Boada

El Llibre de comptes del clavari Salvador Boada, comprès entre el 25 de març de 1495 i el 25 d'abril de 1496, està estructurat en dues seccions: els ingressos (les rebudes o entrades) que va rebre i les despeses (les sortides) que va pagar el municipi de Granollers durant els tretze mesos que abasta el llibre que ens ocupa.

Les entrades ingressades les trobem als folis 1r, 1v, 2r, 2v, 3r, 10v i 11r. Com s'observa, les dues seccions, les entrades i les sortides, no estan ben agrupades i delimitades, de manera que alguns pagaments, les despeses ordinàries i extraordinàries (folis 6r, 6v, 7r i 7v) i alguns dels pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles (8r i 8v), es troben entre els ingressos. Aquests ingressos es classifiquen principalment en les imposicions (1r, 1v, 2r), en ingressos varis (2r, 2v, 3r) i en els censos rebuts cada any (10v i 11r). La suma de totes les rebudes per imposicions i els ingressos varis les trobem al final del foli 3r, mentre que la suma del conjunt de rebudes fetes fins el dia de Santa Maria de març la trobem al foli 18v.

Les sortides que el clavari va pagar estan indicades en els folis 6r, 6v, 7r, 7v, 8r, 8v, 10r, 13r, 13v, 14r, 14v, 15r, 15v, 16r, 16v, 17r, 17v, 18r, 19r, 19v, 20r, 20v i 21r. Es poden classificar en les despeses ordinàries i extraordinàries (6r, 6v, 7r i 7v), en els pagaments que va realitzar el procurador del clavari Salvador Boada, anomenat Francesc Alsineles (8r, 8v, 10r, 15r i 15v), en les èpoques fermades i pagades pel clavari (13r, 13v, 14r i 14v) i en altres pagaments varis. Aquests últims es classifiquen al seu torn entre els pagaments efectuats fins a Santa Maria de març (16r, 16v, 17r, 17v i 18r) i després d'aquesta festivitat (19r, 19v, 20r, 20v i 21r). Per trobar les sumes de les despeses, s'han de consultar els folis 18v i 21v. En aquest últim foli també hi apareix la suma del que va tornar el clavari un cop acabada la seva tasca municipal.

Quant a la presentació del text del Llibre de comptes, val a dir que l'estructura és molt clara i presenta un mateix model en tots els apartats de les seccions, tant d'entrades com de sortides.

A cada apartat es troba escrit el títol del mateix a la part superior i al centre del foli. Seguidament, a la part central del foli hi ha els diversos assentaments, ben justificats i perfectament separats. A la part dreta de cada assentament hi ha indicada la quantitat rebuda o pagada, mentre que l'esquerra està destinada als símbols i, en alguns casos, a anotacions laterals, com passa als fulls 6r, 8v, 10v, 13v, 14r, 15r, 18r, 19r i 20r. Finalment, a la part inferior dreta apareix la quantitat total sumada d'aquell full.

Cal destacar que als assentaments referents a les entrades i en la majoria de les sortides no s'hi indica la data en què aquestes es van fer efectives. Les sortides on sí que hi apareixen les dates són principalment els pagaments de pensions (f. 13r-15v) i en alguns pagaments de tipologia diversa repartits pels folis 8r, 8v, 10v i 11r.

TAULA 2: Organització del Llibre del clavari de 1495-1496

INGRESSOS/ DESPESES	FOLIS ON ES TROBEN	INGRESSOS/ DESPESES	FOLIS ON ES TROBEN
Imposicions	ff. 1r-2r	Àpoques fermades i pagades pel clavari	ff. 13r-14v
Ingressos varis	ff. 2r-3r	Pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles	ff. 15r-15v
Suma total imposicions i ingressos varis	f. 3r	Pagaments fets fins Santa Maria de març	ff. 16r-18r
<i>En blanc</i>	ff. 3v-5v	Suma total d'ingressos fins Santa Maria de març	f. 18v

Despeses ordinàries i extraordinàries	ff. 6r-7v	Quantitat tornada pel clavari fins Santa Maria de març	f. 18v
Pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles	ff. 8r-8v	Pagaments fets després de Santa Maria de març	ff. 19r-21r
<i>En blanc</i>	f. 9r-9v	Suma total despeses	f. 21v
Pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles	f. 10r	Quantitat total tornada pel clavari	f. 21v
Censos rebuts cada any	ff. 10v-11r	<i>En blanc</i>	ff. 22r-24v
<i>En blanc</i>	ff. 11v-12v		

4.2. Anàlisi codicològic i paleogràfic del Llibre de comptes

El Llibre de comptes de 1495-1496 és bastant senzill, amb unes mesures de 31x22,5x1 cm. Està escrit en suport paper i no disposa de coberta, sinó que està estructurat en dos quaderns lligats i units amb un cordill. El primer quadern consta de divuit folis, comptant també els que estan en blanc; mentre que el segon quadern està compost per set folis, també amb la suma dels folis sense escriptura. En total, el Llibre consta de vint-i-cinc folis. D'aquests, n'hi ha alguns en blanc, sense cap tipus d'escriptura: el f. 3v, el f. 4r, el f. 4v, el f. 5r, el f. 5v, el f. 9r, el f. 9v, el f. 11v, el f. 12v, el f. 22r, el f. 22v, el f. 23r, el f. 23v, el f. 24r i el f. 24v. Les vores dels folis que componen el Llibre estan desgastades i trencades pel pas del temps, per la qual cosa s'han hagut de restaurar.

La tinta utilitzada pels escrivans que van redactar el Llibre és de color sèpia, la més habitual en l'època. A partir del f. 16r es denota un lleuger canvi en el color: tot i ser igualment de color sèpia, la tonalitat utilitzada és més fosca que en els folis anteriors.

Els títols dels apartats tampoc es diferencien amb un color diferent, de manera que tant títols com assentaments estan escrits amb tinta de color sèpia. Cal destacar que als costats dels títols dels f. 6r, f. 8r, f. 10v i f. 13r hi ha uns símbols ens forma de *X* per indicar que són títols i separar-los de la resta dels assentaments.

El Llibre de comptes es va escriure en lletra gòtica documental cursiva. Les abreviatures utilitzades són les habituals en l'època i sempre repetitives. Les més utilitzades són l'abreviatura, tant per contracció com per suspensió, de les lletres *m* i *n*, i els signes d'abreviació per les paraules *per*, *pre*, *pro*, *Ítem* i *del/de la*. També es repeteix el signe d'abreviació en la paraula *sous*.

No presenta cap tipus de foliació ni de numeració. Tot i això, es repeteix un símbol en forma de *X* al marge inferior esquerre de cada foli, tant en el recte com en el vers. També hi ha símbols específics d'un llibre de comptabilitat baixmedieval.

En la redacció del Llibre de comptes van intervenir dues mans, més les que van intervenir-hi en les notes dels marges. Molt probablement el clavari Salvador Boada no fos el responsable de redactar el Llibre de comptes de la seva clavaria. Pel contrari, segurament va fer-se'n càrrec algun ajudant, com per exemple algun aprenent d'escrivà de l'escrivania del Consell de la vila.

La primera mà és la que va escriure del f. 1r al f. 15v, i del f. 19r al f. 21r. D'aquest últim foli n'escriu els dos primers assentaments. Algunes de les seves característiques són la *s* rodona quan està escrita a final de paraula, el predomini de la *r* rodona tant a principi, entremig i a final de paraula, i les astes de la *s*, *p*, *q*, *y*, *i*, *d*, *l* i *f* que decauen per sota o s'allarguen per sobre de la caixa d'escriptura.

La segona mà es va encarregar de la redacció del f. 16r al f. 18v, i dels f. 21r i f. 21v. També va escriure algunes anotacions *a posteriori* en alguns assentaments dels f. 3r, f. 7r, f. 7v, f. 8r, f. 8v, f. 11r, f. 14v, f. 15r i f. 15v. La seva escriptura és similar a la de la primera mà, tot i que difereix en alguns aspectes. Sobretot, en el seu traçat, més gruixut, i en el seu estil d'escriptura, no tan curós i ben fet com el del primer escriptor. El que transmet és que va haver d'escriure amb més rapidesa que el seu company.

5. ANÀLISI DEL CONTINGUT DEL LLIBRE DE COMPTES

5.1. Els ingressos

Les entrades rebudes pel clavari Salvador Boada estaven integrades principalment per les imposicions i pels censos que el municipi rebia cada any, a més d'altres ingressos fets pels càrrecs municipals de la vila i per les multes. Al Llibre de comptes s'organitzen de la manera següent:

TAULA 3: Organització de l'apartat d'ingressos del Llibre del clavari de 1495-1496

INGRESSOS	FOLIS ON ES TROBEN	INGRESSOS	FOLIS ON ES TROBEN
Imposicions	ff. 1r-2r	Censos rebuts cada any	ff. 10v-11r
Ingressos fets pels càrrecs de la vila i per les multes	ff. 2r-3r	Suma total d'ingressos fins Santa Maria de març	f. 18v
Suma total i ingressos varis	f. 3r		
<i>En blanc</i>	ff. 3v-5v		

5.1.1. Les imposicions

Les imposicions van ser el conjunt d'impostos indirectes varis que gestionaven els municipis medievals. Amb aquests impostos, els municipis podien pagar les pensions i fer efectiu el rescat del deute municipal. Tenir la potestat de recaptar-les i modificar-les depenent les necessitats de cada municipi permetia que els Consells poguessin determinar en què es destinaven aquests recursos (Santacruz 2014: p. 40).

El punt de partida de l'establiment d'imposicions sobre diferents productes a les ciutats va ser la conquesta de Sardenya de 1321-1322, sobretot a les ciutats de Barcelona, Tarragona, Tortosa i Lleida. A partir de 1333, Alfons el Benigne va permetre que en totes aquelles viles on se celebrava mercat es poguessin establir imposicions. Ja amb Pere el Cerimoniós, el 1340, es va permetre que les imposicions s'establissin en totes les viles, ciutats, castells i llocs reials de Catalunya (Ortí, Sánchez, Turull 1996: p. 123-124).

Les imposicions es van convertir en fonamentals dins de la fiscalitat dels municipis catalans a partir de la dècada de 1350 (Ortí, Sánchez, Turull 1996: p. 128), ja que la majoria dels ingressos municipals provenien d'elles. Per posar alguns exemples, al 1360, a Cervera eren el 40% de les entrades municipals; l'any 1361, a Barcelona, el 56%; o entre 1357 i 1358, a Valls, el 70% (Ortí, Sánchez, Turull 1996: p. 115-116).

S'utilitzaven dins dels circuits comercials urbans per gravar el consum, la producció artesanal i la importació dels productes. Els estudiosos les han classificades en tres grups: un primer grup d'imposicions gravaven sobre els productes alimentaris essencials; el segon grup gravava sobre les mercaderies comercialitzades dins la vila; i, el tercer grup, el més irregular, només gravava sobre la circulació de les mercaderies. El grup d'imposicions més important d'aquests tres era el primer, el que gravava sobre els productes alimentaris, com eren els cereals, la carn, el vi i el peix fresc (Ortí, Sánchez, Turull 1996: p. 121).

A partir dels folis 1r, 1v i 2r, s'especifiquen dotze tipus d'imposicions. La gran majoria, deu d'aquestes dotze, són imposicions del primer grup, és a dir, sobre productes alimentaris.

Dins d'aquest grup d'imposicions sobre productes alimentaris, destaquen les quatre imposicions sobre la carn. Durant la Baixa edat mitjana, la carn era un aliment consumit per tots els estaments, en diferent quantitat i qualitat, postulant-se com el segon aliment més important després del pa (Banegas 2009: 330). Els preus de les imposicions estaven regulats pel Consell, de manera que variaven depenent de l'època i de les necessitats del municipi. En aquest cas, cada tipus de carn tenia el seu preu. També es gravava depenent si es venia l'animal mort, per menjar, o viu, per criar o fer servir com a eina de treball o transport (Banegas 2009: 332-333).

En primer lloc, la que paga en Gabriel Balle sobre la carn viva, per 57 lliures i 1 sou (f. 1v). En segon lloc, la imposició de la sal i els bacons feta per en Martorell per 8 lliures i 3 sous (f. 2r). I en tercer i quart llocs, les dues rebudes d'en Joan Ferrer sobre la imposició de la carn morta: la primera, de 204 lliures i 2 sous (f. 2r) i, la segona, de 36 lliures (f. 2r). Aquestes quatre impositcions fan un total de 305 lliures i 6 sous, essent el subgrup més fructífer pels interessos municipals dins de les impositcions sobre productes alimentaris.

Les impositcions sobre la carn acostumaven a ser les més cares, com també ho explica Patrícia Santacruz al seu estudi sobre Barcelona: de l'agost a l'octubre de 1410, el Consell de Cent va ingressar 1402 lliures per la imposició de la carn; mentre que, de novembre de 1410 a gener de 1411, en va rebre 2250 lliures (Santacruz 2014: p. 42). Tot i que pugui semblar un índex de salut econòmica, el cert és que el Consell de Cent va tenir problemes per trobar arrendadors de les impositcions de la carn i abastir-ne la ciutat. A més, va haver de lluitar contra el frau i la baixada del consum de carn durant el segle XV (Banegas 2009: 340). Ja a finals de segle, la situació es va estabilitzar i el Consell de Cent va poder recaptar fins a 4.000 lliures per les impositcions sobre la carn (Banegas 2009: 353).

La qüestió de la carn a la Barcelona baixmedieval ha estat ben estudiada per Ramon Agustí Banegas gràcies a l'anàlisi de diferents tipologies documentals. En el nostre cas, la falta de documentació referent al municipi de la Granollers medieval no ens permet aprofundir en el mercat càrnic de la vila.

També s'hi indiquen dues impositcions referents als cereals i al pa. Per una banda, la imposició de la fleca feta per en Joan Canalls per 40 lliures (f. 1r). Per l'altra, en Salvador Boada va rebre 67 lliures i 1 sou d'en Joan Tarascó per la imposició del diner per quartera (1v). Amb aquestes dues impositcions, en Salvador Boada va rebre 107 lliures i 1 sou.

Igualment, trobem dues impositcions que gravaven sobre el vi. Són els dos casos d'en Lobet de Mataró, que va pagar 74 lliures per la imposició del quart del vi (f. 1r) i 11 lliures, 15 sous i 6 diners per la imposició de la mesa del vi (f. 1v). Sumant aquestes dues impositcions, resulta que la vila de Granollers va ingressar 74 lliures, 15 sous i 6 diners amb els impostos sobre el vi.

Al Llibre de comptes hi va quedar registrada una única imposició sobre el peix, la que va pagar en Lorenç per 25 lliures i 5 sous (f. 1v).

Finalment, trobem una imposició sobre un producte no essencial. És el cas dels 50 sous per la imposició dels pinyons rebuts per part d'en Francesc Alsineles (f. 2r).

Sumant les quantitats d'aquestes deu imposicions sobre productes alimentaris, es pot afirmar que el clavari va rebre 514 lliures, 17 sous i 6 diners entre el març de 1495 i l'abril de 1496.

TAULA 4: Les imposicions sobre productes alimentaris

IMPOSICIÓ	PERSONA QUE VA REALITZAR L'INGRÉS	QUANTITAT INGRESSADA	FOLI ON ES TROBA
Sobre la carn viva	Gabriel Balle	57 lliures i 1 sou	f. 1v
Sobre la sal i els bacons	Martorell	8 lliures i 3 sous	f. 2r
Sobre la carn morta	Joan Ferrer	204 lliures i 2 sous	f. 2r
Sobre la carn morta	Joan Ferrer	36 lliures	f. 2r
		Total carn: 305 lliures i 6 sous	
Sobre la fleca	Joan Canalls	40 lliures	f. 1r
Sobre el diner per quartera	Joan Tarascó	67 lliures i 1 sou	f. 1v
		Total pa: 107 lliures i 1 sou	
Sobre el quart del vi	Lobet de Mataró	74 lliures	f. 1r
Sobre la mesa del vi	Lobet de Mataró	15 sous i 6 diners	f. 1v

		Total vi: 74 lliures, 15 sous i 6 diners	
Sobre el peix	Lorenç	25 lliures i 5 sous	f. 1v
Sobre els pinyons	Francesc Alsineles	50 sous	f. 2r
		TOTAL: 514 lliures, 17 sous i 6 diners	

Del segon grup en què s'han classificat les impositcions, és a dir, el que gravava sobre les mercaderies comercialitzades dins la vila, n'hi consta una. És la impositció sobre les sabates de 3 lliures pagada per l'Antoni Franquesa (f. 1r).

Igualment, del tercer grup d'impositcions, el que gravava sobre la circulació de les mercaderies, se'n troba una. Al Llibre de comptes hi apareix el pagament de 24 lliures i 12 sous fet per l'Andreu Garau sobre les mercaderies (f. 1v).

Analitzant el llibre de comptes que ens ocupa, queda clar que les impositcions constituïen el gruix principal d'ingressos del municipi de Granollers. Sumant totes les quantitats rebudes d'aquests impostos indirectes es pot assegurar que el municipi de Granollers va ingressar 542 lliures, 9 sous i 6 diners d'aquestes dotze impositcions indicades al llibre de comptes de 1495-1496.

Val a dir que les autoritats locals de Granollers, de vegades, no es feien càrrec de la recaptació de rendes o impositcions directament, sinó que les arrendaven temporalment a les famílies oligàrquiques locals que n'oferien més capital en una subhasta pública (Aventín 2002: p. 17). El pes de l'oligarquia local en tots els àmbits socioeconòmics era clara en aquestes dates, i la política econòmica municipal no n'era una excepció. La seva solidesa econòmica els capacitava per suportar millor la inestabilitat del mercat de productes, de manera que el municipi els deixava quedar-se amb "la diferència entre els diners recaptats i el preu que havien pagat per la compra o l'arrendament de la impositció".

Així doncs, una part dels impostos extrets als veïns de la vila anaven en mans privades (Aventín 2002: p. 18).

5.1.2. Els censos anuals

Des dels seus inicis, els municipis medievals catalans van utilitzar el crèdit per aconseguir recursos, ja que els municipis no disposaven de patrimoni i només recaptaven anualment l'impost de la talla. D'aquesta manera, quan els municipis necessitaven ingressar per fer front a una despesa o per fer un pagament al rei, recorrien al crèdit (Ortí 2007: p. 259). La petició de crèdit es va anar desenvolupant amb el temps fins a convertir-se en una institució de dret públic a partir del segle XIV, molt estesa i utilitzada als municipis (Santacruz 2014: p. 44).

La vila de Granollers també va aconseguir ingressos a partir de censos que rebia anualment. Al Llibre de comptes de 1495-1496, aquests censos els trobem als folis 2r, 10v i 11r. En total, es comptabilitzen nou censos de naturalesa diversa.

En primer lloc, consten dos censos rebuts de la corodoria, alou de la vila. Del primer assentament cal destacar que s'especifica quan tenia lloc el pagament: per Nadal. Mentre que el primer ingrés és de 18 sous (f. 10v), el segon és un ingrés més modest, de 5 sous, fet per la taula de la corodoria (f. 10v). Al Llibre no s'indica qui va pagar aquests dos censos.

En segon lloc, hi ha anotats dos pagaments fets per l'arrendament del bordell de la vila, escrit "les cases de les bones dones" o "l'hostal de les bones dones". Els dos pagaments els va fer en Ximpli Puig: el primer, per un total de 55 lliures (f. 2r); mentre que el segon, de 3 lliures i 3 sous (10v).

Cal destacar que la prostitució durant la Baixa edat mitjana "era considerada com un fenomen legal i normal en la vida de les ciutats medievals. L'Església catòlica l'acceptava també com a mal menor i considerava que era un vici impossible d'extirpar." (Clara 1984: p. 141).

Els pensadors catòlics de l'època van acabar defensant i acceptant la pràctica de la prostitució tot i ser un gran pecat, tractant-se de la pràctica del sexe fora del matrimoni i no amb la finalitat de tenir descendència. En aquest sentit, Francesc Eiximenis

assegurava que així s'evitaven altres pecats com l'adulteri, les violacions i el "pecat contra natura", és a dir, les relacions homosexuals (Benito 2007: p. 10). Per tant, aquests pensadors creien que la prostitució tenia una "funció social: apaivagar els desitjos sexuals dels homes per evitar delictes considerats majors" (Benito 2007: p. 10).

Aquestes dones estaven doblement marginades per la societat, pel fet de ser dones i per viure del pecat i de la immoralitat. Però per entendre per què una dona acabava en un bordell cal posar el focus, com sempre, en l'aspecte econòmic. Efectivament, la causa principal era la falta de recursos: les dones pobres i desemparades es veien obligades a dedicar-se a la prostitució per sobreviure (Benito 2007: p. 10).

Els intel·lectuals de l'època baixmedieval també van debatre entre la prostitució privada i la pública, perquè van creure necessari controlar-ho. Per tant, la prostitució regulada pels municipis va ser la més acceptada, per la qual cosa a les viles i a les ciutats tant de Catalunya com de la resta de regnes peninsulars i d'arreu d'Europa era habitual l'existència d'algun bordell controlat pel municipi.

La legalització de la prostitució per part dels municipis baixmedievals comportava l'existència d'una prostitució il·legal que també estava regulada per les autoritats públiques. Els Consells prohibien principalment l'activitat dels alcavots i les alcavotes, aquelles persones que es dedicaven a prostituir dones per aconseguir benefici particular, sota pena de morir a la forca; i la prostitució pels carrers de la vila o ciutat, a les cases privades i als hostals que no eren considerats bordells (Benito 2007: p. 12). D'aquesta manera, els Consells protegien el seu negoci i els seus clients, és a dir, els llogaters del bordell públic (Benito 2007: p. 15), esdevenint així els únics alcavots emparats per les lleis. A les ordinacions de Granollers de la primera meitat del segle XV, hi ha anotada aquesta màxima:

"Item que si negu tindra fembre dins la dite vile a peccat per guany aquella haie a tenir en lo loch acostumat ço es al bordell e no pas en altre loch sots pena de ascobar a aquell qui aquella fembre tindra hi ha ella qui per aquell se tindra al dit guany." (Junta d'Estudis Històrics 1932: p. 32)

Aquesta ordinació dictada pel Consell de la vila de Granollers de l'any 1437 confirma aquesta situació generalitzada arreu de la Catalunya baixmedieval. Analitzant aquesta ordinació, es pot afirmar que a Granollers la prostitució també estava regulada i només era vàlida si tenia lloc dins del bordell públic que protegia el Consell. Per conseqüent, es prohibia la prostitució a altres llocs de la vila. També s'extreu la prohibició de l'activitat dels alcavots i la pena per ser-ho: serien *escobats*, és a dir, assotats. Les prostitutes també tindrien el seu càstig particular, consistent en la requisició dels guanys que haguessin fet.

Durant el segle XV es van incrementar les ordinacions referents a la prohibició de les pràctiques il·legals de la prostitució en diferents ciutats i viles de Catalunya com Girona o Barcelona, cosa que demostra que la pràctica de la prostitució pels carrers era un costum molt arrelat i difícil de controlar pels Consells.

Això mateix passava a Granollers durant el segle XV. Consultant la transcripció del *Llibre de Ordinacions del Consell de la Vila de Granollers: 1418-1452* (1932), apareix una altra ordinació de l'any 1437 que tracta sobre la prohibició de tenir prostitutes a les cases particulars i a hostals que no fossin el bordell públic:

“Ara hoiats queus fa assaber a tot hom generalment lonrat Nanthoni de Puigvert Batlle de la vila de Granollers per lo senyor Rey ab voluntat dels honrats Jurats e Prohomens de Concell de la dita vile les ordinacions que novellament son stades ordonades per lo dit honrat Concell. Primerament que neguna persona axi hostaler com altres habitants de la dita vila qui tinguen fembres a peccat de carnalitat dins llus cases que gayguen en pena de deu sous per cade vegade que contrafaran sino una nit de passants e que aquella nit las puixen acullir los hostalers o altres qualsevol persones e si mes de una nit hi staven que cayguen en la dita pena gonyadora per la terça part al honrat Batlle per laltre terça part al acusador e per laltre terça part a la obre del mur.” (Junta d'Estudis Històrics 1932: p. 32)

Així doncs, aquells hostalers i altres habitants de la vila que tinguessin prostitutes dins les seves cases caurien en la pena de pagar 10 sous per cada vegada que reincidissin en aquesta il·legalitat. Un terç dels guanys de la multa passarien en mans del Batlle; un altre terç, a la persona que ho havia denunciat; i l'últim terç serviria per finançar les obres

de la muralla. Només es permetia acollir una dona a casa seva durant una nit, com a forma d'hospitalitat i no per altres finalitats.

Aquestes ordinacions de Granollers de l'any 1437 i d'altres de diferents viles i ciutats catalanes confirmen que la pràctica de la prostitució durant la Baixa edat mitjana estava molt normalitzada. Tot i els intents dels Consells per controlar-la i tenir-ne el monopoli, perseguint les altres maneres de prostitució que no fossin l'acceptada per les autoritats públiques i eclesiàstiques, la realitat és que els va ser impossible d'aturar. No s'ha de caure en l'error de pensar que aquestes prohibicions i mesures per controlar la prostitució anaven encaminades a protegir les dones que hi exercien. Els bordells públics eren una forma més d'aconseguir guanys pels Consells, que estaven ofegats per un deute públic enorme. De manera que, per les autoritats municipals, el bordell era un negoci molt rentable i l'explotació de les dones pobres i sense recursos, el seu mitjà.

En tercer lloc, hi ha escrit el cens de 12 sous que el clavari va rebre de la senyora de Tagamanent (f. 10v).

En quart lloc, la vila va vendre un cens de 9 sous a en Rosanes pel mesuratge de l'oli (10v). D'aquesta manera, almenys una part del dret sobre el mesuratge de l'oli de la vila de Granollers, així com els ingressos que se'n van extreure, van anar a mans del senyor del castell de Rosanes (ubicat a La Garriga).

En cinquè lloc, i seguint amb la temàtica mercantil del cens anterior, el batlle Pujol va pagar 19 sous i 2 diners pels censos dels senyors del mercat (f. 10v). Així doncs, els censos que van pagar els senyors del mercat durant l'etapa de 1495 a 1496 els va cobrar el batlle en comptes de la vila de Granollers.

En sisè lloc, el clavari va ingressar 2 lliures i 10 sous del cens corresponent a la causa pia d'en Feliu Luries (f. 11r). D'aquest cens se'ns indica que s'anava ingressant cada tres mesos. Així doncs, cada any s'efectuaven quatre ingressos de 50 sous, és a dir, 10 lliures. No s'indica, però, a qui es va vendre aquest cens.

Finalment, consta el cens d'11 lliures i 4 sous cobrat a la universitat de la Roca per les monges instituïdes pel mossèn Berenguer Sezmoles el dia 2 de juny.

La suma total d'aquests nou censos anuals és de 75 lliures i 2 diners. Per tant, els censos van ser el grup que menys ingressos va suposar per la vila de Granollers durant la clavaria de 1495 a 1496.

Cal destacar que les persones a qui es van vendre aquests censals (de les que apareixen anotades al Llibre de comptes) eren senyors o ciutadans honrats. Els senyors a què es fa referència són la senyora de Tagamanent i el senyor del castell de Rosanes, mentre que els ciutadans honrats, el batlle Pujol, la universitat de la Roca i en Ximpli Puig, l'arrendador del bordell de la vila de Granollers.

TAULA 5: Els censos anuals

CENS	PERSONA QUE VA REALITZAR L'INGRÉS	QUANTITAT INGRESSADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE L'INGRÉS
Per la corodoria, alou de la vila	-	18 sous	f. 10v	Per Nadal
Per la taula de la corodoria	-	5 sous	f. 10v	-
		Total corodoria: 23 sous		
Per l'arrendament del bordell	Ximpli Puig	55 lliures	f. 2r	-
Per l'arrendament del bordell	Ximpli Puig	3 lliures i 3 sous	f. 10v	-
		Total bordell: 58 lliures i 3 sous		

No s'especifica	Senyora de Tagamanent	12 sous	f. 10v	-
Pel mesuratge de l'oli	Rosanes	9 sous	f. 10v	-
Pels censos dels senyors de mercat	El batlle Pujol	19 sous i 2 diners	f. 10v	-
Per la causa pia d'en Feliu Luries	-	2 lliures i 10 sous	f. 11r	Cada 3 mesos
Per les monges instituïdes pel mossèn Berenguer Sezmoles	La universitat de la Roca	11 lliures i 4 sous	f. 11r	2 de juny
		TOTAL: 75 lliures i 2 diners		

5.1.3. Ingressos fets per càrrecs del municipi

Al llarg dels folis 2v i 3r del Llibre de comptes, hi ha anotades quatre entrades fetes per càrrecs municipals per diferents motius.

Primerament, hi ha anotada una entrada de 19 sous i 3 diners feta pels jurats de la vila (f. 2v). Tot i això, no s'indica el motiu de l'ingrés.

A continuació, el clavari Salvador Boada explica que va rebre del clavari anterior, en Bernat Roura, 72 lliures, 19 sous i 7 diners, part que devia de la seva clavaria. D'aquesta quantitat, però, en va donar 14 lliures i 17 sous a en Jaume Tarafa pel forment de la caritat. Per tant, en Salvador Boada va acabar rebent 58 lliures, 2 sous i 7 diners (f. 2v).

Seguidament, hi ha l'ingrés de 20 lliures fet pels jurats de comptants a en Francesc Alsineles, el procurador del clavari, el dia 17 de desembre de 1495 (f. 3r).

Finalment, en Jaume de Masferrer va ingressar 2 lliures i 10 sous, una part de les 5 lliures que va deixar a la vila (f. 3r).

Per tant, la suma total que va ingressar el municipi de Granollers gràcies a aquestes rebudes fetes pels càrrecs de la vila va ser de 81 lliures, 11 sous i 10 diners.

TAULA 6: Els ingressos fets pels càrrecs municipals

INGRÉS	PERSONA QUE VA REALITZAR L'INGRÉS	QUANTITAT INGRESSADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE L'INGRÉS
-	Els jurats de la vila	19 sous i 3 diners	f. 2v	-
Per la part que devia de la seva clavaria	El clavari anterior, Bernat Roura	58 lliures, 2 sous i 7 diners	f. 2v	-
-	Els jurats de comptants	20 lliures	f. 3r	17 de desembre de 1495
Per la part de les 5 lliures deixades a la vila	Jaume de Masferrer	2 lliures i 10 sous	f. 3r	-
		TOTAL: 81 lliures, 11 sous i 10 diners		

5.1.4. Multes

Cas a part és la rebuda de 5 lliures i 10 sous feta per l'assaonador Antoni Puig pel joc dels naips (f. 2v).

Lamentablement no s'ha conservat el Llibre d'ordinacions dels anys que ens ocupen, per la qual cosa molta informació que ens faria servei se'ns escapa de les mans. En el cas d'aquest ingrés, ens seria d'utilitat per saber quin era el marc legal sobre els jocs a la via pública.

És per això que m'he adreçat a la transcripció feta per la Junta d'Estudis Històrics de Granollers del *Llibre d'ordinacions del Consell de la Vila de Granollers* dels anys 1418 al 1452. En aquest Llibre d'ordinacions hi ha un fragment de l'any 1431 que exposa la prohibició de jugar al carrer, a les cases i a les places:

“Ara hoiats queus fa assaber a tot hom generalment lo Honorable en Berenguer Dez Pla Llochtinent de Batlle de la Vila de Granollers per lo Hon. en Guillem Bertran Batlle de la Vila de Granollers per lo senyor Rey ab consentiment e voluntat dels Jurats e Prohomes de la dita Vila que neguna persona de qualsevulla condició o stament sia axi strany com privat no gos jugar per los carrés ni cases sino en les plasses negun joch de gresca ni a morroguingus ni a negun altre joch de taules e de naips sots bant de X sous per caschuna vegada que contrafarà.” (Junta d'Estudis Històrics 1932: p. 27)

Si al cap de seixanta anys continuava sent prohibit jugar a qualsevol joc a les places, carrers i cases de la vila de Granollers, no ho sabem. Si fos així, significaria que l'assaonador Antoni Puig va ser multat onze vegades per jugar al joc dels naips.

En resum, durant els anys 1495 i 1496, la vila de Granollers va ingressar 732 lliures, 18 sous i 6 diners. La font principal d'ingressos de les finances municipals de Granollers, com acostumava a ser en els municipis medievals catalans del segle XV, eren les imposicions. Sobretot les corresponents als productes alimentaris bàsics, com eren els cereals, el vi, la carn i el peix. Les imposicions rebudes durant la clavaria d'en Salvador Boada van suposar el 74,04% del total d'ingressos municipals. En segon lloc, trobem els ingressos fets pels càrrecs municipals, que corresponen un 11,07% de les rebudes. En tercer lloc, els censos anuals, els responsables del 10,25% dels ingressos municipals. Finalment, el total de rebudes es va completar amb la multa de l'Antoni Puig, un 0,68%.

5.2. Les despeses

TAULA 7: Organització de l'apartat de despeses del Llibre del clavari de 1495-1496

DESPESES	FOLIS ON ES TROBEN	DESPESES	FOLIS ON ES TROBEN
Despeses ordinàries i extraordinàries	ff. 6r-7v	Pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles	ff. 15r-15v
Pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles	ff. 8r-8v	Pagaments fets fins Santa Maria de març	ff. 16r-18r
<i>En blanc</i>	f. 9r-9v	Quantitat tornada pel clavari fins Santa Maria de març	f. 18v
Pagaments fets pel procurador Francesc Alsineles	f. 10r	Pagaments fets després de Santa Maria de març	ff. 19r-21r
<i>En blanc</i>	ff. 11v-12v	Suma total despeses	f. 21v
Èpoques fermades i pagades pel clavari	ff. 13r-14v	Quantitat total tornada pel clavari	f. 21v

La secció de sortides pagades pel clavari Salvador Boada és més complexa que la dels ingressos, ja que al Llibre de comptes n'hi ha més apartats. En total en són cinc: les despeses ordinàries i extraordinàries pagades pel clavari; els pagaments que va realitzar Francesc Alsineles, el procurador del clavari; les èpoques fermades i pagades pel clavari; i altres pagaments de naturalesa diversa, classificats entre els que es van pagar fins a Santa Maria de març i els que es van pagar després d'aquesta festivitat.

Aquestes despeses s'han ordenat i classificat depenent del seu servei pel municipi. En primer lloc, les despeses administratives, on hi consten els salaris dels càrrecs municipals, les seves tasques i viatges, les tasques dels notaris i escrivans, i el material pel Consell i per la clavaria. En segon lloc, el pagament del deute municipal, amb especial atenció a les pensions dels censals morts. En tercer lloc, l'abastament de cereals. En quart lloc, en el manteniment del municipi, indicant les despeses referents al manteniment del servei d'aigües, les obres i altres serveis de manteniment; així com les despeses de tipus religiós, per l'encàrrec del retaule de l'església i el finançament de les festivitats. En cinquè lloc, s'analitzaran les despeses dedicades a la beneficència. I, finalment, s'indicaran algunes despeses que no s'han pogut classificar amb cap dels grups anteriors.

5.2.1. Despeses administratives

Una part de les despeses del Llibre de comptes està destinada al pagament dels salaris que cobraven anualment diferents càrrecs municipals.

Els quatre jurats del Consell, és a dir, en Marc Çelm, en Pere Sabrià, l'Antoni Tristany i en Bartomeu Rovira van cobrar 1 lliura i 10 sous (f. 16r). Bartomeu Rovira, com a jurat en cap, va cobrar el salari d'11 sous per tenir el llibre del Consell (f. 16r). El clavari Salvador Boada va ingressar 7 lliures i 10 sous per la seva tasca (f. 16r). Els oïdors de comptes, en Bernat Guimels o Gonels i l'Antoni Banyils, 10 sous (f. 16r). L'obrer Bernat Vandrel, 1 lliura i 5 sous (f. 16r). I el palloler Sabrià Jover, 4 lliures i 10 sous (f. 16v).

A part d'aquests càrrecs principals del Consell, també van cobrar els seus salaris anuals en Jofre, l'encarregat de tocar les hores, 2 lliures i 10 sous (f. 16v); el mossèn Gaspar Jover, que va ingressar 3 lliures pel salari per ser el mestre de les escoles (f. 16v); el mossèn Miquel, que va cobrar 2 lliures i 15 sous pel seu càrrec de procurador de la vila (f. 8v); i el misser Ribalter, l'advocat de la vila, 5 lliures i 10 sous (f. 8v).

TAULA 8: Les despeses destinades als salaris dels càrrecs municipals

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Pel salari dels jurats	Marc Çelm, Pere Sabrià, Antoni Tristany i Bartomeu Rovira	1 lliura i 10 sous	f. 16r	-
Pel salari de tenir el llibre del Consell	Bartomeu Rovira	11 sous	f. 16r	-
Pel salari de la clavaria	Salvador Boada	7 lliures i 10 sous	f. 16r	-
Pel salari dels oïdors de comptes	Bernat Guimels o Gonels i Antoni Banyils	10 sous	f. 16r	-
Pel salari de l'obrer	Bernat Vandrel	1 lliura i 5 sous	f. 16r	-
Pel salari del pes de la farina	Sabrià Jover	4 lliures i 10 sous	f. 16v	-
Pel salari de les hores	Jofre	2 lliures i 10 sous	f. 16v	-
Pel salari de les escoles	Mossèn Gaspar Jover	3 lliures	f. 16v	-
Per ser el procurador de la vila	Mossèn Miquel	2 lliures i 15 sous	f. 8v	-

Per ser l'advocat de la vila	Misser Ribalter	5 lliures i 10 sous	f. 8v	-
		TOTAL: 39 lliures i 11 sous		

Al Llibre de comptes també hi ha anotades sortides de capital destinades a pagar els jurats i altres càrrecs municipals per la realització d'algunes tasques.

Tots els jurats van cobrar 5 lliures per servir al sacramental, pagament fet pel procurador del clavari Francesc Alsineles el dia 12 de novembre de 1495 (f. 8r).

El jurat en cap Bartomeu Rovira va cobrar per diferents feines. En primer lloc, per autenticar el Llibre de privilegis de la vila, el procurador del clavari Francesc Alsineles li va pagar en dues pagues 3 lliures i 10 sous. La primera paga, de 30 sous, va fer-se per mans de l'Antoni Balls; mentre que la segona, de 40 sous, la va fer el procurador (f. 8r). En segon lloc, el clavari li va pagar 5 sous i 7 diners per quatre parells de perdius que aquest jurat li havia donat al misser Ribalter quan aquest va viatjar a Barcelona pel fet de mossèn Vilatorra (f. 17r). Al mateix assentament apareix un tercer pagament al jurat, en aquest cas de 6 sous, per fer el banc on es pesava la farina (f. 17r).

El jurat Marc Çelm va ingressar 5 sous i 6 diners per una àpoca i definició extreta del poder d'en Guinebrent *per lo fet de la crohada* (f. 17v), i 1 lliura per la predicació feta a favor de fra Pere Santes, a qui ja se li havien donat 5 lliures com a prorrata (f. 17v). D'aquests dos assentaments s'entén que els jurats també s'encarregaven d'administrar algunes propietats de la vila, tot i que la poca informació que se'n pot extreure no és suficient per aconseguir un coneixement més ampli.

Finalment, el clavari va pagar a l'Esteve, de qui no s'indica quin càrrec ostentava, 3 lliures i 3 sous: 20 sous pel missatge per aplegar el Consell, 3 sous per córrer les imposicions i 40 sous més per la corodoria (f. 16v).

TAULA 9: Les despeses destinades a les tasques dels càrrecs municipals

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per servir al sacramental	Els jurats	5 lliures	f. 8r	12 de novembre de 1495
Per autenticar el Llibre de privilegis de la vila	Bartomeu Rovira	3 lliures i 10 sous	f. 8r	-
Per quatre parells de perdius que li va donar al misser Ribalter quan aquest va viatjar a Barcelona pel fet de mossèn Vilatorça	Bartomeu Rovira	5 sous i 7 diners	f. 17r	-
Per fer el banc on es pesava la farina	Bartomeu Rovira	6 sous	f. 17r	-
Per una àpoca i definició extreta del poder d'en Guinebrent <i>per lo fet de la crohada</i>	Marc Çelm	5 sous i 6 diners	f. 17v	-
Per la predicació feta a favor de fra Pere Santes	Marc Çelm	1 lliura	f. 17v	-
Pel missatge per aplegar el Consell, per córrer les	Esteve	3 lliures i 3 sous	f. 16v	-

imposicions i per la corodoria				
		TOTAL: 14 lliures, 10 sous i 1 diner		

Tot i la creixent autonomia del municipi de Granollers durant la segona meitat del segle XV, el cert és que aquesta vila vallesana depenia de Barcelona en algunes qüestions, com ara el poder judicial.

En els diferents apartats de despeses del Llibre de comptes de 1495 a 1496, hi ha assentaments que es refereixen a *lo plet del clam de pau e treva de lo mossèn Vilatorra*, també anomenada la qüestió o el fet de mossèn Vilatorra. Per aquesta raó, els jurats del Consell, l'oïdor de comptes, l'advocat de la vila i el mestre de les escoles van viatjar a Barcelona. D'aquestes paraules s'entén que es va jutjar mossèn Vilatorra a Barcelona i que els diferents càrrecs municipals hi van fer diverses estades. Gràcies a una despesa pagada al jurat Bartomeu Rovira, se sap que al desembre de 1495 ja s'estava duent a terme aquest plet. De moment, no s'ha pogut aprofundir més en l'abast d'aquest judici, per la qual cosa falta molta informació referent a aquest fet.

La hisenda municipal de Granollers es va encarregar de les despeses extraordinàries d'aquestes estades. El jurat en cap Bartomeu Rovira va cobrar 2 lliures, de mans del procurador del clavari, el dia 13 de desembre de 1495 (f. 8v). En una altra sortida, apareix un nou pagament a aquest jurat: en aquest cas, d'1 lliura, 3 sous i 4 diners per l'estada de deu dies a Barcelona (f. 17r).

El jurat Marc Çelm també va fer dues estades a Barcelona per aquest esdeveniment. La primera, de quatre dies, per la qual va cobrar 8 sous (f. 17v); i, per la segona, de set dies, 1 lliura i 15 sous (f. 17v).

Els dos jurats restants van fer una estada a Barcelona cadascun. L'Antoni Tristany hi va estar dos dies, cobrant 10 sous per aquesta feina (f. 17r), igual que en Pere Pugalt (f. 17v).

A part dels jurats del Consell, l'oïdor de comptes Bernat Gonels també va fer una estada de quatre dies a Barcelona pel mateix fet. El clavari li va pagar 12 sous (f. 16r). L'advocat de la vila, el misser Ribalter, va cobrar 5 sous i 7 diners (f. 17r). D'ell no s'indica la durada del viatge. Ja per acabar, el mestre de les escoles, el mossèn Gaspar Jover, va cobrar 13 sous i 4 diners per la seva estada de vuit dies a Barcelona (f. 17v).

A part del plet de mossèn Vilatorça, el clavari també va haver de fer una estada d'un dia a Barcelona quan va portar uns diners als frares del monestir de Montalegre, per la qual cosa el clavari es va pagar a ell mateix 5 sous (f. 18r).

TAULA 10: Les despeses destinades als viatges dels càrrecs municipals

DESPESES	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESES	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESES
Per l'estada a Barcelona	Bartomeu Rovira	2 lliures	f. 8v	13 de desembre de 1495
Per l'estada de deu dies a Barcelona	Bartomeu Rovira	1 lliura, 3 sous i 4 diners	f. 17r	-
Per l'estada de quatre dies a Barcelona	Marc Çelm	8 sous	f. 17v	-
Per l'estada de set dies a Barcelona	Marc Çelm	1 lliura i 15 sous	f. 17v	-
Per l'estada de dos dies a Barcelona	Antoni Tristany	10 sous	f. 17r	-

Per l'estada de dos dies a Barcelona	Pere Pugalt	10 sous	f. 17v	-
Per l'estada de quatre dies a Barcelona	Bernat Gonels	12 sous	f. 16r	-
Per l'estada a Barcelona	Misser Ribalter	5 sous i 7 diners	f. 17r	-
Per l'estada de vuit dies a Barcelona	Gaspar Jover	13 sous i 4 diners	f. 17v	-
		TOTAL: 7 lliures, 17 sous i 3 diners		
Per l'estada d'un dia a Barcelona	Salvador Boada	5 sous	f. 18r	-
		TOTAL: 8 lliures, 2 sous i 3 diners		

La vila de Granollers va disposar dels serveis d'alguns notaris i escrivans, els quals van cobrar per la realització de les seves tasques.

El notari públic de Granollers, en Pere Marull, apareix en dos assentaments. Va ser l'encarregat de menar el Llibre del Consell i fer la major part de les èpoques dels pagaments fets pel clavari. Per aquesta tasca va cobrar 5 lliures (f. 17r). En Salvador Boada li va pagar 10 sous més per una requesta que els jurats li van fer al veguer del Vallès, anomenat Burgués, i per l'acció i resposta feta per l'oïdor Antoni Mateu (f. 17v).

El notari Costa, que se sap que era de Barcelona, va cobrar 5 sous per fer dues èpoques de dos pagaments indicats al Llibre de comptes (f. 20r) i, per fer una època del Carme, 2 sous i 6 diners (f. 21r).

També apareix un pagament de 4 lliures al notari Camporat per prendre les fermes dels del Consell, les seguretats de les imposicions i per qualsevol altra escriptures que hagués fet (f. 17r).

Finalment, s'indica un pagament de 2 sous fet al notari Castell, l'escrivà de la batllia general, per fer l'època del batlle general (f. 21r).

TAULA 11: Les despeses destinades a les tasques dels notaris i dels escrivans

DESPESES	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESES	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESES
Per menar el Llibre del Consell i fer la major part de les èpoques dels pagaments del clavari	Pere Marull	5 lliures	f. 17r	-
Per una requesta que els jurats li van fer al veguer del Vallès i per l'acció i resposta feta per l'oïdor Antoni Mateu	Pere Marull	10 sous	f. 17v	-

Per fer dues èpoques	Costa	5 sous	f. 20r	-
Per fer una època del Carme	Costa	2 sous i 6 diners	f. 21r	-
Per prendre les fermes dels del Consell, les seguretats de les imposicions i per qualsevol altra escriptures que hagués fet	Camporat	4 lliures	f. 17r	-
Per fer l'època del batlle general	Castell	2 sous	f. 21r	-
		TOTAL: 9 lliures, 19 sous i 6 diners		

Per acabar l'apartat de les despeses administratives, cal indicar cinc sortides fetes per comprar el material de la clavaria i del Consell, i pels vestits i sabates dels càrrecs municipals.

La majoria de les sortides són per la compra de material. El clavari va pagar 3 sous i 7 diners per paper i per les candeles de la vigília de Nostra Dona de març (f. 16r), que era el dia de l'elecció dels càrrecs municipals a la vila de Granollers, i 5 sous pagats al senyor Pugalt per la cera dels rodolins (f. 18r). A més, es van pagar 8 diners pel paper i mans *per obs* de la clavaria (f. 21r). El municipi de Granollers també es va gastar 3 sous

i 3 diners per comprar cordes: deu canes de *libant* (unes cordes gruixudes) a en Joan Tristany i unes cordes a en Bernat Vandrel (f. 16r).

Finalment, el municipi es va encarregar de la compra dels vestits dels càrrecs municipals. En Salvador Boada va pagar 12 lliures, 12 sous i 1 diner a en Fransí Ferrer per uns vestits de ximalot negres i vermells (f. 18r). El ximalot era un tipus de tela molt utilitzada a la península Ibèrica durant la Baixa edat mitjana, originària de l'Àsia Menor i feta a partir de la pell de camell. Es podia barrejar amb llana o seda i se'n té constància en diverses classes i en una gamma molt rica de colors (Gual 1968: p. 247-248). D'un pagament de 13 sous i 4 diners al sabater Pere Martí (f. 6r), es pot deduir que és per l'encàrrec de les sabates dels càrrecs municipals.

TAULA 12: Les despeses destinades al material

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per paper i per les candeles de la vigília de Nostra Dona de març	-	3 sous i 7 diners	f. 16r	-
Per la cera dels rodolins	El senyor Pugalt	5 sous	f. 18r	-
Pel paper i mans <i>per obs</i> de la clavaria	-	8 diners	f. 21r	-
Per comprar cordes	Joan Tristany i Bernat Vandrel	3 sous i 3 diners	f. 16r	-
Per uns vestits de ximalot negres i vermells	Fransí Ferrer	12 lliures, 12 sous i 1 diner	f. 18r	-

-	Pere Martí, sabater	13 sous i 4 diners		
		TOTAL: 13 lliures, 17 sous i 11 diners		

5.2.2. El pagament del deute municipal

El gruix principal de les despeses dels municipis medievals catalans va ser sempre el pagament del deute, que s'arrossegava des dels primers moments de l'aflorament de les finances i de l'organització política municipals, i de les necessitats reials en qüestions bèl·liques.

Cal recordar també que els municipis no tenien gaires formes per finançar-se tret dels impostos indirectes, les imposicions, i d'algun impost directe. Per tant, els municipis havien de recórrer a demanar préstecs i, sobretot, crèdit a tercers per poder fer front a les necessitats de la vila o ciutat. A mesura que aquestes necessitats van anar augmentant, sobretot a partir de mitjan segle XIV, els Consells van haver de demanar més crèdit, en forma de censals morts i de violaris (Ortí 2007: p. 261).

Els censals morts i els violaris “eren contractes de compravenda on el venedor venia al comprador el dret a percebre periòdicament una pensió per un preu determinat” (Ortí 2007: p. 261). Aquestes dues fórmules eren un préstec camuflat on la pensió resultava ser la taxa d'interès al preu de venda. Les úniques diferències entre elles, la taxa d'interès de la pensió i la durada: mentre que els censals morts tenien una pensió del 7,14% i era un contracte perpetu, els violaris tenien una taxa del 14, 28% i tenien un termini.

L'aparició d'aquestes dues maneres d'aconseguir crèdit van suposar un canvi en el finançament municipal, ja que permetien l'obtenció de crèdit a un interès més baix. Els censals morts i els violaris es van convertir en un instrument de crèdit públic, millorant la conformació de les finances públiques municipals (Ortí 2007: p. 262-263).

En el manuscrit que ens ocupa consten els pagaments de les pensions dels censals morts venuts amb anterioritat. No apareixen ni vendes de censals ni tampoc de violaris. Tot i això, a partir dels pagaments de pensions, es pot afirmar que els censals morts eren la via principal de crèdit també al municipi de Granollers, així com el gruix dominant de les despeses de 1495 a 1496. Durant aquesta clavaria, es van pagar un total de 397 lliures, 2 sous i 10 diners per 37 pensions a diferents personalitats. D'aquestes 37 pensions, cinc restaven de ser pagades de la clavaria anterior, millorant així el deute de l'any precedent.

Si es posa el focus en un altre municipi, com Cervera, s'observa que les despeses destinades al deute municipal de l'any 1442 també van ser les més rellevants, resultant un 66,64% de les sortides totals del municipi amb el pagament de 28.790 sous i 2 diners (Verdés 1999: p. 1145).

Cada pagament d'aquestes pensions comportava l'escriptura d'una àpoca per part, aquest cas, del notari Pere Marull amb la finalitat de confirmar el pagament de la pensió. A la Col·lecció de Pergamins de l'AMGr s'han conservat sis èpokes d'aquests pagaments de pensions durant la clavaria d'en Salvador Boada, que confirmen la informació dels assentaments del Llibre de comptes.

Són els casos dels pagaments fets al mossèn Jaume Barat, el procurador dels aniversaris de Granollers, de 5 lliures, 2 sous i 7 diners entregats en dues pagues: una de 2 lliures, 2 sous i 7 diners el 20 de desembre de 1495 i, l'altra, de 3 lliures el gener del 1496 (núm. 760); a en Joan Hostalric, el gendre de la senyora Isabel de Tagamanent, de 30 lliures el mes de maig de 1495 (núm. 758); a en Pere Pons, forner de la parròquia de Sant Genís de l'Ametlla, de 4 lliures i 20 sous de Barcelona el 6 de gener de 1496 (núm. 759); a l'Antoni Ramis, de la parròquia de Santa Coloma de Marata, 25 sous de Barcelona, una part de les 4 lliures del seu censal, l'1 de gener de 1496 (núm. 762); a l'Antoni Puig, el prevere rector de l'església de Santa Coloma de Marata, de 20 lliures, 15 sous i 2 diners entregats en dues pagues: una d'11 lliures feta l'1 d'abril de 1495 i, l'altra, de 9 lliures, 15 sous i 2 diners el 3 de setembre de 1495 (núm. 763); i a en Jaume Valls, beneficiat de l'altar de Sant Bartomeu de l'església de Sant Esteve de Granollers, de 7 lliures i 4 sous de Barcelona el 17 de desembre de 1495 (núm. 761).

Donant un cop d'ull als compradors dels censals morts que van obtenir aquestes pensions, queda clar que la majoria de persones, tretze, eren eclesiàstics, ja fossin mossens, beneficiats d'altars o priors de monestirs. Trobem també un flaquer, un forner i un candeler de cera. D'altres sis compradors, entre els quals hi ha una dona, només se n'indica el nom, per la qual cosa no podem saber-ne el seu estatus tot i que s'entén que disposaven de poder adquisitiu. Només hi ha dues nobles, la senyora Boscha i la senyora Isabel de Tagamanent, i dos prohoms, el batlle d'Argentona i el batlle general.

En aquest estudi només ens hem pogut centrar en els Tagamanent, “una família de castlans que durant el període medieval va habitar el castell homònim situat a la serralada Prelitoral, al nord de la comarca del Vallès.” (Aventín 2004: p. 19)

El Tagamanent, l'últim contrafort del Montseny, va tenir certa rellevància durant l'edat mitjana gràcies a la seva ubicació estratègica, amb la corresponent construcció d'un castell. Sota el domini dels comtes de Barcelona, els quals el van cedir als vescomtes de Cardona, el castell tenia les funcions de guarda i protecció de l'enclavament durant els segles X i XI. Els cavallers que se'n feien càrrec van adoptar el nom de Tagamanent, documentat per primer cop al segle XI (Aventín 2004: p. 19). Així doncs, durant els segles de conquestes dels comtats catalans vers al-Andalus, aquestes famílies de *milites* van prosperar gràcies a la seva importància en aquestes empreses.

Com que ja no era necessària una defensa tan aferrissada per evitar invasions, el llinatge va anar minvant durant la Baixa edat mitjana (Aventín 2004: p. 19-20). Val a dir que alguns nobles van perdre les seves funcions militars per aquest motiu i van haver de guanyar ingressos a partir de les rendes de terres agrícoles, com és el cas dels Tagamanent. Així doncs, el llinatge dels Tagamanent va poder sobreviure i encara perduraven a finals del segle XV, com ho demostren les mencions descrites en aquest Llibre de comptes de la senyora de Tagamanent.

És durant el segle XV que els censos pagats a la petita noblesa es van anar convertint en fixos anualment. Com assegura Mercè Aventín: “Els membres del llinatge dels Tagamanent, per afirmar el seu poder en una part del Vallès, van actuar, ja ho hem vist, com a establients, compradors o venedors de terres, però on van invertir sumes més importants va ser en la compra de censos i delmes, dels quals treien uns ingressos més profitosos” (Aventín 2004: p. 24). És el cas del pagament anual de 50 lliures referents a

la pensió a la senyora Isabel de Tagamanent. S'ha sabut el seu nom complet gràcies a la seva aparició a l'època núm. 758 de la Col·lecció de pergamins de l'AMGr: *magnifisse domine Ysabel uxori domini Ffrancisci de Tagamanent*.

En alguns d'aquests assentaments del Llibre de comptes també s'indica algun indret concret d'on provenien els compradors. Gràcies a aquesta informació es pot afirmar que els censals morts no només els van comprar vilatans de Granollers, sinó també d'altres ciutats i viles del Vallès, del Maresme i de Barcelona. Si bé és cert que la majoria de persones provenien de la localitat, hi ha compradors de Llerona, de Tagamanent, de Marata, de l'Ametlla, d'Argentona i de Barcelona.

TAULA 13: Les despeses destinades al pagament de pensions

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per una pensió feta el 29 de març de 1495	Don Lorens de Sant Pere, prior del monestir de Montalegre	22 lliures i 10 sous	f. 13r	-
Per una pensió feta l'1 d'abril de 1495	Mossèn Joan Morell	14 lliures i 2 sous	f. 13r	-
Per una pensió feta el 3 de maig 1494	Bartomeu Seperera	10 lliures, 18 sous i 8 diners	f. 13r	-
Per una pensió feta el 19 de gener de 1494	El senyor Casesús	7 lliures i 4 diners	f. 13r	-
Per una pensió feta l'1 de juny de 1495	Mossèn Mencelo	2 lliures, 6 sous i 8 diners	f. 13v	-

Per una pensió	La senyora de Tagamanent	50 lliures	f. 13v	9 de maig de 1495
Per una pensió feta el 21 d'agost de 1495	Mestre Martí, prior del monestir del Carme de Barcelona	15 lliures, 7 sous i 2 diners	f. 14r	-
Per una pensió feta el mes d'agost [de 1495]	Mossèn Joan Morell	3 lliures, 17 sous i 3 diners	f. 14r	-
Per una pensió feta l'1 de maig de 1495	Draper de l'Ametlla	3 lliures, 18 sous i 7 diners	f. 14r	-
Per una pensió feta el 26 de gener de 1495	Joan Palaudàries	6 lliures i 13 sous	f. 14r	-
Per una pensió feta el 14 de febrer de 1495	Joan Palaudàries	4 lliures, 3 sous i 8 diners	f. 14v	-
Per una pensió feta el 15 de juny de 1495	Jaume Cuyreteres	9 lliures 3 sous 4 diners	f. 14v	-
Per una pensió feta el 5 d'agost de 1495	Valentí	5 lliures i 10 sous	f. 14v	5 d'agost de 1495
Per una pensió	El batlle d'Argentona	2 lliures i 12 sous	f. 14v	28 de març de 1495

Per tres pensions fetes els mesos d'abril, juny i agost de 1495	La senyora Boscha	20 lliures, 7 sous i 11 diners	f. 15r	-
Per dues pensions fetes el 20 de desembre de 1495 i l'11 de gener de 1496	Mossèn Jaume Barat	5 lliures, 2 sous i 7 diners	f. 15v	-
Per una pensió feta el 6 de gener de 1496	Pere Pons (en Forns de l'Ametlla)	4 lliures i 10 sous	f. 19r	-
Per dues pensions fetes el 6 i el 14 de febrer de 1496	Joan Palaudàries	10 lliures, 16 sous i 8 diners	f. 19r	-
Per una pensió feta l'1 de gener [de 1496]	Ramis de Marata	1 lliura i 5 sous	f. 19r	-
Per una pensió feta l'1 de gener [de 1496]	Draper de l'Ametlla	2 lliures i 15 sous	f. 19r	-
Per una pensió	Draper de l'Ametlla	3 lliures, 18 sous i 7 diners	f. 19r	-
Per una pensió feta l'1 de març [de 1496]	Joan Ferrer	20 lliures, 7 sous i 9 diners	f. 19v	-

Per una pensió feta el gener de 1496	Els capellans	4 lliures i 9 diners	f. 19v	-
Per una pensió feta el 17 de desembre [de 1495]	Jaume Valls	7 lliures i 4 sous	f. 19v	-
Per dues pensions	Mossèn Antoni Puig	20 lliures, 15 sous i 2 diners	f. 19v	-
Per una pensió	El batlle general	33 lliures, 7 sous i 6 diners	f. 20r	-
Per algunes pensions	Mossèn Jaume Barat	23 lliures, 16 sous i 8 diners	f. 20r	-
Per una pensió	Mossèn Lluís Desvalls	14 lliures	f. 20r	-
Per pensions	Mossèn Çatora	30 lliures i 16 sous	f. 20r	-
Per pensions degudes	Mossèn Andreu Pugalt	11 lliures, 13 sous i 4 diners	f. 20v	-
Per una pensió	Mossèn Pere Broniquer	8 lliures, 16 sous i 7 diners	f. 20v	-
Per la pensió del seu censal	Isabel Boada	3 lliures, 6 sous i 8 diners	f. 21r	-
		TOTAL: 397 lliures, 2 sous i 10 diners		

5.2.3. L'abastament de cereals

Analitzant les despeses del Llibre de comptes, queda clara la importància que el municipi de Granollers, com tots els municipis medievals catalans, li donava a l'abastament de cereals i per la producció del pa. Com assegura Mercè Aventín: “la principal preocupació dels magistrats municipals, i de la comunitat sencera, era garantir el proveïment del mercat local, i fer-ho amb productes que oferissin les garanties de qualitat esperades i es venguessin per un preu just.” (Aventín 2002: p. 16).

Cal destacar que, després de la pesta negra del segle XIV, el camp català no produïa la suficient quantitat de gra necessària. A part d'això, cal indicar que les terres del Vallès, a més d'abastir els municipis vallesans, havien d'aportar regularment partides de blat a les grans ciutats, com Barcelona, Girona i Tortosa (Riera Melis 2017: p. 265).

Els cereals seguien un llarg recorregut des que arribaven a les viles i ciutats procedents del camp i fins que eren convertits en pa. Primerament, els cereals arribaven a la plaça del blat, un espai funcional que podia disposar també de magatzems, sitges i dipòsits per apilar-hi el gra i que servia com a mercat del gra dins de les viles i ciutats. Depenent de la vila o ciutat en podia tenir més d'una, com és el cas de Barcelona (Riera Melis 2017: p. 268) i, si s'havien de fer obres en aquestes instal·lacions, es podien instaurar impostos per gravar la circulació de mercaderies a la ciutat (Riera Melis 2017: p. 270). En el cas de Granollers, la plaça del Blat se situava a la zona est de l'actual plaça de la Porxada, on també s'hi trobava la mesura del blat (Vila, Pancorbo 2009: p. 19).

Si alguna cosa caracteritza Granollers és el seu mercat setmanal. Creat a finals del segle X, en una època de creixement de l'activitat econòmica i mercantil a Catalunya, el mercat de Granollers es va convertir en “l'eix central de tota l'activitat comercial que es porta a terme als pobles de la comarca” (Vila, Pancorbo 2009: p. 17). Durant el segle XIII es va consolidar, primer amb la carta de franquesa atorgada pel bisbe Arnau de Gurb (1252) i també amb els privilegis reials concedits que en garantien la celebració.

L'acció del mercat de Granollers es desenvolupava al mercadal, documentat per primer cop l'any 1074. Aquest mercat s'organitzava a partir de la venda de dues taules “que afrontaven per la banda est amb una plaça, pel sud amb un pas estret (*callo*) que les separava d'altres taules, pel nord amb un carrer i per l'oest amb altres taules.” (Vila, Pancorbo 2009: p. 17). També hi havia altres taules situades als carrers i sota els porxos,

regulades a partir de la segona meitat del segle XV pels jurats de la vila. Aquestes taules les disposaven els senyors del mercat de Granollers, que les cedien i establien a particulars (Vila, Pancorbo 2009: p. 17-18).

Després, els cereals passaven pel mesuratge. Era una tasca molt controlada pels poders locals: s'havien de fer servir les mesures locals per evitar fortes multes. Aquesta tasca la duïen a terme els mesurers qui, a més, havien d'evitar els fraus i infraccions en els mesuratges del gra (Riera Melis 2017: p. 270). L'espai físic destinat al mesuratge del blat i també de l'oli se situava a la plaça del mercat (Vila, Pancorbo 2009: p. 19).

Aquest gra era redistribuït entre els consumidors pels hostalers, tenders, arrovers, fariners, flequers i forners. Tant podia ser que venguessin gra, com és el cas dels arrovers o fariners, com que venguessin pa, feina que corresponia als flequers i forners (Riera Melis 2017: p. 271).

Cal destacar que “cada fase del circuit intraurbà del blat representava un cost addicional que s'afegia successivament al preu inicial de les partides que el recorrien.” (Riera Melis 2017: p. 271).

Aquest era el recorregut ordinari del gra dins d'una ciutat, tot i que podia variar o ser més curt: els proveïdors podien vendre el gra directament als consumidors, rebaixant així el cost final (Riera Melis 2017: p. 271).

Durant la Baixa edat mitjana, el comerç de cereals era lliure en èpoques normals o d'abundància, mentre que, a les èpoques de crisi o carestia, les autoritats municipals eren les encarregades de prohibir les exportacions per evitar l'especulació i intentaven controlar l'abastiment de gra mitjançant el circuit principal (Riera Melis 2017: p. 272).

Entre el 1333 i el 1375, els consells municipals es van començar a encarregar d'intervenir en la circulació dels cereals, ja que eren conscients que el pa era estratègic en el dia a dia d'una ciutat o vila. Així doncs, les autoritats van assumir una sèrie d'accions per controlar l'abastiment de cereals de la vila, sobretot inventariant-ne les existències i intervenint el mercat a partir de subvencions de les importacions, creant taxes dels preus i estocs reguladors. Queda clar que els municipis catalans baixmedievals van desenvolupar una política activa i intervencionista en l'abastiment cereal·ler quan faltava el producte bàsic de l'alimentació durant l'edat mitjana: el pa (Riera Melis 2017: p. 285).

En època de carestia, i quan era impossible contenir les pujades de preus, els consells municipals s'encarregaven de completar l'abastiment de cereals. Aquesta tasca era delegada a dos síndics, encarregats de buscar el gra i de garantir als productors el pagament de la quantitat que s'acordés. Com que no totes les ciutats podien afrontar aquestes despeses, moltes vegades es veien obligades a recórrer al crèdit, amb l'emissió de deute públic i amb la venda de censals (Riera Melis 2017: p. 286-287), com va ser en el cas de Granollers, al menys entre 1495 i 1496.

Aquesta política de proveïment suposava per les ciutats un dèficit financer que anava en augment. Tot i això, les autoritats municipals van poder evitar les conseqüències de les males collites, amb especial atenció a les revoltes, i “ampliar la seva àrea de competències i accentuar el seu control sobre la població” (Riera Melis 2017: p. 287-288).

Cal destacar que, a partir d'alguns assentaments del Llibre de comptes, es pot fer el seguiment del procés d'abastament del pa a la vila de Granollers.

En primer lloc, el municipi va pagar 14 lliures i 17 sous a en Jaume Terafa per 27 quarteres de forment de la caritat (f. 6v), i 13 lliures i 10 sous a en Joan Ferrer pel forment de la caritat (f. 20v). Aquestes 27 quarteres de forment de la caritat d'en Jaume Terafa les van moldre dos moliners: el moliner del mossèn Vilatorra i el moliner d'en Canporat, els quals van cobrar 6 sous i 9 diners cadascun per la realització d'aquesta tasca (f. 6r). En total, el clavari va haver de pagar 13 sous i 6 diners per la mòlta del forment. A continuació, el municipi es va gastar 36 sous per pastar el forment. Aquesta feina va anar a càrrec de la Madone Arusa, la Colomera, el flaquer, en Puig Esteve, la Libara i en Bernat Vandrell; cadascun d'ells va cobrar 9 sous (f. 6r). Finalment, apareix la despesa de 13 sous i 6 diners als forners per coure el pa de la caritat (f. 6v).

TAULA 14: Les despeses destinades a l'abastament de cereals

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per 27 quarteres de forment de la caritat	Jaume Terafa	14 lliures i 17 sous	f. 6v	-
Pel forment de la caritat	Joan Ferrer	13 lliures i 10 sous	f. 20v	-
Per moldre les 27 quarteres de forment de la caritat d'en Jaume Terafa	El moliner de mossèn Vilatorte i el moliner d'en Canporat	13 sous i 6 diners	f. 6r	-
Per pastar el forment de la caritat	Madone Arusa, Colomera, el flaquer, Puig Esteve, Libara i Bernat Vandrell	36 sous	f. 6r	-
Per coure el pa de la caritat	Els forners	13 sous i 6 diners	f. 6v	-
		TOTAL: 31 lliures i 10 sous		

Als assentaments el contingut dels quals és l'abastament de cereals, sigui en la fase del procés d'elaboració del pa que sigui, no s'hi indica la data del pagament. Si el Llibre de comptes aportés aquesta informació, es podria saber si la vila de Granollers patia carestia de cereals i per això el municipi es va fer càrrec de comprar-ne més. En

aquest cas, sembla ser que entre març de 1495 i abril de 1496, les collites van tenir un rendiment correcte i el municipi només es va fer càrrec d'abastir-se de forment pel pa de la caritat, destinat als més necessitats.

5.2.4. El manteniment de la vila de Granollers

El Consell municipal també es va encarregar del manteniment del servei d'aigües de la vila. És molt probable, tal com passava a Cervera l'any 1442 (Verdés 1999: p. 1144), que el municipi de Granollers escollís a una o dues persones perquè s'encarreguessin del manteniment i de l'aprovisionament de l'aigua de la vila. En aquest cas, van ser escollides dues persones, tal com apareixen a les tres sortides pel manteniment de l'aigua al Llibre de comptes: en Xanxo de Terrisses i en Ribes.

Dues d'aquestes tres sortides són pagaments perquè tornin l'aigua de l'abeurador: un pagament és d'1 lliura (f. 6v); mentre que l'altre, fet pel procurador del clavari, és d'1 lliura i 6 sous (f. 8r). L'altra sortida, d'1 lliura i 4 sous, es va destinar a l'aigua de la resclosa (f. 7v) del riu Congost.

Al Llibre de comptes no s'especifica ni la data en què es van fer efectius aquests pagaments ni cap altra tipus d'informació. Per tant, no es pot saber si es van fer obres o algun tipus de millora a la resclosa o a l'abeurador, si es van netejar, on estaven ubicats, cap a on es dirigia l'aigua de la resclosa (cap a un rec, cap a un molí, etc.), i d'altres informacions que permetrien tenir una visió més completa del sistema hidràulic de la vila de Granollers. Tot i això, el més probable és que aquests dos responsables tinguessin cura de la neteja tant de l'abeurador com de la resclosa.

Gràcies a d'altres estudis sobre les finances municipals d'altres viles i ciutats medievals catalanes, veiem com aquestes també es preocupaven per l'aprovisionament de l'aigua, essent una despesa ordinària pagada pel municipi. Per posar dos exemples, als Llibres de comptes de Tarragona del segle XIV, una part de les despeses també anava destinada al manteniment del servei d'aigües (Piñol, Sanmartí 1999: p. 120). Igualment, a Cervera l'any 1442, el clavari va destinar una part de les despeses municipals pels salaris dels "guardes" de l'abeurador (les dues persones que s'escollien perquè es fessin càrrec de l'abeurador) i per la seva neteja i manteniment (Verdés 1999: p. 1144).

Durant la clavaria d'en Salvador Boada, el Consell de la vila es va encarregar del manteniment i de la construcció d'obres en alguns edificis de Granollers, com són el bordell de la vila, la muralla i la casa de les escoles.

Per una banda, el municipi es va encarregar de finançar les obres que es van dur a terme al bordell de la vila, l'anomenat hostel de les bones dones. El mestre Pere Bover va ser el responsable de roblir (és a dir, d'omplir-lo de terra per tapar-lo) el pou vell que hi havia al bordell (f. 7v) i de construir-ne un de nou (f. 7r). Per la primera feina li van pagar 8 sous, mentre que per la segona, 3 lliures i 10 sous.

Per la construcció del nou pou del bordell, el Consell també va ajudar amb la compra de material: el clavari va pagar 1 sou al jurat Rovira per un puntal de llenya (f. 17r).

Per l'altra, el Consell de la vila va fer obres a la muralla, com s'extreu d'una despesa de 3 sous pagats a en Siquate per descobrir la torre del portal de Bell-lloc (f. 7r). Gràcies a l'estudi de la documentació i de les restes arqueològiques, sabem que la muralla de Granollers es va anar construint paulatinament a partir de 1366, conformant un perímetre d'uns 800 metres de muralla de forma hexagonal i irregular. Aquesta construcció de caràcter defensiu es completava amb sis portals en època baixmedieval, dels quals en naixien els sis carrers principals de la vila. D'aquest portal de Bell-lloc naixia la tercera via més important de Granollers, la que unia la vila amb Girona a través de la Roca i Cardedeu (Vila, Pancorbo 2009: p. 10-11).

Realitzar obres i la construcció i el manteniment d'edificis era una constant a les ciutats i viles d'època baixmedieval. L'expansió comercial i marítima viscuda durant aquests segles va contribuir fortament en el creixement de les ciutats i viles. Aquest creixement es va veure traduït en la construcció de nous edificis, l'empedrat de carrers, l'obertura de places, l'edificació de catedrals, d'esglésies i de convents, la construcció de noves muralles i el manteniment de les velles, etc. (Santacruz 2014: p. 48).

Per posar alguns exemples, als Llibres de comptes de Tarragona durant el segle XIV, es comptabilitzen la realització d'obres i la construcció de portals a la muralla, així com la millora d'alguns camins de carro que es dirigien a poblacions veïnes (Piñol, Sanmartí 1999: p. 120). Al Llibre de comptes de 1410 del Consell de Cent de Barcelona, també hi ha registrades algunes despeses destinades a la realització d'obres a la ciutat a

la muralla, a les drassanes, a les esglésies, a les places o a la claveguera (Santacruz 2014: p. 48-58). I també a Cervera, al Llibre de comptes de l'any 1442 hi apareixen algunes despeses destinades a les obres de la ciutat, com les reparacions del Portal d'en Rius, situat a la zona nord de la muralla (Verdés 1999: p. 1143).

Finalment, el Consell també es va fer càrrec, al menys d'una part, de les obres fetes a la casa de les escoles: el clavari va pagar 2 lliures al mossèn Gaspar Jover (f. 16v). No s'especifica quin tipus d'obres van ser, molt probablement de manteniment o per ampliar l'escola.

TAULA 15: Les despeses destinades a les obres de la vila

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per roblir el pou vell del bordell	Pere Bover	8 sous	f. 7v	-
Per fer el pou del bordell	Pere Bover	3 lliures i 10 sous	f. 7r	-
Per un puntal de llenya	Al jurat Rovira	1 sou	f. 17r	-
		TOTAL: 3 lliures i 19 sous		
Per descobrir la torre del portal de Bell-lloc	Siquate	3 sous	f. 7r	-
Per les obres de la casa de les escoles	Mossèn Gaspar Jover	2 lliures	f. 16v	-

		TOTAL: 6		
		lliures i 2 sous		

A part del manteniment del servei d'aigües i de les diferents obres fetes a Granollers, el Consell municipal va fer-se càrrec de mantenir nets els voltants de la vila. En aquest cas, es fa referència a la feina de treure les males herbes (*per lo verdisat*) de la vall, tasca encarregada a en Gabriel Torra, qui va cobrar 14 sous i 10 diners per fer-la (f. 7r).

Era habitual també que els Consells de les viles aportessin capital per serveis de tipus religiós com podien ser material per l'església o per la realització d'actes religiosos.

Al Llibre de comptes de Salvador Boada hi ha anotades nou despeses municipals per aquesta finalitat.

En primer lloc, amb el pagament de 4 lliures i 16 sous pel frare Joan Comta, que venia a Granollers a sermonar durant la *Correma*, és a dir, la Quaresma (f. 6r).

En segon lloc, hi ha anotades tres despeses pel material de l'església i de la sagristia. El clavari va pagar 3 lliures, 13 sous i 8 diners a en Pere Pugalt pel Siri Pasqual (f. 6v); 6 sous al jurat Marc Çelm *per lo cost dels encens* (f. 6v); i 8 sous més a en Pullurell per la pedra de la sagristia (f. 7v). És probable, doncs, que el Consell també es fes càrrec de les obres que s'estiguessin fent a la sagristia.

En tercer lloc, hi ha dues sortides destinades a pagar als mossens. Per una banda, el procurador del clavari va satisfer 7 lliures, 14 sous i 5 diners al mossèn Onzes per la capellania (f. 15r). D'aquest pagament també s'indica que es va fer el 18 de desembre de 1495. Per l'altra, el procurador va pagar 8 lliures, 7 sous i 8 diners al mossèn Pere Broniquer, beneficiat de la capellania de l'altar de Sant Antoni (f. 15r).

En quart lloc, el Consell també es va encarregar de les despeses per les misses d'en Joan Ferrer, pagant 12 sous als capellans al mes de març per aquesta feina (f. 19v).

Finalment, el clavari va pagar als jurats del Consell 1 lliura i 10 sous rebudes de la sagristia per la feina d'adobar la Vera Creu i altres coses (f. 7r), i 5 sous més a en Fransí Ferrer de Piera, que es va encarregar d'adobar *lo seny e huna esquela* (f. 16v).

TAULA 16: Les despeses destinades a serveis de tipus religiós

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per venir a sermonar durant la Correma	Al frare Joan Comta	4 lliures i 16 sous	f. 6r	-
Pel Siri Pasqual	Pere Pugalt	3 lliures, 13 sous i 8 diners	f. 6v	-
Pel cost dels encens	El jurat Marc Çelm	6 sous	f. 6v	-
Per la pedra de la sagristia	Pullurell	8 sous	f. 7v	
Per adobar la Vera Creu i altres coses	Els jurats del Consell	1 lliura i 10 sous	f. 7r	-
Per adobar el seny i una esquila	Fransí Ferrer de Piera	5 sous	f. 16v	-
Per la capellania	Mossèn Onzes	7 lliures, 14 sous i 5 diners	f. 15r	18 de desembre de 1495
Com a beneficiat de la capellania de l'altar de Sant Antoni	Mossèn Pere Broniquer	8 lliures, 7 sous i 8 diners	f. 15r	-
Per les misses d'en Joan Ferrer	Els capellans	12 lliures	f. 19v	Març

		TOTAL: 39		
		lliures i 9		
		diners		

Durant els anys 1495 i 1496 van continuar els treballs per acabar l'encàrrec que pretenia donar color al retaule de Sant Esteve de l'església de la vila. Els estudiosos asseguren que la contractació i l'inici del retaule va dur-se a terme entre 1491 i 1493, a mans de Pau Vergós. Gràcies a la documentació d'arxiu, sabem que el preu total del retaule va ser de 500 lliures.

Tanmateix, la mort del primer pintor del retaule va comportar la contractació del seu germà, Rafael Vergós. És el pintor que apareix en dues ocasions al Llibre de comptes que ens ocupa, als dos pagaments que s'hi indiquen: el primer, fet el 30 de juliol de 1495, de 25 lliures (f. 13v) i, el que apareix folis més endavant, de 36 (f. 18r). Rafael Vergós es va encarregar del retaule de sant Esteve de Granollers fins l'any 1500. Se sap que l'abril d'aquest any va escriure testament i que poc després va morir. El pare dels dos pintors, Jaume Vergós, qui també compartia ofici amb els seus fills i que els va sobreviure, va ajudar-los amb l'encàrrec (Garriga 1998: p. 30).

Segons assegura Joaquim Garriga, l'encàrrec de pintar el retaule que el municipi de Granollers els va fer assumir van acabar-se a mitjan 1500. En una època datada el 4 de maig de 1500, s'hi indica l'acompliment de tots els compromisos del contracte de l'obra del retaule de sant Esteve en aquella data (Garriga 1998: p. 30).

A part d'aquests dos pagaments al pintor Rafael Vergós, al Llibre de comptes també es va anotar una sortida de 7 sous per en Font, *per lo retaule*, i de 6 sous més pel valencià que l'ajudava (f. 7r). En aquest cas, no queda clar si aquests dos personatges eren ajudants del pintor Rafael Vergós o si van cobrar, per exemple, per fer tasques de manteniment del retaule. En tot cas, també s'han afegit dins del grup de les despeses de l'encàrrec de pintar el retaule de Sant Esteve.

TAULA 17: Les despeses per l'encàrrec de pintar el retaule de Sant Esteve

DESPESES	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESES	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESES
Per pintar el retaule	Rafael Vergós	25 lliures	f. 13v	-
Per pintar el retaule	Rafael Vergós	36 lliures	f. 18r	-
Pel retaule	En Font i el valencià que l'ajuda	13 sous	f. 7r	-
		TOTAL: 61 lliures i 13 sous		

Tal com passa avui dia com a hereus seus que som, la societat de fa més de cinc-cents anys tenia alguns dies marcats al calendari: les festivitats, normalment de caràcter religiós en honor a la Verge i als sants.

A part de les festivitats més generals del calendari cristià celebrades arreu, com el Nadal, el Corpus Christi, la Quaresma o Santa Maria, cada ciutat i vila tenia les seves específiques, sobretot dedicades als sants que tenien més devoció a la localitat. Pel bon esdevenir de les festes, els Consells municipals s'encarregaven de les seves despeses. És el cas de Tarragona, on als Llibres de comptes del segle XIV apareixen diverses sortides destinades al lloguer de músics, al menjar que se'ls donava, ornamentar els sants (sobretot la patrona santa Tecla) i decorar els carrers i places de la ciutat (Piñol, Sanmartí 1999: p. 121). O també de Cervera, on l'any 1442 el Consell va finançar la festivitat del Corpus amb joglars, ornaments, músics i premis pel joc de la ballesta (Verdés 1999: p. 1143).

Gràcies a les despeses anotades al Llibre de comptes d'en Salvador Boada, podem saber que el Consell municipal de Granollers va finançar tres festivitats durant la clàvia de 1495 a 1496: les festes de sant Antoni i sant Esteve i la festivitat de Nostra Dona de març, dedicada a la Verge Maria.

Amb la voluntat dels jurats, el clavari va pagar el porc de sant Antoni, que va costar 1 lliura i 5 sous (f. 16r). Igualment, en Salvador Boada va encarregar-se de la sortida d'1 lliura i 5 sous destinada a pagar l'Antoni Puig per les castanyes de la festa de sant Esteve, el patró de la vila, i per fer *lo paler* d'aquesta festa (f. 16r). Per la vigília de Nostra Dona de març, el Consell va comprar confits i vi per un total de 14 sous (f. 16r).

Tal com es desprèn d'aquestes tres despeses, el Consell de la vila de Granollers s'encarregava principalment del menjar dels dies de festa. En comparació amb d'altres ciutats com les esmentades Tarragona i Cervera, en aquest cas no es té constància que el Consell d'aquesta vila vallesana s'ocupés d'altres qüestions com el lloguer de músics i joglars, l'ornamentació dels carrers o la celebració de jocs.

5.2.5. Despeses de beneficència

Durant l'edat mitjana, sobretot a partir del segle XIII, van aflorar per Catalunya les almoines i les causes pies. Les almoines eren deixes testamentàries benèfiques, sobretot a favor d'esglésies i monestirs; mentre que de les causes pies, originàriament disposicions testamentàries duradores de caràcter religiós i caritatiu, se'n van acabar formant institucions gestionades per un administrador laic (Marquès 1988: p. 513-514). Aquestes institucions caritatives ajudaven als pobres en les seves necessitats, sobretot en l'alimentació, vestimenta i sanitat.

Els municipis medievals catalans tenien l'obligació de fer aportacions monetàries en les diferents institucions benèfiques, vetllant per la gent més pobre i "procurant que, almenys, no morissin de gana i de fred" (Cruz 1997: p. 32). És per això que totes les viles controlaven alguna causa pia, sempre lligades a l'Església, com per exemple al municipi d'Igualada, que s'encarregava de les almoines d'en Sabata o la d'en Pedriça (Cruz 1997: p. 32-34). En el cas que ens ocupa, el municipi de Granollers va realitzar alguns

pagaments de caràcter caritatiu a l'almoina d'en Moles i a les causes pies d'en Broniquer, d'en Ferrer Bataller i del mossèn Jaume Argilagas de Moià.

Els jurats del Consell de la vila van ser els encarregats de fer les donacions benèfiques a l'almoina d'en Moles. El clavari va pagar 3 lliures al jurat en cap Bartomeu Rovira per tres mesades (f. 7v), al jurat Marc Çelm (f. 7v), al jurat Pere Sabrià (f. 8r) i al jurat Antoni Tristany (f. 8v). D'aquest últim pagament, s'indica que va tenir lloc el 29 de gener de 1496.

A part dels jurats, a en Joan Torrents i en Jaume Torrents també se'ls va pagar 2 lliures i 12 sous per l'almoina d'en Moles (f. 8r).

A més, el clavari Salvador Boada es va encarregar dels pagaments caritatius a diferents causes pies. Per mans del jurat Marc Çelm, es va realitzar un pagament de 2 lliures, 16 sous i 3 diners al baciner de Santa Maria del Mar per la causa pia d'en Broniquer, dut a terme el 12 de febrer del 1496 (f. 15v). El clavari va pagar 8 lliures, 6 sous i 8 diners a l'Antoni Portet per la causa pia d'en Ferrer Bataller el dia de la Santa Creu, és a dir, el 3 de maig de l'any 1495 (f. 15v). De la clavaria anterior, es devia el pagament per la causa pia del mossèn Jaume Argilagas de Moià. En Salvador Boada ho va solucionar pagant 28 lliures, 29 sous i 4 diners (f. 14r). A part, el clavari va pagar 1 lliura, 13 sous i 4 diners a en Marí de Corró Sobirà per ser administrador d'una causa pia. Tot i que no s'especifica quina causa pia era, sí que s'indica que el pagament es va fer l'1 de juliol de 1495 (f. 13v).

Al Llibre de comptes apareix anotat un altre pagament referent a tasques caritatives. En aquest cas, es tracta del trasllat de gent pobra a Barcelona. Aquesta feina va ser encarregada a en Verdaguer i a en Font, que van cobrar 2 sous i 4 sous respectivament (f. 16v).

TAULA 18: Les despeses caritatives

DESPESA	PERSONA A QUI VA DESTINADA LA DESPESA	QUANTITAT PAGADA	FOLI ON ES TROBA	DATA DE LA DESPESA
Per l'almoïna d'en Moles	Bartomeu Rovira	3 lliures	f. 7v	-
Per l'almoïna d'en Moles	Marc Çelm	3 lliures	f. 7v	-
Per l'almoïna d'en Moles	Pere Sabrià	3 lliures	f. 8r	-
Per l'almoïna d'en Moles	Antoni Tristany	3 lliures	f. 8v	29 de gener de 1496
Per l'almoïna d'en Moles	Joan Torrents i en Jaume Torrents	2 lliures i 12 sous	f. 8r	-
		TOTAL: 14 lliures i 12 sous		
Per la causa pia d'en Broniquer	El baciner de Santa Maria del Mar	2 lliures, 16 sous i 3 diners	f. 15v	12 de febrer del 1496
Per la causa pia d'en Ferrer Bateller	Antoni Portet	8 lliures, 6 sous i 8 diners	f. 15v	3 de maig de l'any 1495
Per la causa pia de mossèn Jaume Argilagas de Moia	-	28 lliures, 29 sous i 4 diners	f. 14r	-

Per ser administrador d'una causa pia	Marí de Corró Sobirà	1 lliura, 13 sous i 4 diners	f. 13v	1 de juliol de 1495
		TOTAL: 42 lliures, 5 sous i 7 diners		
Per portar pobres a Barcelona	Verdaguer i Font	6 sous	f. 16v	
		TOTAL: 57 lliures, 3 sous i 7 diners		

5.2.6. Altres despeses

Al Llibre de comptes hi ha anotades sis despeses que no s'han pogut classificar amb cap dels grups anteriors.

Són els casos de dos pagaments per imposicions. Les dues van a compte d'en Masferrer, i són fetes per la imposició de les mercaderies, d'1 lliura i 6 diners (f. 21r), i per la imposició de la civada, de 3 lliures i 10 sous (f. 21r).

El clavari va pagar 7 sous i 9 diners a en Pere Arnau per un retrat (f. 7v). Francesc Alsineles, el seu procurador, va ser l'encarregat de pagar 16 lliures, 13 sous i 4 diners a la Francina Prat, la muller del mossèn Bernat Prat. Aquest pagament era una cessió feta pel vidrier Francesc Granadé (f. 15r).

Bernat Roura va ser el destinatari de 6 sous pagats pel clavari Salvador Boada pel cens del bordell (f. 21r).

I, finalment, hi ha anotat un pagament de 10 sous a en Denis per treure alguna cosa a la Roca (f. 18r). A l'hora d'editar el text, no ha estat possible transcriure part d'aquest assentament, per la qual cosa no es pot indicar el per què d'aquest pagament.

6. CONCLUSIONS

L'estudi del Llibre de comptes del clavari Salvador Boada de l'any 1495-1496 ha permès aproximar-nos a les finances municipals de la vila de Granollers de finals del segle XV. A través de l'anàlisi d'aquest Llibre de comptes s'ha constatat la importància que pot tenir l'estudi d'aquest tipus de documentació per investigar sobre la conformació del municipi baixmedieval i la vida quotidiana d'una vila del segle XV.

S'han analitzat els ingressos i les despeses d'aquest any que va durar la clavaria d'en Salvador Boada, classificant-los en diferents subgrups. El municipi de Granollers va ingressar guanys gràcies als diferents impostos indirectes anomenats impositions, als censos anuals, a ingressos fets pels càrrecs municipals i a les multes., ingressant un total de 732 lliures, 18 sous i 6 diners.

Gràcies a les despeses anotades al Llibre de comptes s'ha pogut saber que la principal destinació de les sortides municipals, com era habitual en l'època, era saldar el deute públic. En segon lloc, s'ha pogut conèixer, a partir de les despeses administratives, quines personalitats conformaven el Consell de la vila, els notaris i escrivans, i altres càrrecs municipals, així com el seu salari anual. També, quines feines van fer per la vila i quant se'ls va pagar per aquestes, i quin material es va comprar pel Consell, pels jurats i per la clavaria. En tercer lloc, s'ha analitzat l'abastament de cereal de la vila, també a càrrec del Consell. En quart lloc, s'ha posat el focus en les despeses pel manteniment de Granollers, podent saber quines tasques i obres es van fer a la vila, qui les va fer i quant es va pagar per aquestes feines; així com les sortides per qüestions religioses, pel retaule de l'església i per les festivitats. Finalment, s'han classificat les despeses destinades a la beneficència. Durant el 1495-1496, el Consell de la vila, per mans del clavari, va pagar 686 lliures, 1 sou i 9 diners.

L'anàlisi d'aquest Llibre de comptes també ha permès posar la mirada en la formació i desenvolupament de la institució política i de les finances municipals granollerines. Gràcies a les investigacions d'altres viles i ciutats baixmedievales, que ha permès fer una comparativa, s'ha pogut constatar que l'esdevenir del Consell de la vila de Granollers va anar molt lligat a la necessitat d'organitzar-se per fer front a les obligacions financeres del deute públic i a diferents serveis per millorar la vila, situació que es repeteix en general per tota Catalunya. Cal destacar l'aparició tardana del clavari

al segle XV, factor clau que determina l'assentament de les institucions municipals, en comparació amb d'altres viles i ciutats on va aparèixer a finals del segle XIII i sobretot al segle XIV.

Amb alguns dels assentaments del Llibre de comptes s'ha pogut abordar com era la situació de la prostitució a Granollers durant el segle XV, tot i que la informació que ens ofereix la documentació és escassa. Així doncs, s'ha comparat amb la situació d'altres viles i ciutats baixmedievals per poder englobar aquesta realitat viscuda per dones pobres i exposar-ne les característiques comunes. Queda clar que la prostitució en època baixmedieval és una temàtica poc investigada i que necessita de més treballs en un futur, tant de Granollers com de la resta d'indrets de Catalunya.

Finalment, s'ha acomplert també un dels objectius principals d'aquest treball: l'edició d'una font documental per posar-la a l'abast de la comunitat científica.

7. BIBLIOGRAFIA

AVENTÍN PUIG, M. (2002). “La regulació dels mercats medievals de Granollers i Sant Celoni”, a *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 22, p. 15-23

- (2004). “Uns petits nobles del Vallès: els Tagamanent” a *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 26, p. 19-30

BANEGAS LÓPEZ, R.A. (2009). “Comer carne y pagar impuestos. El impacto de las imposiciones municipales en el comercio barcelonés de carne durante el siglo XV”, a *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 39(1), p. 329-355

BARBANY, C. (1998). “Estudi social del poder a Granollers (segles XVI-XVIII)”, a *Ponències: Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, p. 111-114

BARTLETT, R. (2003). *La formación de Europa: conquista, civilización y cambio cultural*. Valencia: Universidad de Granada

BENITO JULIÀ, R. (2007). “La prostitució a dues viles medievals: Vilafranca i Barcelona”, a *Diònyssos: collita de cultura*, núm. 11, p. 9-16

CASAS RABASA, S. (1993). “Alguns apunts sobre el govern municipal a la ciutat de Tarragona (ss. XV-XVI): els privilegis d'insaculació”, a *Pedralbes: Revista d'història moderna*, núm. 13, p. 409-418

CLARA, J. (1984). “Les dones públiques de la Girona medieval”, a *Revista de Girona*, núm. 107, p. 141-148

CRUZ RODRÍGUEZ, J. (1997). “El municipi igualadí medieval: una aproximació al seu funcionament (1282-circa 1388)”, a *Miscellanea Aqualatensia*, núm. 8, p. 19-58

DANTÍ I RIU, J. (1999). *Granollers, vila reial i carrer de Barcelona*. Granollers: Ajuntament de Granollers

GARRIGA, J. (1998). “L'antic retaule major de sant Esteve de Granollers, dels Vergós”, a *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 15, p. 15-35

GRANOLLERS: CONSELL DE LA VILA (1932). *Llibre de Ordinacions del Consell de la Vila de Granollers: 1418-1452*. Granollers: [Junta d'Estudis Històrics]

GUAL CAMARENA, M. (1968). *Vocabulario del comercio medieval: colección de aranceles aduaneros de la Corona de Aragón*. Tarragona: Diputación Provincial de Tarragona

MARQUÈS, J. M. (1988). “Fundacions de causes pies al bisbat de Girona (s. XVI-XIX)”, a *Pedralbes: revista d’història moderna*, núm. 8, p. 513-523

MIQUEL MILLÁN, L. (2018). “Les finances municipals de Barcelona: aproximació a través d’un llibre de Clavaria (1414)”, a MORELLÓ, J.; ORTÍ, P.; VERDÉS, P. (eds.). *Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya Baixmedieval: estudis dedicats a Manuel Sánchez Martínez*. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Departament d’Estudis Medievals, p. 279-319

ORTÍ GOST, P. (2007). “Les finances municipals de la Barcelona dels segles XIV i XV: Del censal a la Taula de Canvi”, a *Barcelona quaderns d’història*, núm. 13, p. 257-282

ORTÍ GOST, P.; SÁNCHEZ, M.; TURULL RUBINAT, M. (1996). “La génesis de la fiscalidad municipal en Cataluña”, a *Revista d’història medieval*, núm. 7, p. 115-134

PIÑOL-ALABART, D.; SANMARTÍ ROSET, M. (1999). “Los libros de cuentas municipales de Tarragona en el siglo XIV”, a *II Jornadas de Archivos Municipales de Cantabria*, Gobierno de Cantabria, p. 113-122

PIÑOL-ALABART, D. (2018). *Escriure a l’edat mitjana: poder, gestió i memòria*. Barcelona: Universitat de Barcelona Edicions

RIERA MELIS, A. (2017). *Els cereals i el pa en els països de llengua catalana a la baixa edat mitjana*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica

SANTACRUZ, P. (2014). *L’impacte de la mort del rei Martí l’Humà a la ciutat de Barcelona: conseqüències al municipi i a la vida quotidiana a partir del llibre de clavaria del Consell de Cent del 1410*. Barcelona: Treball de final de màster dirigit pel Dr. Prim Bertran. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona

TORRAS I RIBÉ, J. M. (1983). *Els municipis catalans de l’Antic Règim (1453-1808): procediments electorals, òrgans de poder i grups dominants*. Barcelona: Ed. Curial

TURULL RUBINAT, M. (1985). “Estructura urbana i comportaments polítics diferenciats en les poblacions medievals (Cervera 1332-1333)”, a *Miscel·lània Cerverina*, núm. 3, p. 29-54

- (1990). *La Configuració Jurídica del Municipi Baix-Medieval: règim municipal i fiscalitat a Cervera entre 1182-1430*. Barcelona: Fundació Noguera; Lleida: Virgili & Pagès
- (2002). “Nuevas hipótesis sobre los orígenes de los consejos municipales en Cataluña (siglos XII-XIII): algunas reflexiones”, a *Anuario de historia del derecho espanyol*, núm. 72, p. 461-472

TURULL RUBINAT, M.; VERDÉS PIJUAN, P. (2006). “Gobierno municipal y fiscalidad en Cataluña durante la Baja Edad Media”, a *Anuario de historia del derecho espanyol*, núm. 76, p. 507-530

VERDÉS PIJUAN, P. (1999). “Les finances del clavari. Abast, límits i funcionament (Cervera, 1442)”, a *Anuario de Estudios Medievales*, vol. 29 (1), p. 1133-1164

VILA CARABASA, J. M.; PANCORBO PICÓ, A. (2009). “La topografia urbana de Granollers entre els segles X i XVI. Estat de la qüestió i hipòtesi de configuració”, a *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 30, p. 10-32

8. ÍNDEX DE FIGURES

TAULA 1: Llista dels clavaris de Granollers durant el segle XV.....	31
TAULA 2: Organització del Llibre de comptes del clavari de 1495-1496.....	35
TAULA 3: Organització de l'apartat d'ingressos del Llibre del clavari de 1495-1496.....	38
TAULA 4: Les imposicions sobre productes alimentaris.....	41
TAULA 5: Els censos anuals.....	47
TAULA 6: Els ingressos fets pels càrrec municipals.....	49
TAULA 7: Organització de l'apartat de despeses del Llibre del clavari de 1495-1496.....	51
TAULA 8: Les despeses destinades als salaris dels càrrecs municipals.....	53
TAULA 9: Les despeses destinades a les tasques dels càrrecs municipals.....	55
TAULA 10: Les despeses destinades als viatges dels càrrecs municipals.....	57
TAULA 11: Les despeses destinades a les tasques dels notaris i dels escrivans.....	59
TAULA 12: Les despeses destinades al material.....	61
TAULA 13: Les despeses destinades al pagament de pensions.....	65
TAULA 14: Les despeses destinades a l'abastament de cereals.....	72
TAULA 15: Les despeses destinades a les obres de la vila.....	75
TAULA 16: Les despeses destinades a serveis de tipus religiós.....	77
TAULA 17: Les despeses per l'encàrrec de pintar el retaule de Sant Esteve.....	79
TAULA 18: Les despeses caritatives.....	82

APÈNDIX DOCUMENTAL:

**EDICIÓ DEL LLIBRE DE COMPTES DE 1495-
1496**

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ SEGUIDES PER EDITAR LA FONT DOCUMENTAL

Normes de transcripció

- He respectat al màxim el text original.
- Desenvolupo totes les abreviatures i no indico quines han estat les lletres afegides.
- Regularitzo l'ús de la *i* i de la *j*, així com de la *u* i la *v*.
- Regularitzo l'ús de les majúscules d'acord amb el criteri actual: a principi de paràgraf, després d'un punt i en els antropònims i topònims. També en els casos de *Santa*, *Senta*, *Sant* o *Sent* o en festivitats, com *Nostra Dona*.
- Utilitzo els signes de puntuació i accentuació d'acord amb el criteri actual. No puntuo el final dels assentaments que acaben en *dich* o en *per tot*, ni les xifres de la columna de la dreta. Empro el punt volat quan s'ha elidit alguna lletra i en els casos que actualment no tenen representació gràfica. No utilitzo l'apòstrof quan davant d'una paraula començada en vocal hi ha escrit un *de*, un *el*, un *lo* o un *na*, respectant el text.
- Respecto les lletres dobles tal com apareixen a la font, com en el cas de *ffets* o *Ffrancesc*.
- Respecto la lletra *h* entremig o al final de paraula, com en el cas de *dich*, *sinch* o *Ffrancesch*, o *Boscha*.
- Respecto les xifres tal com apareixen a la font. No desenvolupo les xifres romanes.
- Faig servir l'expressió (*sic*) quan hi ha paraules escrites dues vegades seguides, per constatar que és tal com ho va escriure l'escrivà i no un error de transcripció.

Normes d'edició

- He respectat al màxim l'estructura del text original en dues columnes: la de l'esquerra pels assentaments i la de la dreta per les xifres.
- Indico els canvis de foli de la forma següent: [f. 1r]
- Indico els folis en blanc de la forma següent: [f. 3v (En blanc)]
- Anota a les notes a peu de pàgina per indicar si hi ha lletres o paraules amb la tinta borrosa, si hi ha taques de tinta, si hi ha paraules o assentaments cancel·lats, si hi ha paraules escrites *a posteriori* o entre línies, si les inicials d'alguna paraula

ocupen més d'una línia, si s'ha canviat el color de la tinta i les anotacions als marges del text principal.

- Indico, a la columna de les xifres, la paraula *diners* entre < >.
- Les paraules que no s'han pogut transcriure les indico de la forma següent: [...].
- Indico, amb una línia horitzontal, quan apareix la suma total a la majoria de folis.

[f. 1r]

Comptes he rebudes d'en Salvador Buade, clavari, l'any present de la vila de Granullers per l'any de la sua clavaria qui comença a Senta Maria de març de l'any propesat, any noranta-sinch.

Primo, la imposició de la flequa comprà en Joan Canalls per preu quarante lliures. Dich

XXXX lliures

Ítem he rebut per la imposició per la imposició (*sic*) de les sabates comprà n'Enthoni Franquesa per preu III lliures.

III lliures

Ítem he rebut per la imposició del quart del vi comprà en Lobet de Meteró² per preu de setanta-quatre lliures. Dich

LXXIII lliures VI <diners>

CXVII lliures VI <diners>

[f. 1v]

Ítem he rebut d'en Lobet de Meteró per comprà de la imposició de la mesa del vi per preu de onze lliures, quinsa sous, VI diners. Dich

XI lliures XV sous VI <diners>

Ítem he rebut per la imposició de les mercaderies comprà n'Endreu Garau per vint e quatre lliures e dotze sous. Dich

XXIII lliures XII sous

Ítem he rebut per la imposició diner per quartera comprà en Joan Terascó per preu de xexanta-set lliures, un sou. Dich

LXVII lliures I sous

---

² Les vocals de Meteró s'han esborrat, tot i que això no impossibilita la lectura de la paraula.

Ítem he rebut per la imposició de la carn viva comprà en Gabriell Balle per preu de³ sinquanta-set lliures, un sou. Dich LVII lliures ⁴I sous

Ítem he rebut per la imposició del pex comprà en Lorenç per preu de vint e sinch lliures e sinch sous. Dich XXV lliures V sous

---

CLXXXV lliures XVII sous

[f. 2r]

Ítem he rebut per la imposició de sal e bacons comprà en Martorell per preu vuyt lliures, III sous. Dich VIII lliures⁵ III <diners>

Ítem he rebut d'en Ffrancesc Alsineles per la imposició dels pinyons per preu sinquante sous. Dich II lliures X sous

Ítem he rebut d'en Joan Ferrer per la imposició del carn mort per preu de dos-centes quatre lliures, II sous. CCIII lliures II sous

Ítem he rebut del dit Joan Ferrer per lo diner de la carn morta comprà lo dit Joan Ferrer per preu de trenta-sis lliures. Dich XXXVI lliures

Ítem he rebut del Ximpli Puig per lo arrendament de l'ostal de les bones dones comprà per preu de sinquanta-sinch lliures. Dich LV lliures

---

CCCV lliures XII sous III <diners>

---

³ *Entre de i sinquanta hi ha un XX, cancel-lat.*

⁴ *Entre lliures i I hi ha una taca de tinta.*

⁵ *La quantitat de sous (III) es troba cancel-lada.*

[f. 2v]

Ítem he rebut de n'Antoni Puig, aseunador, per lo joch dels nehips sinch lliures, deu sous. Dich

V lliures X sous

Ítem he rebut dels prims e segons veneren los jurats an procehïts. Los qualls me donaren dits jurats denou sous, III diners. Dich

XVIII sous III <diners>

Deg jo, Salvador Buade, clavari l'any present, los qualls he rebuts d'en Bernat Roura, clavari olim, són per compliment de paga de la sua clavaria setanta-dues⁶ lliures, denou sous, VII diners, dich. Les qualls de voluntat mia pagà an en Jaume Teraffa, per lo forment de la caritat⁷, quatorze lliures, deset sous. E jo rebí sinquante-vuyt lliures, dos sous e set dinés a compliment lo jorn de Sent Joan de juny any LXXXX sinch. És per tot

LXXII lliures XVIII sous VII <diners>

LXXVIII lliures VIII sous

[f. 3r]

Ítem deg, les quals rebé lo meu procurador, en Francesch Alsineles, del jurats de comptans a XVII de desembre any LXXXX sinch

XX lliures

Ítem he rebut d'en Jaume de Masfarere sinquanta sous per la sua part de aquelles sinch lliures avia dexades a la vila

II lliures X sous

---

⁶ *Hi ha una taca de tinta a la u.*

⁷ *La frase Les qualls de voluntat mia pagà an en Jaume Teraffa per lo forment de la caritat va ser escrita amb posterioritat a la resta. A part, hi ha una taca de tinta a la paraula caritat, entre la a i l'última t.*

XXII lliures X sous

Suma⁸ maior de totes les rebudes
de les imposicions per mi Salvador Buade,
clavari

DCCX lliures VIII sous VIII <diners>

Ítem per las rebudes e fetes segons
apar en lo present cuern en cartas honze

XVI lliures XVII sous II <diners>

Suma magor per mi, dit clavari,
fetas sagons apar en lo present cuern finit
a Senta Maria de marts

DCCXXVII lliures V sous VIII <diners>

[f. 3v (En blanc)]

[f. 4r (En blanc)]

[f. 4v (En blanc)]

[f. 5r (En blanc)]

[f. 5v (En blanc)]

[f. 6r]

Despeses ordinàries,
extraordinàries pagades per mi Salvador
Buade, clavari, après següent.

Primo, he pagat al frare qui vench a
la Correma a sermonar, de voluntat dels
honrats jurats, a mestre Joan Comta quatre
lliures⁹, setze sous. E més per la mesió he
pagat an en Pere Mertí, sabater, tretze
sous, IIII diners. Per tot sinch lliures, nou
sous, IIII dinés.

V lliures VIII sous IIII <diners>

Ay albarà.

---

⁸ La S inicial ocupa 3 línies.

⁹ Hi ha escrit un onze cancel·lat després de lliures. Setze està escrit damunt d'onze, entre línies.

Ítem he pagat per lo molre de XXVII quarteres de forment de la caritat, çò és, al moliner de mossèn Vilatorte sis sous e nou diners. Més al moliner d'en Canporat sis sous, nou diners. És per tot XIII sous VI <diners>

Ay albarà.

Ítem he pagat per lo pastar de forment¹⁰ a Madone Arusa nou sous, e a na Colomera nou sous, e al¹¹ flaquer nou sous, e na Puig Steve nou sous, e¹² a na Libara nou sous, e an Bernat Vandrell nou sous. És per tot dues lliures, quatorze sous. II lliures XIII sous

Ay alberans.

VIII lliures XVI sous X <diners>

[f. 6v]

Ítem he pagat als fornés per coure lo pa de la caritat. Per tot tretze sous, VI diners. Dich

Ay alberà.

XIII lliures VI <diners>

Ítem he pagat an en Pere Pugalt per lo Siri Pasqual tres lliures, tretze sous, VIII diners.

Ay albarà.

III lliures XIII sous VIII <diners>

Ítem he pagat an en Marc Çelm per lo cost dels encens sis sous.

Ay alberà.

VI sous

Ítem he pagat an en Jacme Teraffa, per mans d'en Bernat Roura, clavari l'any pesat, per lo forment de la caritat. Per XXVII quarteres de forment, a XI sous

---

¹⁰ *Entre forment i a hi ha un als fornés, cancel·lat.*

¹¹ *Escrit als, però amb la s del plural cancel·lada.*

¹² *Al marge esquerre hi ha un símbol d'una creu i escrita una paraula, que està cancel·lada.*

quortera, monten quatorze lliures, deset sous. Dich

XIIII lliures XVII sous

Ay alberà.

Ítem he pegat an en Xanxo e an en Ribes per tornar la aygua de l'abeurador per l'any de la mia clavaria¹³ vint sous.

I lliura

XX lliures X sous II <diners>

[f. 7r]

Ítem he pagat, de voluntat d'en Çelm, jurat, per mans d'en Ximpli. Serviren set sous per en Font, per lo retaule; e sis sous al valencià qui ajuda. Per tot tretze sous.

XIII sous

Ítem he pagat als jurats, los qualls jo havie rebuts de la vila, çò és, de la sacrestina. Serviren per adobar la Vera Creu e altres coses, trenta sous.¹⁴ Dapna-los perquè no n'avia feta rebuda e los los (*sic*) m'avian dats.

I lliura X sous¹⁵

Ítem he pagat an en Gabriell Torra, de voluntat dels jurats, per lo verdisat del vall quatorze sous, X dinés.

XIIII sous X <diners>

Ay alberà.

Ítem he pagat a mestre Pere Bover, de voluntat dels jurats, per fer lo pou de les dones bones tres lliures, deu sous.

III lliures X sous

Ítem he pagat an en Siquate, de voluntat dels jurats, per descobrir la torra del portal de Belloch.

III sous

---

¹³ *Entre clavaria i vint hi ha un si, cancel·lat.*

¹⁴ *Paraula cancel·lada entre sous i Dapna.*

¹⁵ *La frase Dapna-los perquè no n'avia feta rebuda e los los m'avian dats. I lliura X sous es va afegir amb posterioritat.*

Ay alberà.

V lliures X <diners>

[f. 7v]

Ítem he pagat al jurat en Çelm,
entre moltes partides, per la almoyna d'en
Moles tres lliures.

III lliures

Ítems he pagat an en Xanxo e en
Ribes per aygua de la resclosa.

I lliura III sous

Ítem he pagat a mestre Pere Bover
per roblir lo pou vell de les bones dones.

VIII sous

Ay alberà.

Ítem he pagat an en Pullurell per la
petra de la secrastia. Rosegaren ab la
meció dels mestres.

VIII sous

Ay alberà.

¹⁶Ítem he pagat an en an en (*sic*) Pere
Arnau per un retrat. Aportà Astelrich ab la
meció.

VII sous VIII° <diners>

¹⁷Ítem he pagat an en Balle per la
heretat de na Alguera de Cardedeu
sinquanta-dos sous. És continuada la
present partida, per çò·s dapna¹⁸.

Ay àpoca en poder d'en Marull,
notari.

Ítem he pagat al jurat en Rovira per
tres mesades de la almoyna d'en Moles.

III lliures

VIII lliures VII sous VIII <diners>

---

¹⁶ *Hi ha un crismó abans de començar l'assentament.*

¹⁷ *L'assentament presenta quatre ratlles damunt.*

¹⁸ *Després de dapna hi ha escrit II lliures XII sous que es troba cancel·lat.*

[f. 8r]

Pagaments ffets per lo meu procurador, en Ffrancesc Alsineles de Caldes, après següents.

Primo, ha pagat lo dit procurador al jurat an Rovira en II pagues: çò és, per mans de n'Antoni Balls, XXX sous; e l'altre, per mans del dit Ffrancesc Alsines, XXXX sous. Per tot serviren per auctentiquar lo libre dels privilegis de la vila. III lliures X sous

Ay alberà.

Ítem ha pagat lo dit procurador, a XII de noembre any LXXXX sinch, als jurats serviren al sacramental. V lliures ¹⁹ sous

Ay alberà.

Ítem ha pagat lo dit procurador an Pere Sabrià, jurat, per la almonya d'en Moles en II pertes. III lliures

Ay alberà.

²⁰Ítem ha pagat lo dit procurador an Jaume²¹ de Masferrer XX sous, VI. Los <quals> en Garau, imposicioner de les merçaderies, li feu pasar en son compte. Dapna's perquè no satisfà aquesta partida a la vila. VI <diners>²²

Ítem ha pagat lo dit procurador an Xanxo de Terrises per l'aygua de lo abeurador XXVI sous. I lliura VI sous²⁴

---

¹⁹ El número de sous no s'observa amb claredat perquè la tinta està borrosa.

²⁰ L'assentament està cancel·lat per tres ratlles.

²¹ Entre Jaume i de hi ha un des, cancel·lat.

²² La quantitat de lliures (1) està cancel·lada.

²⁴ Cancel·lat en un principi i novament escrit a sota: I lliura VI sous.

Ay alberà de²³. Ja és comprese aquesta pertide en l'albarà que en Jauma Tarafa a fet.

Ítem ha pagat lo dit procurador an Joan Torrens e Jaume Torrens per la almoyna d'en Moles.

Ay alberà.

II lliures XII sous

XV lliures VIII sous

[f. 8v]

Ítem ha pagat lo dit procurador Antoni Tristany, jurat, a XXVIII de janer per la almoyna d'en Moles XXXI sous. E més per altra pertida, XXVIII.

I lliura XI sous

I lliura VIII sous

Ítem ha pagat lo dit procurador a mossèn Miquell, procurador de la vila, per mans d'en Rovira, boter, ha rebuts.

II lliures XV sous

Ítems més ha pagat dit procurador a misser Ribalter, ²⁵advocat de la vila, per mans d'en Rovira, boter e jurat.

V lliures X sous

Ítems ha pagat lo dit procurador a XIII de desembre de LXXXX sinch, ab voluntat dels jurats, an en Rovira, boter, per anades en la qüestió de mossèn Vilatorte.

II lliures

Ay alberà.

XIII lliures V sous

[f. 9r (En blanc)]

[f. 9v (En blanc)]

---

²³ *Entre alberà i Ja hi ha un de, cancel·lat.*

²⁵ *Escrit al marge esquerre de l'assentament: Ay alberà de misser Ribalter.*

[f. 10r]

²⁶Ítem he pagat al jurat en Rovira per tres meses de la almoyna d'en Moles tres lliures. III lliures

[f. 10v]

Rebudes de censos, los qualls la vila acostuma de rebe cascun any, e són après següent.

Primo, ha a rebra lo clavari cascun any de la senyora ne Tagamenent XII sous. XII sous

Ítem més ha a rebra de la corodoria, alou de la vila, cascun any a Nadal XVIII sous. XVIII sous

Ítem ha a rebe per la taula de la corodoria cascun any V sous. V sous

Ítem ha a rebe d'en Rosanas per lo mesuratge de l'oli cascun any I corter e mitg de oli. Met-se'n en compte al clavari VIII sous. VIII sous

Ítem ha rebra d'en Puioll, balle, per los censos dels senyors de mercat cascun any XVIII sous, II. XVIII sous II <diners>

²⁷Ítem ha a rebe per lo loguer de les cases de les bones dones, apellat lo bordel, lo quall és en compte d'en Ximpli. III lliures III sous

---

²⁶ *L'assentament està doblement cancel·lat amb tres ratlles horitzontals i quatre de verticals.*

²⁷ *Escrit al marge esquerre de l'assentament: No'n met res en compte.*

[f. 11r]

Ítem ha a rebe de les causa pia d'en Phaliu Luries fa cascan any L sous, an se'n a dir III meses²⁸ cascan any.

II lliures X sous

Ítem ha a rebe la dita vila de la universitat de la Rocha fa cascan any per les moynes instituhides per mossèn Berenguer Sezmoles a II de juny onze lliures, quatre sous, dich

XI lliures III sous

XIII lliures XIII sous

Suma²⁹ maior dels censos de dita vila e altres humolements, los quals avant en lo present cuern en cartes tres.

XVI lliures XVII sous II <diners>

[f. 11v (En blanc)]

[f. 12r (En blanc)]

[f. 12v (En blanc)]

[f. 13r]

Àpocas ffermades e pagades per mi dit clavari, çò és³⁰, Salvador Buade, après següent.

Primo, he pagat al monestir de Montalegre per una penció qui fou a terma a XXVIII de març any LXXXX sinch. Rebé don Lorens de Sent Pere, prior.

XXII lliures X sous

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat a mossèn Joan Morell, obtinent la capellania de Nostra Dona de Sperança en lo monestir de les

---

²⁸ Entre meses i cascan hi ha un lo jorn cancel-lat. Sota la paraula cancel-lada hi ha 8 puntets.

²⁹ La lletra S ocupa les quatre línies de l'assentament.

³⁰ Escrit amb posterioritat, ja que es troba lleugerament alçat entre çò i Salvador, sense el seu espai corresponent dins la línia.

Puelles, per una penció qui fou a terma lo primer de abril any LXXXX sinch.

XIIII lliures II sous

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat an en Berthomeu Seperera per una penció qui fou a terma a Senta Creu de maig pus proppesat.

X lliures XVIII sous VIII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat la penció de n'Antoni Poal de Barchinona qui fou a terma a XVIII° de janer any LXXX quatre. És de la clavaria d'en Bernat Teraffa. La quall penció ha rebude lo senyor Casesús, candeler de sera de Barchinona, havent³¹ potestat de la senyora ne Megna. De dita penció ha defençat X dinés e male per lliura³². Suma lo dit rebut

VII lliures III <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull.

[...]IIII lliures³³ XI sous

[f. 13v]

Ítem he pagat a mossèn Mencelo, beneficiat de Sent Joan de Leron, per una penció qui fou a terma lo primer de juny any LXXXX sinch.

II lliures VI sous VIII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

³⁴Ítem a XXX de julioll, de voluntat dels honrats jurats, peguí an en

---

³¹ *Entre havent i potestat hi ha un potes, cancel·lat.*

³² *Dues taques de tinta impedeixen veure amb claredat dues lletres de la paraula.*

³³ Les primeres xifres de les lliures no es veuen amb claredat perquè la tinta està borrosa.

³⁴ *Al marge esquerre hi ha escrit: retaule.*

Raphell Vergós, pintor, per lo retaule del gloriós Sent Steve³⁵ XXV lliures; les quals ne rebé en Marc Çelm IIII lliures, X sous. Són compreses en les XXV lliures.

XXV lliures

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat a mossèn Joan Stelrich, jendre de la senyora ne Tagament, e són part de aquelles L lliures que la vila fa cascun any a VIII de maig a dita senyora.

XXX lliures

A pagat en Francesc Alsines dites XXX lliures.

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat³⁶ a la senyora ne Tagament. Ab voluntat sua, les he pagades an en Bernat Terraffa. E són a compliment de les L lliures qui són stades a terma a VIII de maig.

XX lliures

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

³⁷Ítem he pagat an en Marí de Corró Sobirà, com aminestrador de una causa pia, lo primer de juliol any LXXXX sinch.

I lliura XIII sous IIII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull.

LXXVIII lliures

---

³⁵ *Entre Steve i XXV hi ha un Ítem més a, cancel·lat.*

³⁶ *Entre pagat i a hi ha un an en bn, cancel·lat.*

³⁷ *Escrit al marge esquerre: Ha rebut en balle per cesió de dit Marí. En poder de Marull, notari.*

[f. 14r]

Ítem he pagat a la causa pia de mossèn Jacme Argilagas de Moyà qui fou a terma lo primer de març any LXXXX sinch. Resta degude de la clavaria d'en Bernat Roura l'any proppesat.

XVIII lliures XVIII sous III° <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, ferma per en Jacme Cuyreteres habent potestat.

³⁸Ítem he pagat al monestir del Carme de Barchinona, los qualls ha rebut lo prior mestre Mertí, per una penció qui fou a terma a XXI de agost any LXXXX sinch.

XV lliures VII sous II <diners>

Ay.

Ítem he pagat a mossèn Joan Morell per lo Sant Sperit per una penció qui fou a terma en lo mes de agost.

III lliures XVII sous III <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat an en Draper de l'Ametla per una penció qui fou a terma lo primer de maig any LXXXX sinch.

III lliures XVIII sous VII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat an en Joan Palaudàrias per una penció qui fou a terma a VI dies del mes de ffabrer any LXXXX sinch. La quall era restade pagar de la clavaria d'en Bernat Roura.

VI lliures XIII sous

Ay àpoca en poder d'en Marull.

XXXXVIII lliures XV sous III <diners>

---

³⁸ *Escrit al marge esquerre:* Hay àpocha en poder d'en Costa, notari de Barchinona, a XXI de juy segons se mostre per letre del dit Costa de la qual yo, Pere Marull, fag fe.

[f. 14v]

Ítem he pagat per altra pençió al dit Palaudàrias qui fou a terma a XIII de ffabrer any LXXXX sinch, qui resta a pagar de dit Roura, clavari.

III lliures III sous VIII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat an en Jaume Cuyreteres, capità elegit per la causa pia d'en Ginebrede de Moyà, per una pençió qui fou a terma a XV de juny any LXXXX sinch.

VIII lliures III sous III <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat a sinch d'agost de noranta-sinch an en Valantí, flaquer, per una pansió qui fou a terma dit dia.

V lliures X sous

Ítem he pagat an en balle d'Argenthona a XXVIII de marts de noranta-sinch per una pansió de n'Anguera. Ay àpoca en poder d'en Marull.

II lliures XII sous

XXI lliures VIII sous

[f. 15r]

Pagaments que ha fets lo meu procurador en Ffrancesch Alsineles ut sequitur.

Ítem ha pagat lo meu procurador a la senyora Boscha, per mans de mossèn Joan Morell qui les hi portà per mi, per una pençió qui fou a terma al mes de abril any LXXXX sinch.

E més per una³⁹ altra penció qui fou a terma en lo mes de juny dit any. E més per altre penció qui fou a terma al mes de agost dit any. Prevengo suma de XX lliures, VII sous XI <diners>.

XX lliures VII sous XI <diners>

Ay àpoca en poder en Marull, notari.

Ítem ha pagat lo meu procurador a XVIII de desembre dit any LXXXX sinch per la capellania de mossèn Onzes. Rebé en Sent Just per dit Treveset, procurador de dit capellaniu. Fou a terma a nou de marts per l'any noranta-sinch.

VII lliures XIII sous V <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

⁴⁰Ítem ha pagat lo dit procurador a na Francina Prat, muller d'en mossèn Bernat Prat, avent cesió d'en Francesch Granadé, vedrier.

XVI lliures XIII sous III <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem ha pagat lo dit procurador a mossèn Pere Broniquer, com ha beneficiat de la capellania instituïde en l'altar de Sent Antoni.

VIII lliures VII sous VIII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull.

Fou a terma en lo mes de novembre⁴¹.

LIII lliures III sous III <diners>

---

³⁹ *Al començament de l'assentament hi ha escrit i cancel·lat: Ay àpoca en. Després de per una, hi ha escrit alb, també cancel·lat.*

⁴⁰ *Escrit al marge esquerre: lla qual pensió ha rebuda (pensió ha rebuda, cancel·lat) a partida, ha fermade àpoca en Johan Ferrer a XX de juny (crismó).*

⁴¹ *La tinta de de novembre es troba gairebé esborrada, tot i que es poden distingir les traces de les lletres.*

[f. 15v]

Ítem ha pagat lo dit procurador a XII de ffabrer any LXXXX sis al baciner de Senta Maria de la Mar per la causa pia de Broniquer per dit Buade concorent, los quals donà an Çelm, jurat.

II lliures XVI sous III <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem ha més pagat dit procurador dit die al demunt dit baciner per dita rahó. Les quals donà an en Çelm, jurat, per la⁴² pencions a ell degudes.

II lliures XVI sous III <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull.

Ítem ha pagat dit procurador a mossèn Jaume Barat, procurador dels aniversariis de Granullers, per una pansió de duas liuras, dos sous fet e male qui fou a terma a XX da dessembra any noranta-sinch. E per altre qui fou a terma a XI de janer da tres liuras da pansió, <any> noranta-sis, V lliures, II sous, VII.

V lliures II sous VII <diners>

Ay àpoca en poder d'en Marull, notari.

Ítem ha pagat dit procurador al dia de Senta Creu del mes de mag de noranta-sinch a n'Anthoni Portet, àlies Pla, per la pia causa d'en Ferer Bateler. Ay àpoca en poder d'en Marull.

VIII lliures VI sous VIII <diners>

XVIII⁴³ lliures VIII <diners>

---

⁴² *Entre la i pencions hi ha un ayg, cancel·lat.*

⁴³ *Hi ha una taca de tinta entre XV i VIII.*

[f. 16r]

Ítem més hatur per mon salari de la clavaria. VII lliures X sous

Ítem he pagat a los senyors de jurats per lur salaris. Ay albarà. I lliura X sous

⁴⁴Ítem e pagat an en Bernat Guimels e Thoni Banyils, hohidós de comtes, per lurs salaris deu sous. X sous

Ay albarà.

Ítem e dat al senyor en Bartumeu Rovira, jurat en cap, per lo salari de tanir lo libre honza sous. XI sous

Ay albarà.

Ítem e pagat an en Bernat Vandrel, hoberer, per son salari. I lliura V sous

Ítem e pagat, ab voluntat dels senyors de jurats, al porch de Sent Enthoni. I lliura V sous

Ítem e pagat, ab voluntat dels senyors de jurats, a n'Enthoni Puig per las castayas e per fer lo paler de Sent Esteve. V sous VI <diners>
Per tot

Ítem per confits e vi despenguí la vaguília de Nostra Dona de marts. XIII sous

Ítem despenguí per paper e candelas dit dia. III sous VII <diners>

Ítem he pagat an en Bernat Gonels per cotre dias estigué a Barchinona per lo plet del clam de pau e treva de lo mossèn Vilatorta a los jurats. XII sous

Ítem e pagat an en Bernat Vandrel per deu canas comprà de libant d'en Juhan

---

⁴⁴ Escrit al marge esquerre i cancel·lat: fa lo d'en Guimels.

Tristany e per unas cordas per bagas. Tot per lo pes de la farina.

III sous III <diners>

XIIII lliures VIII sous IIII <diners>

[f. 16v]

Ítem e pagat an en Fransí Farer de Piera per adobar lo seny e huna esquila; e⁴⁵ dotza dinés e pus da corda d'en Farer. És per tot

V sous

Ítem⁴⁶ e pagat a n'Asteva lo misatga per aplagar lo Quonsel, XX sous; e per a corer las imposicions⁴⁷, III sous; e per la corodoria, XXXX sous. És per tot

III lliures III sous

Ítem e pagat a mossèn Gaspar Jover per lo salari de las esquolas tres liuras. E més per hobras a fetas en la casa de las esquolas. Per tot

V lliures

Ítem e pagat an en Jofra per lo salari de las⁴⁸ horas.

II lliures X sous

Ítem e pagat an en Sabrià Jover per lo tanir lo salari del pes de la farina.

IIII lliures X sous

Ítem e pagat an en March Selm, los quals avia pagats an en Vardaguer dos sous e quatre an en Font per portar pobras⁴⁹ a Barchinona. És per tot sis sous.

VI sous

XV lliures XIIII sous

---

⁴⁵ *Entre e i dotza hi ha un huna, cancel·lat.*

⁴⁶ *Hi ha una creu cancel·lada al marge esquerre de l'assentament.*

⁴⁷ *Entre imposicions i III hi ha un XX, cancel·lat.*

⁴⁸ *Entre las i horas hi ha un hob, cancel·lat.*

⁴⁹ *La lletra o està escrita damunt de la lletra p.*

[f. 17r]

Ítem e pagat an en Pera Marul,
notari, per menar lo libre de Consel e per
fer las hàpocas. Per tot

V lliures

Ítem e pagat an en Camporat per
pendra las fermas de los da Consel, e per
pendra las seguretats de las imposicions e
per qualsevulla escripturas aga fetas fins
vuyt dia de Nostra Dona de marts. Per tot
he dats

IIII lliures

Ítem e donat an en Rovira, jurat, per
quatra parells de perdius donà a miser
Ribalter quant anà a Barchinona per lo fet
de⁵⁰ mossèn Vilatorta, sinch sous e set. E
més per lo⁵¹ banch a fet per lo pes de la
farina, sis sous. És per tot

XI sous VII <diners>

Ítem e dat més al dit Rovira per deu
dias estagué a Barchinona per fenynas de
la vila, sò és, per mossèn Vilatorta. Fou
judicat li fos dat a XI per la despesa com
encara per lo loguer del rosí. Per tot li
judica lo Consel li dasen

I lliura III sous III <diners>

Ítem e pagat a⁵² dit Rovira per hun
puntal de leya maté quant feran lo pou del
bordel.

I sou

Ítem e pagat a n'Anthoni Tristany per
dos días és anat a Barchinona a caval.

X sous

I lliura V sous XI⁵³ <diners>

---

⁵⁰ *Entre de i mossèn hi ha escrit misèn Rib, cancel·lat.*

⁵¹ *Entre lo i banch hi ha una l, cancel·lada.*

⁵² *Entre a i dit hi ha escrit en, cancel·lat.*

⁵³ *La tinta està borrosa, cosa que en dificulta la transcripció.*

[f. 17v]

Ítem e pagat an en March Selm per la masió de cotre dias estigué a Barchinona per la castió de mossèn Vilatorra vuit sous. VIII sous

Ítem e dat més a dit Selm per set dias se està a Barchinona a caval per fenynas de la vila. I lliura XV sous

Ítem e dats més a dit Selm per una àpoca e difinició⁵⁴ se tragué de poder d'en Guinebrent per lo fet de la crohada. V sous VI <diners>

Ítem e pagat a dit Selm, que avia dats a fra Pera Santes per porata d'aquelas sinch liuras, la vila li donà per la prehicasió vint sous. I lliura

Ítem e més dat a mossèn Gaspar Jover per vuit dias. A feta la daspesa al frare a raó de vint dinés per dia. És per tot XIII sous IIII <diners>

Ítem e dat an en Marul, notari, per huna raquesta fou feta per los jurats an en Burgués, vaguer de Valès, e per la⁵⁵ hacsíó e resposta feta per n'Anthoni Mateu, hoydor profés. Per tot X sous

Ítem e dat al senyor en Pera Pugalt per dos dias és anat a Barchinona per lo fet de mossèn Vilatorra. Anà a caval. X sous

---

V lliures I sou X <diners>

[f. 18r]

Ítem per hun dia aní a Barchinona per portar los dinés a los freres de Munthalegre. Me hatur sinch sous. V sous

---

⁵⁴ *Entre difinició i se hi ha una d, cancel·lada.*

⁵⁵ *Entre la i hacsíó hi ha escrit hordinasió, cancel·lat.*

Ítem⁵⁶ e dat an en Fransí Farer, per deslubarasió da Consel, dotze liuras, dotze sous e hun diner. Da resta da⁵⁷ quant dit Fransí avia bastret per la vila fins vuy lo dia da Nostra Dona de marts, per cause da huns vestiments avent fets de ximalot negras e vermells el avia comprats. XII lliures XII sous I <diners>

Ítem e dat al senyor en Pugalt per la sera de los rodolins. V sous

Ítem e pagat al senyor en Rafel Vargós, pintor, per lo retaule. XXXVI lliures

Ítem e dats an en Denis, ab voluntats de los jurats, deu sous per deu liures per quitar los deu [...] fihà a la Roca. X sous

---

XXXXVIII lliures XII sous I <diners>

[f. 18v]

Suma magor de tots los pagamets e fets segós apar en lo present cuern en las partidas davant continuadas fins vuy dia da Nostra Dona de marts. CCCCXXXIII lliures XII sous VIII <diners>

Ítem summa totas las rabudas e fetas fins la present jornada segós apar en lo present cuern. CCCXXVII lliures V sous VIII <diners>

Resta que som tornador fins dit dia jo, dit clavari, a la vila. CCLXXXIII lliures XIII sous I <diners>

Deu més que avia rebuts de Bernat Roura sinquanta sous per la part de la [...]sia de n'Anthoni Arnau, los quals a Nostra Dona de marts no eran en comte. II lliures X sous

---

⁵⁶ *Hi ha una creu cancel·lada al marge esquerre de l'assentament. Al mateix marge, s'hi troba escrit el següent: És l'època en poder d'en Marull a XXIII de juny.*

⁵⁷ *Entre da i quant hi ha escrit quat, cancel·lat.*

[f. 19r]

Pagaments⁵⁸ fets per mi clavari Salvador Buade après Senta Maria de març en la forma següent.

Primo⁵⁹, he pagat an en Forns de l'Ametla per una pensió qui fou a terma a VI de janer any LXXXX sis.

III° lliures X sous

Ay àpocha en poder Marull, notari.

Ítem⁶⁰ he pagat an en Palaudàrias per dues pensions qui foren a terma: la prima, a VI de fabrer any LXXXX sis; e l'altre, a XIII de fabrer dit any. Ay àpocha en poder d'en Marull, notari. Per tot

X lliures XVI sous VIII <diners>

Ítem⁶¹ he pagat an en Ramis de Merata per una pensió qui fou a terma fou a terma (*sic*) al primer da janer⁶².

I lliura V sous

Ay àpocha en poder d'en Marull, notari.

Ítem⁶³ he pagat an en Draper de l'Ametla per una pensió qui fou a terma fou a terma (*sic*) al primer da janer⁶⁴.

II lliures XV sous

Ay àpocha en poder d'en Marull, notari.

⁶⁵⁶⁶Ítem he pagat an en Draper de l'Ametla per una pensió qui fou a terma.

III lliures XVIII sous VII <diners>

---

⁵⁸ La P inicial ocupa dues línies.

⁵⁹ La P inicial ocupa dues línies.

⁶⁰ La I inicial ocupa dues línies.

⁶¹ La I inicial ocupa dues línies.

⁶² La línia està escrita entre línies, a posteriori. El gruix de les lletres d'aquesta línia és més prim que el de la resta.

⁶³ La I inicial ocupa dues línies.

⁶⁴ La línia està escrita entre línies, a posteriori. El gruix de les lletres d'aquesta línia és més prim que el de la resta.

⁶⁵ Al marge esquerre de l'assentament, s'hi troba escrit: És ja continuade en lo comte de Santa Maria de mars.

⁶⁶ La I inicial ocupa dues línies. L'assentament es troba cancel·lat per una línia ondulada.

Ay àpocha en poder d'en Marull,
notari.

XVIII lliures VI sous VIII <diners>

[f. 19v]

Ítem he pagat an en Joan Ferrer per una pensió qui fou a terma al primer da marts⁶⁷.

XX lliures VII sous VIII° <diners>

Ay àpocha en poder d'en Marull,
notari.

Ítem he pagat als capellans, per les misses d'en Joan Ferrer, XII lliures, qui foren a terma en lo mes de març. E més una penció de les almoynes de mossèn Berthomeu Carbó qui fou a terma en lo mes de janer. Tot de l'any LXXXX sis.

XVI lliures VIII <diners>

Ay àpocha en poder d'en Marull,
notari.

Ítem he pagat an en Jacme Valls, beneficiat de Sent Berthomeu de Granullers, per una penció qui fou a terma a XVII dal mes da desembra⁶⁸.

VII lliures III sous

Ay àpocha en poder d'en Marull,
notari.

Ítem he pagat a mossèn Antoni Puig, rector de Merata, havent potestat d'en mossèn Miquell Fuster, capellaniu de Sent Joan, instituït en la ecclesia de Granullers, per⁶⁹ dues pensions qui foren a terma la primera.

XX lliures XV sous II <diners>

---

⁶⁷ *al primer da marts* està escrit entre línies, a posteriori. El gruix de les lletres d'aquestes paraules és més prim que el de la resta.

⁶⁸ *a XVII dal mes da desembra* està escrit entre línies, a posteriori. El gruix de les lletres d'aquestes paraules és més prim que el de la resta.

⁶⁹ *Entre per i dues hi ha escrit V, cancel-lat.*

Ay àpocha en poder d'en Marull,
notari.

LXIII lliures VII sous III <diners>

[f. 20r]

Ítem he pagat al balle general per
una pensió qui fou a terma.

XXXIII lliures VII sous VI <diners>

Ay àpocha.

Ítem⁷⁰ he pagat a mossèn Jaume
Barat, procurador dels aniversariis, per
algunes pensions⁷¹.

XXIII lliures XVI sous VIII° <diners>

Ay àpocha en poder d'en Marull,
notari.

Ítem he pagat a mossèn Luis
Dezvalls per una pensió qui fou terma.

XIII lliures

Ay àpocha en poder d'en Costa,
notari.

Ítem he pagat a mossèn Çatora,
beneficiat de Sent Berthomeu, instituït en
la ecclesia de Merata, per pensions, les
qualls foren a terma.

XXX lliures XVI sous

Ay àpocha en poder d'en Costa,
notari.

Ítem met en compte a la vila lo cost
de II àpochas ha fetes en Costa. Tot V
sous.

V sous

CII lliures V sous III <diners>

---

⁷⁰ *Al marge esquerre s'hi troba escrit: És la àpocha en poder d'en Marull a XXIII de juny.*

⁷¹ *Després de pensions hi ha escrit la primera, cancel·lat.*

[f. 20v]

Ítem he pagat a mossèn Andreu Pugalt, beneficiat de Sent Salvador, instituït en la ecclesia de Granollers, per pensions degudes. La primera fou a terma.

XI lliures XIII sous IIII <diners>

Ay àpocha en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat al discret mossèn Pere Broniquer, capellaniu de Sent Anthoni, per una penció qui fou a terma.

VIII lliures XVI sous VII° <diners>

Ay àpocha en poder d'en Marull, notari.

Ítem he pagat an en Joan Ferrer per lo forment de la caritat XIII lliures, X sous.

XIII lliures X sous

Ítem met en compte a la vila la imposició dels sabatés comprà n'Enthoni Franquesa. E los jurats e lo clavari pasat han donat mal recapte que no l'ay feta asegurar. Per tant, deu-ho pagar dits jurats e clavari pesat a Senta Maria de març.

III lliures

Fou contade en Buade e no és cosa justa. Fas-ne memòria.

XXXIII lliures XV sous XI <diners>

[f. 21r]

Ítem he pagat an en Bernat Roura lo cens del⁷² bordel qui fou a terma lo Nadal pus proppesat. Any LXXXX sis.

VI sous

Ay alberà.

Ítem met en compte per paper he mans per obs de la clavaria⁷³, I mà.

VIII <diners>

---

⁷² *Entre del i bordel hi ha escrit bost, cancel·lat.*

⁷³ *Entre clavaria i I hi ha escrit I p, cancel·lat.*

Ítem⁷⁴ he pagat an en Costa, notari, II sous VI <diners>
per una èpocha del Carme.

Ítem ha paguat a madó Isabell Buade III lliures VI sous VIII <diners>
per la pensió del seu sensal. A-n'i èpocha.

Ítem he pagat al scrivà de la batlia general per la èpocha del balle general an en Castell, notari, II sous

Ítem e pagat an en Masfarer per dita suma feta per en Guarau, empositioner de las marquadarias, vint sous e mig. I lliura VI <diners>

Ítem e pagat més a dit Masfarer per dita suma ma feta per en Juhan Canals, per l'imposició de la sivada, tres liuras. III lliures X sous

---

VIII lliures VIII sous III

[f. 21v]

Suma magor de los pagaments e fets de Senta Maria da marts fins avuy, que és lo dia da Sent Juhan da guny. Sagon apar en lo present cuern en⁷⁵ tres cartes, en sinch sumas, qui muntan dos-sentas trenta-vuit liuras, tres sous e nou dinés.

CCXXXVIII lliures III sous VIII <diners>

Hestà en varitat suma lo dia da Nostra Dona da marts, jo era tornador a la dita vila dos-sentas vuitanta-sis liuras, tres sous. E hu rabatudas ditas dos-sentas trenta-vuit liuras, tres sous e nou demunt continuhades a XI, que saria la resta sinquanta-set liuras, denou e quatra. Los quals lo dia present e donadas an en Bernat Tarafa, procurador d'en Jauma de Masfarer, clavari l'any present, sagon

---

⁷⁴ A partir d'aquesta línia, canvia el color de la tinta.

⁷⁵ Entre en i tres hi ha escrit quartas, cancel-lat.

apar en poder d'en Pere Marul, notari, dit LVII lliures XVIII sous IIII <diners>
dia e any damunt dit.

[f. 22r (En blanc)]

[f. 22v (En blanc)]

[f. 23r (En blanc)]

[f. 23v (En blanc)]

[f. 24r (En blanc)]

[f. 24v (En blanc)]

[f. 25r (En blanc)]

[f. 25v (En blanc)]

